

Subnasjonale aktører og demokratisering i Mexico: Studie av lokale valg i delstaten Veracruz i perioden 1994-2000.

Masteroppgave i historie

Ved institutt for arkeologi og historie

Universitet i Oslo, høst 2008

Av Øystein Moen

Forord

Det er flere personer som fortjener en takk i forbindelse med arbeidet av denne oppgaven.

Først og fremst til veileder Steinar A. Sæther for støtte og veiledning underveis.

Ved *Instituto de Investigaciones Histórico-Sociales* i Xalapa er det en rekke personer som var behjelpelige. Professor Alberto Olvera satte meg i kontakt med en rekke personer som hadde stor kunnskap om de lokale valgene i Veracruz. Disse kontaktene var Leopoldo Alafita Méndez og José Gonzales Sierra, begge forskere ved det samme forskningsinstituttet, og som tidligere hadde spilt sentrale roller i de lokale valginstitusjonene i Veracruz.

Francisco Domínguez Canseco ved *Centro de Servicios Municipales* fortjener også en takk. Foruten å sette meg i kontakt med de lokale valgobservatørorganisasjonene fikk jeg låne kontoret hans under mitt opphold i Xalapa.

Øystein Moen

Blindern, november 2008

Innholdsfortegnelse

Kart Mexico	
Kart Veracruz	
Forkortninger	
1. Problematikken, historisk bakgrunn, teori og kilder	1
Innledning.....	1
Problematikken, struktur og avgrensning.....	2
Historisk bakgrunn	4
Kommunevalg i Veracruz	9
Opposisjonen utfordrer.....	10
Utgangspunktet for valgene i perioden 1994-2000	11
Årsaker til demokratiseringsprosessen.....	12
Historiografi	14
Kilder og metode	18
2. Nominasjonsprosessen	24
Innledning.....	24
Nominasjonsprosessen under PRI- hegemoniet.....	25
Nominasjonsprosesser til valgene i 1994, 1997 og 2000.....	27
Dedazo overlever demokratiseringen.....	28
Partimedlemmenes reaksjoner på partielitens dedazos	32
Medlemsflukt.....	34
Nominasjonsprosessen i den politiske opposisjonen.....	36
Perredistenes og panistenes reaksjoner på partielitens dedazos.....	39
Fikk kandidatkonfliktene innvirkning på valgresultatene?	41
Hvorfor valgte de kandidatene med dedazos?.....	42
Motiver	47
3. Valgdagen.....	50
Innledning.....	50
Kort om kildene.....	50
Valgfusket under PRI- hegemoniet	51
Organiseringen av valgene etter valgreformene i 1994	52
Valgdagene i 1994, 1997 og 2000.....	54

Fortín de las Flores og problemet med den lokale valgkommisjonen.....	56
Problemet med valgfunksjonærene	59
Kjøp og press mot velgerne.....	61
I hvilke kommuner forekom valgfusket	63
Årsaker til valgfusket	65
Guvernøren, CEE og den politiske opposisjonen oppsummerer valgene	70
4. Valgkonflikter	72
Innledning.....	72
Valgkonflikter under PRI- hegemoniet	72
Valgkonflikter etter valgreformen 1994.....	75
PRD`s interne partidisciplin.....	77
PAN.....	78
Priístenes siste forsøk på å motsette seg valgresultatene	79
Kritikk mot partienes demonstrasjoner	81
Innsamling av bevis til valgdomstolene	82
Press mot valgdomstolene	83
Valgdomstolens avgjørelse.....	85
Hvorfor demonstrerte partiene?.....	88
5. Epilog	93
6. Litteraturliste	99

Kart Mexico

Kart Veracruz

Forkortninger og oversettelser

Partier

PRI	Partido Revolucionario Institucional- Det revolusjonære Institusjonelle Partiet.
PAN	Partico Acción Nacional- Det nasjonale aksjonspartiet.
PT	Partido de Trabajo- Arbeiderpartiet.
FDN	Frente Democratico Nacional- Den nasjonale demokratiske fronten.
PRD	Partido Revolucionario Democratico- Det revolusjonære demokratiske Partiet.
PPS	Partido Populr de Socialista- Det sosialistiske arbeiderparti
PSUM	Partido Socialista Unificado de México- Det forente sosialistiske parti.
PARM	Partido Auténtico de la Revolución- Det autentiske meksikanske revolusjonsparti.
Priístas	Priíster-Partimedlemmer av PRI.
Perredistas	Perredister- Partimedlemmer av PRD.
Panistas	Panister- Partimedlemmer av PAN.

Valginstitusjoner

CEE	Comisión Estatal Electoral- Delstatlige valginstitusjon
TEE	Tribunal Estatal Electoral- Delstatlige valgdomstol
IFE	Instituto Federal Electoral- Det føderale valginstituttet
TEPJF	Tribunal Electoral del Poder Judicial de la Federación- Den føderale høyesterettsvalgdomstolen.

Organisasjoner

CNC	Confederación Nacional Campesina- Den nasjonale bondekonføderasjon.
CNOP	Confederación Nacional de Organiozaciones Populares- Den nasjonale konføderasjon for folkelige organisasjoner.
CTM	Confederación de Trabajadores de México- Mexicos arbeiderkonføderasjon.

1. Problematikken, historisk bakgrunn, teori og kilder

Innledning

Denne oppgaven omhandler lokale valgprosesser i Mexico i perioden 1994-2000. En periode hvor prosedyrene og reglene for valg av politiske representanter var under fundamentale endringer som følge av demokratiseringen på 1990-tallet.

Før jeg presiserer problematikken er det nødvendig å definere begrepene demokrati, og demokratisering i Mexico. I samsvar med en rekke andre studier anser jeg Mexico for å være demokratisk etter at de politiske aktørene kom til enighet om hvilke regler som skulle gjelde for utskiftingen av den politiske representasjonen.¹ Jeg er klar over at valg bare er en av mange forutseneringer for demokratiet, men jeg vil i denne oppgaven, i den grad det er mulig, å se bort i fra andre elementer. Jeg definerer med andre ord demokrati som en serie regler og prosedyrer for valg av politiske representanter som er akseptert av de politiske partiene. Denne innsnevringen av begrepet må sees i sammenheng med at valgenes rolle i Mexico aldri oppfylte dette kravet. Valgfusk og autoritær kontroll over valginstitusjonene hadde alltid preget valgene. Selv de fasene av historien som har blitt oppfattet som de mest demokratiske, slik som republikken fra 1867 til 1876, var preget utbredt valgfusk.² Dette problemet ble ytterligere forsterket utover det 19 århundret da et politisk parti vant samtlige presidentvalg i Mexico fra 1929 til 2000 på grunn av at det kontrollert organiseringen, overvåkingen og godkjenningen av valgene. Denne kontrollen var en medvirkende årsak til at partiet satt ved makten i landet i over 70 år.

Dette fører igjen til at jeg definerer begrepet demokratisering i Mexico som en prosess der de politiske aktørene kommer til enighet om hvilke lover og regler som skal gjelde ved valg av politiske representanter. Denne startet i 1977 med den første valgreformene og endte i 1996 med den siste.

¹ Ricardo Becerra, Pedro Salazar og José Woldenberg, *La mecánica del cambio político en México: Elecciones, partidos y reformas*, 3.utg. (Mexico: Cal y arena, 2005). José Gonzales Sierra, *La reforma congelada. Reglas electorales federales en Veracruz, 1995-2003*. (Xalapa: Universidad Veracruzana, 2006)

² Sierra, *La reforma congelada*, 58.

Før demokratiseringsprosessen var det som nevnt et parti som kontrollerte institusjonene som organiserte, overvåkte og godkjente valgene (valginstitusjonene). Dette partiet var Partido Revolucionario Institucional (PRI). Denne kontrollen gjorde det mulig for partiet å utføre valgfusk og vedta valglover som gjorde at opposisjonen stilte til valgene under uretteferdige vilkår. Partiet kontrollerte også institusjonene som godkjente valgene (valgdomstolene), dermed ble opposisjonens anklager om valgfusk som regel avvist. Etter en rekke valgreformer i perioden 1977-1996 ble ansvaret for å organisere, overvåke og godkjenne valgene til slutt overlatt til en uavhengig valginstitusjon. Den var uavhengig i den forstand at den besto av en representant fra hvert politisk parti og et tilsvarende antall politisk uavhengige valgkommissjonærer. Denne uavhengiggjøringen førte gradvis resulterte i at det konservative partiet Partido Acción Nacional (PAN) vant presidentvalget i 2000. PRI's hegemoni var dermed over

Denne sammenhengen mellom uavhengiggjøringen av valginstitusjonene og at PAN vant president valget i 2000 står sentralt i flere studier. Tendensen er at de utelukkende fokuserer på hva som var årsakene til at valginstitusjonene på føderalt nivå ble uavhengiggjort, og hvordan dette igjen bidro til at PRI mistet makten.³ Denne oppgaven er et bidrag til denne litteraturen. Jeg mener at tidligere studier av demokratiseringen i Mexico i for stor grad konsentrerer seg om utviklingen av valginstitusjonene på føderalt nivå, og dermed undervurderer betydningen av hvordan den delstatlige og lokale valgarenaen utviklet seg.

Problematikken, struktur og avgrensning

Min oppgave som omhandler kommunevalg i Mexico, forsøker å stille spørsmål om det i hele tatt har skjedd en demokratisering på delstatlig og lokalt nivå. Gjennom å beskrive valgprosessene i Veracruz fra 1994 til 2000 vil jeg se på hvordan demokratiseringen av valginstitusjonene utviklet seg ved de lokale valgene i delstaten. Dette fokuset bidrar til at man ser demokratiseringen fra et annet perspektiv som tvinger frem en rekke interessante spørsmål. For det første kan man ved å studere valgprosessene i Veracruz se hvorvidt, og hvordan subnasjonale aktører i de politiske partiene forholdt seg til demokratiseringen. For det andre vil man gjennom et detaljert studie av lokale valgprosesser se hvordan reglene og

³ Noen få uttøntak er: Cornelius Wayne, Todd Eisenstadt og Jane Hidley, *Subnational politics and democratization in Mexico*. (San Diego: University of California, 1999.) Edward L. Gibson, "Subnational Authoritarianism: Territorial strategies of political controls in democratic regimes." (Northwestern University, 2004).

prosedyrene som skulle garantere rene og rettferdige valg fungerte i praksis. Det hjelper lite om valglovene garanterer en rettferdig og demokratisk valgprosess, hvis aktørene av ulike årsaker og motiver ikke fulgte den.

Min hypotese er at demokratiseringen av valginstusjonene i Veracruz ikke førte til en renere og mer demokratisk valgprosess på lokalt nivå. Aktører fra nesten samtlige politiske partier motarbeidet de valginstusjonene, valglovene og valgprosedyrene som de selv hadde vært med på å opprette på delstatlig nivå.

Når denne fremstillingen omhandler de lokale valgprosessene i Veracruz må det presiseres at jeg kun har valgt å fokusere på sentrale faser av den. Disse tre fasene er:

(1) Nominasjonsprosessen i de politiske partiene, (2) valgdagen og deretter (3) hvordan partiene reagerte på valgresultatene etter at de var offentliggjort. Selv om det i perioden 1994-2000 ble organisert tre kommunevalg (1994, 1997 og 2000) har jeg ikke behandlet valgene hver for seg. Oppgavens struktur er tematisk, der valgprosessenes sentrale faser blir fremstilt kronologisk i oppgaven. Dette fører til at nominasjonsprosessen fra de tre valgene blir behandlet i et kapittel, valgdagene i det neste og partienes reaksjoner på valgresultatene i det siste. Årsakene til denne strukturen er ganske enkelt å gjøre oppgaven mer oversiktlig noe som forhåpentligvis gjøre det enklere for leseren å se hvordan valgprosessens sentrale faser utviklet seg under demokratiseringen.

Denne tematiske gjennomgangen av de sentrale fasene vil vise noe av problematikken rundt demokratiseringsprosessen i Veracruz. Nemlig det faktum at aktører i de politiske partiene simpelthen ikke hadde interesse av å følge de reglene og prosedyrene som ble opprettet av de uavhengige delstatlige valginstusjonene.

Årsaken til at oppgaven fokuserer på valgene i perioden 1994-2000 er at det var først på 1990-tallet at man virkelig kan hevde at valginstusjonene ble uavhengige. Valgreformene før denne perioden reduserte til en viss grad PRI's kontroll over valginstusjonene, men det var allikevel ikke nok til at man kan snakke om en reell uavhengiggjøring. Dette gjelder både på føderalt nivå, og ved de lokale valgene i Veracruz.

Historisk bakgrunn

Både under de førkolumbianske samfunnene og det spanske koloniveldet hadde Mexico en autoritær styreform, mens tiden etter uavhengigheten i 1821 var preget av vold, uro og konflikter mellom regionale og nasjonale krefter.⁴ Det politiske kaoset ble avløst av en mer stabil politisk periode under diktaturet til Porfirio Díaz som styrte landet fra 1876-1910.⁵ Målet til Díaz var å stabilisere den politiske situasjonen for å lokke utenlandsk kapital til landet. Dette gav resultater. Perioden under Díaz var den mest stabile politiske perioden landet hadde hatt, samtidig som landet opplevde stor økonomisk vekst.⁶ Et eksempel på dette var urbaniseringen, og den enorme økonomiske utviklingen som fant sted i nord.

Man kan allikevel ikke snakke om en modernisering på den politiske arena. Mexico forble et ytterst autoritært personstyrt regime. Porfirio styrte landet i samarbeid med en liten gruppe personer som ble kalt *los científicos* (de vitenskapelige).⁷ Til tross for den politiske stabiliteten vokste det etter hvert stor misnøye med det autoritære styre. Borgerklassen som hadde vokst som en følge av den økonomiske moderniseringen ønsket etter hvert politiske innflytelse, noe som ikke var forenelig med Díaz og hans vitenskapsmenn. Det autoritære regimet hadde også pådratt seg bøndenes vrede som en følge av den skjeve jordfordelingen hvilket gjorde at store deler av befolkningen levde i ekstrem fattigdom. Det som til slutt utløste den mexicanske revolusjonen var at Díaz valgte å slå særdeles hardt ned på streikende arbeidere i 1909. Politiske rettigheter, demokratisk styreform og en mer rettferdig fordeling av jorden ble derfor de viktigste temaene under revolusjonen som varte fra 1910 til 1917. De sentrale lederne for revolusjonen Francisco Madero, Emiliano Zapata, Pancho Villa, og Venustiano Carranza sto i spissen for det store flertallet av befolkningen som ønsket politiske og økonomiske forandringer. Det var ingen samlet koalisjon som gjorde opprør mot Díaz. Gruppene hadde ulike mål. Francisco Madero mente at Mexicos problem først og fremst var politisk og at de sosioøkonomiske problemene som landet befant seg i ville løse seg med en gang man fikk et demokrati. Emiliano Zapata mål derimot, var en omfordeling av jorden.⁸

⁴ Denne seksjonen bygger i all hovedsak på: Kathleen Bruhn, *Taking on Goliath. The emergence of a new left party and the struggle for democracy in Mexico*. (Pennsylvania: Pennsylvania State University Press, 1997). Finn Fuglestad, *Latin-Amerika og Karibiens historie*, 4. utg. (Oslo: Cappelen, 2001)

⁵ Han overlot presidentembetet til sin venn Manuel González mellom 1880-1884.

⁶ Finn Fuglestad, *Latin-Amerika og Karibiens historie*, 4. utg. (Oslo: Cappelen, 2001), 244.

⁷ Fuglestad, *Latin Amerika og Karibiens historie*, 244.

⁸ Fuglestad, *Latin-Amerika og Karibiens historie*, 243-253.

Revolusjonen førte ikke til store sosioøkonomiske endringer, eller at jordfordelingsproblemet ble løst. Det ble derimot dannet en ny demokratisk, liberal og representativ grunnlov, men problemet var at den bare eksisterte i formaliteten. Mexico befant seg på randen av det komplette kaos etter revolusjonskrigen. Mange mennesker døde under revolusjonen, og Mexico opplevde en kortvarig demografisk nedgang, samtidig fikk revolusjonskrigen store konsekvenser for den sterke og sentraliserte statsmakten som hadde karakterisert diktaturet til Porfirio Diaz. Etter revolusjonen ble regionene kontrollert av lokale caudillos som ikke var interessert i å underkaste seg en sentralmakt. I den grad de ønsket en sterk sentralmakt var det fordi de selv drømte om å bli president.⁹ Det vanskelig å komme med en klar definisjon på hva en caudillo var, men det holder å si at det var ledere med et stort klientistisk nettverk dvs. at en gruppe mennesker var knyttet til dem med personlige bånd.¹⁰ Oppgavene for de som ville gjenoppbygge landet var derfor som følger: Skape ro og orden, etablere en autoritær stasmakt med lojale støttespillere blant caudillos i regionene, og sikre seg støtte blant massene (bøndene og arbeiderne).¹¹ Det som hastet mest var å få los caudillos til å støtte sentralmakten. Dette fordi de hadde stor innflytelse over befolkningen i regionene, hvilket de kunne utnytte til å gjøre et nytt opprør mot sentralmakten.

Denne utfordringen ble forsøkt løst under presidentperioden til Alvaro Obregón. Han prøvde å styrke sentralmakten ved å kutte militærets budsjett, og ved å tvinge utenlandske oljeselskaper i Mexico til å betale mer skatt.¹² Kapitalen fra oljen var av stor betydning for staten som dermed kunne kjøpe lojalitet fra de regionale kreftene. Allikevel var ikke dette tilstrekkelig for å trygge statsmakten, hovedsaklig fordi sentralmakten fortsatt manglet økonomiske muskler. Sentralmaktens levedyktighet hang i en tynn tråd, og det var nødvendig med harde forhandlinger mellom regjeringen og regionene, for å sikre et noenlunde stabilt politisk styre.¹³

Den påfølgende presidenten Plutarco Elías Calles tok et større steg i å sikre regjeringen lojale støttespillere ute i regionene. Han opprettet Partido Nacional Revolucionario som senere i 1940 ble Partido Revolucionario Institucional (PRI). Han innlemmet nesten samtlige politiske

⁹ Enrique Krauze, *La presidencia imperial: Acenso y caída del sistema político mexicano*. (Mexico: Tusques editors, 2001), 22.

¹⁰ Fuglestad, *Latin-Amerika og Karibiens historie*, 172.

¹¹ Kathleen Bruhn, *Taking on Goliath. The emergence of a new left party and the struggle for democracy in Mexico*. (Pennsylvania: Pennsylvania State University Press, 1997), 33-34.

¹² Bruhn, *Taking on Goliath*, 34

¹³ Bruhn, *Taking on Goliath*, 34

partier, organisasjoner og sentrale personer inn i partiet til tross for at flere av dem hadde motstridende interesser.¹⁴ 1400 organisasjoner deltok i opprettelsen av PRI, og antallet politiske partier i Mexico sank fra 52 til 4 i perioden 1929 til 1933. Planen var å inkorporere både caudillos og massene til å støtte den samme presidentkandidaten. Partiet skulle med andre ord være en pakt mellom elitene der de aksepterte sentralmakten i bytte mot stor grad av autonomi i deres egne interesseområder. Samtidig som de også skulle få innflytelse over sentralmakten. Det som muliggjorde dette prosjektet var at etter at Alvaro Obregón hadde gått av som president var det ingen store caudillos igjen som alene kunne utfordre sentralmakten. De var derfor bedre tjent med å samarbeide innenfor partiet. Samtidig lyktes partiet med å innlemme en rekke grupper som hadde deltatt i revolusjonen.¹⁵

Under presidentperioden til Lázaro Cárdenas (1934-1940) ble partiet et masseparti. Han institusjonaliserte partiet slik at det ble et korporativt politisk parti med fire sektorer som gjenspeilte klassene som hadde deltatt i revolusjonen.¹⁶ Bøndene ble inkorporert i den korporative organisasjonen Confederación Nacional Campesina (CNC), arbeiderne i Confederación de Trabajadores Mexicanos (CTM), de folkelige (los populares); Confederación Nacional de Organizaciones Populares (CNOP), og militæret som senere, i 1946 ble integrert i CNOP.¹⁷ Denne institusjonaliseringen førte til at det ble opprettet et stabilt politisk styre. Makten ble sentrert i presidenten, i det hegemoniske partiet, og i de offisielt anerkjente organisasjonene som var tilknyttet partiet. Til sammen førte dette til et stat-parti-samfunn triangel som samlet makten og dens distribusjon til sine koalisjonsmedlemmer. I stedet for å tillate konkurranse fra andre aktører som kunne destabilisere det politiske styret. Partiets korporative struktur hindret også at partiets medlemmer gikk over til den politiske opposisjonen. De var langt bedre tjent med å søke støtte innenfor partiets korporative struktur enn gjennom en politisk opposisjon med minimal politisk innflytelse.¹⁸ Dessuten viste disse korporative organisasjonene seg å være svært så effektive til å mobilisere velgere for partiet.

Selv om PRI's korporative struktur i stor grad forklarer partiets hegemoni, må man ikke undervurdere hvor viktige valgene var for å forstå hvordan partiet var i stand til å sitte ved makten i nesten 80 år (1929-2000). Opposisjonspartiene var så svake fordi de aldri var i

¹⁴ Jean Meyer. *La revolución mexicana*. (Mexico: Tusquets editors, 2001), 315.

¹⁵ Bruhn, *Taking on Goliath*, 35-37.

¹⁶ Bruhn, *Taking on Goliath*, 37-39.

¹⁷ Bruhn, *Taking on Goliath*, 37-39.

¹⁸ Bruhn, *Taking on Goliath*, 37-39.

nærheten av å få så mange stemmer som det PRI. Så sent som i 1985 kontrollerte PRI 96 % av kommunene i Mexico, alle 31 delstatene, 75 % av kongressen og 100 % av senatet.¹⁹ Da må man spørre seg hvordan dette var mulig? Kort forklart kan man si at partiet overlegenhet skyldtes, foruten de korporative organisasjonenes støtte, at partiet kontrollerte valginstitusjonene, valgovervåkingen, og godkjenningen av valgene. Denne kontrollen over valginstitusjonene og valglovene brukte partiet til å manipulere valgene, samt legge en rekke hinder i lovverket som gjorde det umulig for opposisjonen å delta under de samme vilkårene som det hegemoniske partiet. Det virkelige valget fant egentlig sted når partiet valgte kandidater til de politiske stillingene. Det var en svært autoritær prosess der presidenten ikke bare bestemte hvem som skulle være hans etterfølger, men også hvem som skulle få stillinger på føderalt, delstatlig og lokalt nivå.²⁰

Hvorfor tok regimet seg i det hele tatt bryet med å arrangere valg, når PRI's kandidater i realiteten vant alle valgene? Poenget er at valgene stabiliserte regimet. Først og fremst tillot de at opposisjonspartiene deltok i valgene, noe som legitimerte regimet. Valgene bekreftet også hvor overlegent partiet var, og identifiserte partiet med hele nasjonen. De ville ikke bare vinne valgene med 50 % men helst med en prosentandel som stadfestet partiets dominans. Dette forklarer hvorfor priístene også utførte valgfusk i de regionene hvor opposisjonen aldri utgjorde en reell trussel. Ved enkelte valg gikk det så langt at partiet vant med over 100 prosent av stemmene. Valgene skulle bekrefte partiets suverenitet og identifisere det med hele nasjonen.²¹

Valgene hadde også en annen viktig funksjon. De styrket den interne disiplinene i partiet. De sørget for at den politiske administrasjonen med jevnlig mellomrom ble byttet ut, hvilket var nødvendig for at eliten skulle forbli lojale til partiet. Den konstante utskiftingen av partiets representanter i administrasjonene førte til at svært få valgte å bryte ut av partiet for å støtte den politiske opposisjonen. Selv om enkelte partimedlemmer var skuffet over å ikke ha fått et kandidatur, kunne man fortsatt ha forhåpninger om å få et kandidatur ved neste valgperiode.²²

PAN som ble dannet i 1939, ble aldri en reell utfordrer til regimet før de kunne delta i valgene under mer rettferdige vilkår. Som nevnt tidligere kom det en rekke valgreformer i perioden

¹⁹ Bruhn, *Taking on Goliath*, 39.

²⁰ Bruhn, *Taking on Goliath*, 39.

²¹ Bruhn, *Taking on Goliath*, 39-44.

²² Bruhn, *Taking on Goliath*, 39-44.

1977 til 1997 som gradvis førte til mer demokratiske valg. Frem til slutten av 1980-tallet gikk demokratiseringen av valginstusjonene i et forholdsvis tregt tempo. PRI hadde åpnet for en større partipluralistisk deltagelse, men samtidig hadde de forbeholdt seg retten til å kontrollere organiseringen, overvåkingen og godkjenningen av valgene.

Dette bildet forandret seg i midlertidig etter valget i 1988. Samtidig som PAN mobiliserte flere velgere, ble PRI også utfordret fra det venstre orienterte partiet Frente Democratico Nacional (FDN). En koalisjon som besto av flere partier på venstresiden. Det største partiet i denne koalisjonen, Partido Revolucionario Democrático (PRD), ble dannet av en rekke sentrale aktører i PRI som valgte å bryte ut av partiet i forkant av presidentvalget i 1988. Årsaken til bruddet var misnøyen med den nyliberalistiske økonomiske politikken partiet førte, og den autoritære nominasjonsprosessen som gjorde at presidenten alene kunne velge sine lojale støttespillere. Utbryterpartiet viste seg å bli en mektig utfordrer ved presidentvalget i 1988, da PRI så vidt vant, selv om de utførte utbredt valgfusk. Valgfusket som fikk stor oppmerksomhet av nasjonal og internasjonale presse synliggjorde at den nye PRI-presidenten, Carlos Salinas de Gortari, fikk et alvorlig legitimitetsproblem i starten av sin presidentperiode.²³

Det omstridte presidentvalget i 1988 illustrerte hva som var det største hinderet for rene og demokratiske valg i Mexico. PRI kontrollerte valglovgivningen og valginstusjonene. Mexico hadde allerede en konstitusjon fra 1917 som ga muligheten for et republikansk, demokratisk, representativt og føderalt styre. Men PRI vedtok en valglov i 1946 som gjorde det vanskeligere for opposisjonspartiene å delta i føderale valg, samtidig som den sentraliserte organiseringen, overvåkingen og godkjenningen av valgene i den føderale regjeringen.²⁴ Dermed eksisterte det ingen reell konkurranse mellom de politiske partiene. Dette innebar at demokratiseringen i Mexico etter 1946 handlet om to ting: en konsolidering og en nasjonal utvikling av politiske partier, og en dannelse av lover og institusjoner som kunne garantere en rettferdig konkurranse mellom partiene.²⁵ Valginstusjonen ble gradvis mer og mer rettferdig fra og med valgreformene i 1977. Den gjorde det enklere for opposisjonen å delta i valgene ved å senke prosentandelen av stemmer partiene måtte oppnå for å kunne stille nasjonale lister. Senere, som en følge av det omstridte presidentvalget i 1988 kom det en rekke andre

²³ Becerra, Salazar og Woldenberg, *La mecánica del cambio político en México*, 211.

²⁴ Becerra, Salazar og Woldenberg, *La mecánica del cambio político en México*, 94-95.

²⁵ Becerra, Salazar og Woldenberg, *La mecánica del cambio político en México*, s 30-33.

reformer, i 1989-90, 1993, 1994 og 1996 som gradvis svekket PRI's kontroll over valginstusjonene. De to siste reformene i 1994 og 1996 førte til at Instituto Federal Electoral (IFE), ble opprettet. Den ble en politisk uavhengig valginstusjon med ansvar for å organisere de føderale valgene. Verken regjeringen eller politiske partier hadde innflytelse over IFE. Den besto av åtte uavhengige valgkommisjonærer og en leder for disse. De politiske partiene var også representert i instusjonen men de hadde ikke stemmerett dvs. innflytelse over dens avgjørelser.²⁶ Dette sto i klar kontrast til hvordan valginstusjonene var organisert før demokratiseringen da valginstusjonen var under PRI's kontroll. Partiene hadde dermed kommet til enighet om hvilke regler, prosedyrer som skulle gjelde for organiseringen, overvåkningen og godkjenningen av valgene i Mexico.²⁷ Denne demokratiseringen av valginstusjonene var en forutsetning for at PAN vant presidentvalget i 2000.

Kommunevalg i Veracruz

I Mexico fulgte de lokale valgene i samme spor som de føderale. Utbygging av de lokale politiske administrasjonen fant sted uten konkurranse fra opposisjonspartiene. Det egentlige valget fant sted når partiet valgte hvilke personer som skulle få de politiske kandidatene. Nominasjonsprosessen ved de lokale valgene artet seg til å bli en arena hvor regionale politiske krefter som tilhørte PRI, forhandlet eller kjempet om den politiske og økonomiske innflytelsen i kommunene. Denne interne maktkampen ble i løpet av 1940-tallet mer kompleks, i takt med at delstatenes økonomi utviklet seg i forskjellige retninger.²⁸ I Veracruz, Nuevo León, México og Jalisco var utdelingen av de politiske stillingene i den lokale politiske administrasjonen et resultat av forhandlinger mellom sentralmakten, og det regionale og lokale oligarkiet. Resultatet av dette samspillet kom til syne når man ser hvilke ordfører kandidater partiet valgte i kommunene. Disse kan deles inn i to grupper. Den første gruppen besto av kandidater som ble valgt av de korporative organisasjonene som CNOP, CTM, CNPP. Dette kommer spesielt godt til syne i sør-Veracruz der den korporative organisasjonen CTM fikk mer politisk innflytelse i takt med industrialiseringen.²⁹ Oljeproduksjonen som startet på 1970-tallet resulterte i urbanisering i områdene rundt Coatzacoalcos, noe som førte til at den korporative organisasjonen, CTM, i stor grad kunne

²⁶ Becerra, Salazar og Woldenberg, *La mecánica del cambio político en México*, 424.

²⁷ Beatriz Magaloni, "Demise of Mexico's One-Party Regime: Elite choices and the masses in the establishment of democracy". I Frances Hagopian og Scott P Mainwaring, *The third wave of democratization in Latin America: Advances and setbacks*. (Cambridge: Cambridge University Press, 2005), 129-136.

²⁸ Álvaro Arreola Ayala, "Elecciones municipales," I Pablo Gonzales Casanova, *Las elecciones en Mexico: Evoluciones y perspectivas*, 3. utg. (Mexico: Siglo veintiuno editores, 1993), 329-349.

²⁹ Ayala, "Elecciones municipales", 333.

bestemme hvem som skulle få ordfører-kandidaturene til partiet i regionen. Den andre gruppen besto av kandidater som ble valgt av de regionale og lokale caciquene.³⁰ Nå er det vanskelig å komme med nøyaktig definisjon på hva en cacique var men det ser ut til å ha vært en person som utøvde stor politisk og økonomisk innflytelse i regionale og lokale områder, kalt cacicazgos. Deres politiske innflytelse kom av at de kontrollerte store landområder, vann, produksjonsmidler, jobbmuligheter og utdanningsmuligheter, hvilket gjorde at store deler av den fattige befolkningen var avhengige av dem. Dette avhengighetsforholdet gjorde at caciquene kunne mobilisere politisk støtte i form av stemmer fra den rurale og fattige befolkningen i bytte mot materielle goder. PRI sørget derfor for å innelemme disse innflytelses rike aktørene i partiet. Der fikk de som oftest tilbud om stillinger i den lokale eller nasjonale politiske administrasjonen. Et eksempel på nettopp dette finner man i kommunen Acayucan i Veracruz, der Cirilio Vásquez, en kvegbonde og forretningsmann, utøvde stor politisk og økonomisk innflytelse.³¹ Han fikk aldri tildelt et politisk kandidatur men sørget for at flere av sine nære familiemedlemmer ble innsatt som ordførere både i Acayucan og andre nærliggende kommuner.

Opposisjonen utfordrer

Lokalt sett, fikk den PRI om hardere konkurranse fra opposisjonspartiene på 1970, 80 og 90-tallet. Dette fordi opposisjonspartiene lyktes i å trekke til seg støtte fra den delen av befolkningen som var misfornøyde med de lokale PRI administrasjonene. Misnøyen ble ytterligere forsterket under den økonomiske krisen på 80-tallet, noe som førte til flere valgte å bryte ut av det offisielle partiet for å støtte den politiske opposisjonen.³²

I denne perioden oppsto et nytt fenomen under valgprosessen som det er nødvendig å se på for å forstå hvordan konkurransen mellom PRI og opposisjonspartiene utviklet seg ved de regionale og lokale valgene. Det var sosiale bevegelser, som både i rurale og urbane strøk protesterte mot de urettferdige valgene.³³ Bevegelsene mobiliserte aksjoner der de okkuperte rådhus og blokkerte veier, noe som var et virkemiddel for å vise misnøye med de innsatte PRI- ordførerne og for å skape oppmerksomhet rundt valgfusket som preget valgene. Eksempler på dette er kommunevalgene i San Luis Potosí i 1958 og 1982, Mérida i 1967,

³⁰ Ayala, "Elecciones municipales", 333.

³¹ Ayala, "Elecciones municipales", 333-334.

³² Ayala, "Elecciones municipales", 342.

³³ Ayala, "Elecciones municipales", 337.

Monclova i 1979 og 1982, San Julián i 1979 og 1982, Juchitán i 1981 og Durango og Chihuahua i 1983. I samtlige av disse kommunene førte demonstrasjonene til at PRI omsider valgte å anerkjenne at opposisjonene hadde vunnet de lokale valgene.³⁴

Samtidig må man ikke overdrive betydningen av denne partipluralistiske utviklingen. I Veracruz i 1982, hvor det var 203 kommuner, klarte opposisjonen bare å stille ordfører kandidater i 50 % av kommunene. PRI var fremdeles det desidert største partiet og stilte ordfører kandidater i samtlige av de 203 kommunene i delstaten.³⁵ Man blir minnet om dette etter presidentvalget i 1988, der koalisjonspartiet Frente Democrático Nacional planla å stille ved kommunevalgene i Veracruz.³⁶ Dette bekymret den daværende PRI-guvernøren i Veracruz, Gutiérrez Barrios ettersom FDN hadde gjort et godt valg ved presidentvalget i delstaten. FDN var dermed en reell utfordrer i flere kommuner. Som et middel for å sikre at FDN ikke skulle kunne utfordre partiet ved valgurnene, reformerte han valgloven, hvilket gjorde det umulig for opposisjonen å stille felles lister. PRI's hegemoni i delstaten var dermed sikret før kommunevalget høsten 1988. Guvernørens lovvedtak som hindret opposisjonen å inngå koalisjoner til kommunevalget i 1988 viser på nytt det samme problemet: Valginstitusjonene og valglovgivningen var kontrollert av den delstatlige PRI-regjeringen.³⁷

Utgangspunktet for valgene i perioden 1994-2000

I forkant av valget i 1994 skjedde det noe som førte til at valginstitusjonene i Veracruz endret karakter. PRI guvernøren som var under sterkt press fra den politiske opposisjonen bestemte at valginstitusjonene skulle bevege seg i samme retning som de føderale.³⁸ Det ble opprettet en uavhengig delstatlig valginstitusjon, *Comisión Estatal Electoral* som fikk ansvaret for å organisere og overvåke de lokale valgprosessene i delstaten. Det ble også opprettet en delstatlig valgdomstol, *Tribunal Estatal Electoral*. Denne uavhengige valgdomstolen skulle godkjenne valgene. Den hadde myndighet til å annullere valgene i de kommunene hvor de politiske partiene leverte formelle anklager, dvs. bevismateriale om valgfusk.

³⁴ Jorge Alonso, "Micropolítica electoral," I Pablo Gozales Casanova, *Las elecciones en Mexico: Evoluciones y perspectivas*, 3. utg. (Mexico: Siglo veintiuno editores, 1993.), 360-361.

³⁵ Ayala, "Elecciones municipales", 339.

³⁶ Domínguez Francisco Canseco, *Tezonapa 1988. Historia de una disputa por el poder municipal*. (Xalapa: CESEM, 1993), 51.

³⁷ Canseco, *Tezonapa*, 51.

³⁸ Alberto Olvera, "Elecciones municipales y reforma electoral." I *Diario de Xalapa*, 04/10 1994.

Valginstitusjonene i Veracruz skilte seg i midlertidig fra den føderale på et punkt. Den føderale valginstitusjonen besto av politisk uavhengige valgkommisjonærer og en representant fra hvert politisk parti. Allikevel hadde ikke de partienes innflytelse over den føderale valginstitusjonen ettersom de politiske ikke hadde stemmerett når den skulle fatte vedtak som angikk organiseringen av valgene. Den delstatlige valginstitusjonen i Veracruz ble strukturert på den samme måten, bortsett fra at de politiske partiene hadde stemmerett over dens avgjørelser. Dermed fikk de mulighet til å påvirke dens avgjørelser. Jeg vil i mer detalj vise hvilke konsekvenser dette fikk for valgene i Veracruz i kapittel tre.

Samtidig med uavhengiggjøringen av valginstitusjonene gikk opposisjonspartiene igjennom en stor utvikling. De fikk flere partimedlemmer og stilte ordfører kandidater i langt flere kommuner enn det de hadde gjort på 1980-tallet. Som jeg har nevnt klarte de i 1982 så vidt å stille kandidater til 50 % av de 203 kommunene. Dette forandret seg til valget i 1994 der PRD stilte kandidater til 172 av de 207 kommunene. Partido Auténtico de la Revolución Mexicana stilte i 120 kommuner. Partido Acción Nacional stilte kandidater i 116, Partido de Frente Cardenista de Reconstrucción Nacional i 87, Partido Popular Socialista i 77, Partido del Trabajo i 52, Partido Verde Ecologista de México i 50 og Partido Demócrata Mexicana i 31.³⁹ Denne voldsomme oppblomstringen av opposisjonspartiene i delstaten vitner om et mer pluralistisk partisystem som lenge hadde vært fraværende i Veracruz.

Årsaker til demokratiseringsprosessen

Som nevnt tidligere har utviklingen av valglovene og valginstitusjonene vært viktig for å forstå hvordan opposisjonspartiet PAN vant presidentvalget i 2000. Dette har ført til at det i stor grad hersker enighet om at nøkkelen for å forstå demokratiseringen i Mexico er å se på utviklingen av valgene og valginstitusjonene. Når det gjelder hva som var årsaken til demokratiseringen av valginstitusjonene har studiene lagt vekt på ulike årsaker.

Enkelte har forklart demokratiseringen som et resultat av den økonomiske utviklingen i Nord-Mexico. Lipset har i en empirisk analyse funnet ut at industrialisering, urbanisering, og utdanning har spilt en positiv rolle i å skape støtte for et demokratisk system i Latin-Amerika.⁴⁰ Pennar bruker samme forklaring når han forklarer årsaker til demokratiseringen:

³⁹ El proceso electoral municipal en Veracruz: 1994 Anexo concentrado de resultados.

⁴⁰ Seymour M. Lipset. "Some social requisites of democracy" I *American Political Science review*, no 53. (Washington, D.C: The Association, 1959), 69-105.

“As small slice of the population enriches, the rest of the citizens agitate for their fair shot at doing better, and such privilege is granted only in democracies. Then, too, rising incomes at first go toward needed goods and investment, then later higher education. A more educated population tends to demand political and civil rights, and so democratization begins.”⁴¹

Poenget til de legger vekt på denne teorien, er at økonomisk modernisering, og den økonomiske krisen på 1980-tallet førte til en politisk vekkelse. Da særlig i de industrialiserte delstatene i Nord-Mexico som gjorde at aktører konfronterte regimet, og på den måten fremprovoserte konstitusjonelle endringer.⁴² Årsaken til den demokratiske vekkelsen var at industrialiseringen førte til at antallet bedrifter økte betraktelig og antallet arbeidere tidoblet seg i løpet av 80-tallet. Med støtte fra flere organisasjoner og bedrifter som var økonomisk uavhengige kunne de mobilisere store lokale og nasjonale demonstrasjoner ved de valgene der det konservative partiet PAN tapte på grunn av valgfusk. Dette gjorde det etter hvert umulig for PRI å ty til valgfusk i de guvernør- og kommunevalgene de sto i fare for å tape. Det var derfor ikke tilfeldig at PAN vant flere delstats- og kommunevalg i nord mot slutten og begynnelsen av 1980-tallet. Panistene i nord hadde nære økonomiske forbindelser til USA, hvilket gjorde at de under den økonomiske krisen på 80-tallet kunne true regimet med å eksportere kapital ut av landet. PAN og partiets mektig økonomiske allierte befant seg derfor i en ideell posisjon der de kunne tvinge PRI til å demokratisere valginstitusjonene.

Frances Hagopian og Scott P. Mainwaring har i motsetning til de som står for moderniseringsteorien lagt vekt på aktørene i de politiske partiene som årsak til at valginstitusjonene ble demokratisert i Mexico.⁴³ De hevder at det først og fremst er de politiske aktørene og det internasjonale politiske miljøet som er avgjørende for å forstå hvorfor demokratiet oppstår i en region og hvor levedyktig det er.⁴⁴ Deres poeng er at hvis de politiske aktørene ønsker et demokrati vil demokratiet vinne frem eller overleve, til tross for utbredt fattigdom. På den andre siden betyr dette at dersom de samme aktørene ikke er dedikerte til demokratiet vil ikke demokratiet oppstå, eller overleve selv om de økonomiske strukturene favoriserer demokratiet. Demokratiet vokser med andre ord ikke ut av

⁴¹ Karen Pennar, Geri Smith og Rose Brandy. ”Is democracy bad for growth?” *Business Week*, juni 7. (New York: McGraw Hill, 1993)

⁴² Samuel P. Huntington. *The third wave: Democratization in the late twentieth century*. (Norman: University of Oklahoma Press, 1991), 71.

⁴³ Hagopian og Mainwaring, *The third wave of democratization in Latin America*, 1-14.

⁴⁴ Hagopian, *The third wave of democratization in Latin America*, 7.

sosioøkonomiske eller kulturelle strukturer. Demokratiseringen lever sitt eget liv, og utfallet av den blir bestemt av de politiske aktørene.

Beatriz Magaloni bruker det samme aktør-perspektivet til å forklare demokratiseringen i Mexico på 1980 og 90- tallet.⁴⁵ Hun hevder at demokratiseringen i et partisystem skiller seg fra demokratiseringen i militære regimer og personlige diktaturer. Den foregår på valgarenaen der partiet som blir assosiert med den autoritære fortiden blir bekjempet ved valgurnene. Et sentralt spørsmål for Magaloni for å forstå overgangen til demokratiet i Mexico blir derfor å se på hvorfor den politiske eliten i PRI valgte å gi fra seg kontrollen over valginstusjonene. Hun deler demokratiseringsprosessen på 1990-tallet inn i to faser og hennes argument er at PRI demokratiserte valginstusjonene av strategiske årsaker. Valgreformene i 1990 og 1993 kom som et resultat av at president Carlos Salinas hadde behov for støtte fra PAN til sin økonomiske agenda på fundamentale områder (privatisering av bankene og en omstrukturering av eiendomsrettighetene på landet).⁴⁶ I bytte mot partiets støtte til sine økonomiske reformer tilbydde han opposisjonspartiet en ytterligere demokratisering av valginstusjonene. PAN var villig til å støtte dette. Den andre og siste fase av demokratiseringen som førte til opprettelsen av den politisk uavhengige valginstusjonen Instituto Federal Electoral i 1994 og 1996, var også dette et resultat av Carlos Salinas' strategier. Carlos Salinas var av den oppfatning at partiet mest sannsynlig ville vinne det kommende presidentvalget i 1994. Han hadde derfor ingenting å tape med å gi fra seg kontrollen over valginstusjonen. Snarere tvert i mot ville det styrke partiet ettersom de ville unngå anklager om valgfusk som tidligere hadde svekket partiets legitimitet.⁴⁷

Historiografi

Problemet med disse teoriene er at de i sin iver etter å peke på utviklingen av instusjonene fullstendig glemmer å se hvordan valginstusjonene fungerer i praksis. Det hjelper lite hvis valginstusjonene kan garantere en ren og demokratisk valgprosess når aktører i partiene av ulike årsaker ikke ønsker å følge valglovene. Jeg mener derfor at flere studier som omhandler demokratiseringen i Latin-Amerika har blitt så opphengt i den instusjonelle utviklingen at de har lukket øynene for alle svakhetene. Dette blir fremfor alt tydelig i Veracruz der partiene

⁴⁵ Beatriz Magaloni, "Demise of Mexico's One-Party Regime: Elite choices and the masses in the establishment of democracy". I Frances Hagopian, *The third wave of democratization in Latin America*, 121-149

⁴⁶ Magaloni, "Demise of Mexico's One-Party regime", 121-149

⁴⁷ Magaloni, "Demise of Mexico's One-Party regime", 121-149

hadde liten interesse i å følge den delstatlige valgloven. For å belyse problematikken vil jeg derfor bruke litteratur som omhandler lokale valg og som i større grad tar hensyn til at lover og formelle regler ikke nødvendigvis gjenspeiler hvordan valgprosessen faktisk artet seg.

Her er teorien til Wayne Cornelius om demokratisering på regionalt og lokalt nivå i Mexico svært nyttig.⁴⁸ Han hevder at det er feil å bare fokusere på de føderale valgene fordi det på lokalt nivå eksisterer krefter som motarbeider demokratiseringen. Til grunn for hans argument er at politiske aktører på delstatlig og lokalt nivå under PRI-hegemoniet, var bundet til partiet gjennom klientistiske nettverk, familieband og lojalitet.⁴⁹ Disse aktørene måtte unngå å gi PRI-regjeringen negativ oppmerksomhet som for eksempel gjennom synlig og overdreven korrupsjon. De lokale priístene levde under en konstant trussel av at presidenten kunne blande seg inn i delstatlige affærer ved å avsette eller straffe guvernører, ordførere, caciques, eller ledere for lokale organisasjonene som gav partiet negativ oppmerksomhet. Et hvert brudd på partidisciplinen ville med andre ord bli straffet. Denne ovenfra-og-ned-kontrollen gikk i midlertidig i oppløsning under demokratiseringen og presidentperioden til Ernesto Zedillo (1994-2000). En av årsakene til dette var at Zedillo under presidentkampanjen uttalte at han ikke ville blande seg inn i interne affærer i partiet. Nå kan man her legge til at president Zedillo i realiteten ikke hadde noe annet valg enn å avstå fra å blande seg inn i regionene. For det første var han avhengig av å fristille seg fra de lokale aktørene slik at han alene kunne fremforhandle, i samarbeid med eliten i den politiske opposisjonen, den endelige reformen av Instituto Federal Electoral. Guvernører og andre aktører som ikke ønsket en demokratisering av de føderale valginstitusjonene ble dermed sittende som passive tilskuere.⁵⁰ For det andre ble de lokale aktørene i partiet, først og fremst guvernørene, mektigere under demokratiseringen. Konkurransen fra opposisjonen gjorde at de hadde utbygd et stort og effektivt valgmaskineri, samtidig som de hadde skaffet seg kontroll over sentrale nøkkelpersoner, og organisasjoner som kunne mobilisere støtte for partiet. Ethvert tegn fra presidenten om at han ville blande seg inn i interne og lokale affærer ble dermed møtt med trusler om at de ville ta med seg sine tilhengere og valgmaskineriet ut av partiet.⁵¹ Dette hadde PRI simpelthen ikke råd til ettersom de allerede var i ferd med å miste flere delstater til

⁴⁸ Wayne Cornelius, Todd Eisenstadt og Jane Hidley. *Subnational politics and democratization in Mexico*. (San Diego: Center for US-Mexican studies, 1999), 4.

⁴⁹ Cornelius, *Subnational politics and democratization in Mexico*, 4-14.

⁵⁰ Cornelius, *Subnational politics and democratization in Mexico*, 5.

⁵¹ Todd Eisenstadt, "Electoral Federalism or abdication of presidential authority? Gubernatorial elections in Tabasco." I Cornelius, *Subnational politics and democratization in Mexico*, 269-295.

opposisjonen. Subnasjonale aktører sto dermed igjen med stor grad av innflytelse og autonomi i deres egne lokale sfærer som de benyttet til å kjempe i mot demokratiseringen.⁵²

“As a consequence of this reversal of traditional roles, subnational conflicts over issues ranging from electoral fraud and unfair terms of inter party competition to human rights violations, environmental threats, and labour disputes festered for many months or even years often with serious national and even international political ramifications.”⁵³

Dette ble tydelig illustrert under guvernørvalget i Tabasco i 1994, der PRI's kandidat Roberto Madrazo vant ved bruk av utbredt valgfusk.⁵⁴ Madrazo nektet å gå av, til tross for at president Zedillo forsøkte å få Madrazo til å trekke seg. Det omstridte valget fikk ikke bare nasjonal oppmerksomhet, men også av den internasjonale pressen. Dette illustrerer at selv om det internasjonale og nasjonale miljøet favoriserte demokratiet var lokale aktører i stand til å motsette seg denne utviklingen. Lokale priister var med andre ord i stand å manipulere valgresultatene i sine delstater. Selv om Wayne Cornelius hovedsaklig tar for seg guvernørvalg, finner jeg hans teori om lokale aktører på delstatlig og lokalt nivå nyttig for å studere kommunevalgene i Veracruz.

Helmke og Levitsky viser også at institusjonelle forandringer ikke nødvendigvis fører til mer rettferdige valg. I studiet, *Informal institutions and democracy* viser de hvordan politiske partier i Latin-Amerika oppfører seg i forhold til konstitusjonelle forandringer.⁵⁵ Deres teori kan derfor hjelpe oss å forstå demokratiseringen av valginstitusjonene i Veracruz. De hevder at for å forstå demokratiet i Latin-Amerika må man se på hvordan de uoffisielle institusjonene påvirker demokratiet. Deres definisjon på uoffisielle institusjoner er; ”socially shared rules, usually unwritten that are created, communicated and enforced outside officially sanctioned channels.”⁵⁶ Dette betyr at valgprosessen i Mexico ikke kan forstås ut i fra de offisielle valginstitusjonene, men ut i fra de uskrevne reglene som eksisterer mellom partiene og internt i partiene.

⁵² Cornelius, *Subnational politics and democratization in Mexico*, 3-10. Gibson, “Subnational Authoritarianism”, 19-22.

⁵³ Cornelius, *Subnational politics and democratization in Mexico*, 10.

⁵⁴ Todd Eisenstadt, “Electoral Federalism or abdication of presidential authority?” 269-295.

⁵⁵ Gretchen Helmke, og Steven Levitsky, *Informal institutions and democracy: Lessons from Latin America*. (Baltimore: The John Hopkins University Press, 2006.), 1-33.

⁵⁶ Helmke og Levitsky, *Informal institutions and democracy*, 5.

Når det gjelder hva som er årsaken til at partiene foretrekker å benytte seg av de uskrevne reglene legger de vekt på flere forklaringer. En årsak kan være at aktørene i partiene av ulike årsaker ikke har interesse av å følge de formelle institusjonene fordi de har større utbytte av å følge de uskrevne reglene. Joy Langstone bidrar i studiet til Helmke og Levitsky trekker frem et eksempel på nettopp dette.⁵⁷ Hun viser hvordan nominasjonsprosessen i PRI var preget av uformelle institusjoner d.v.s uskrevne regler. Dette fordi partiledelsen oppnådde mål de ikke ville oppnådd hvis de hadde fulgt de offisielle institusjonene. Partiet arrangerte nominasjonsmøter der delegater skulle stemme over hvem som skulle bli den neste presidentkandidaten, men dette møtet var i realiteten bare et forsøk på å gi nominasjonsprosessen en demokratisk fasade. I realiteten var det presidenten som ved en ytterst autoritær og uformell praksis bestemte hvem som skulle være hans etterfølger. Denne prosessen ble kalt *dedazo* og refererte til presidentens rett til å utpeke sin etterfølger.⁵⁸ Denne autoritære praksisen døde ut, ifølge Langstone, på 1990-tallet da økende konkurransen fra opposisjonspartiene førte til at lokale priister ønsket innflytelse over nominasjonsprosessen. De tvang presidenten til å gi fra seg retten til å utpeke sin etterfølger. Hensikten var at et mer demokratisk nominasjonssystem ville føre til at partiet valgte mer populære og konkurransedyktige kandidater. De presset også frem en desentralisering av de lokale nominasjonsprosessene ettersom de hevdet at delstatene selv var best egnet til å finne de beste kandidatene.⁵⁹ Selv om Langstones fokus er på føderalt nivå finner jeg hennes beskrivelse av *dedazos* interessant for nominasjonsprosessene i Veracruz. Hvis det virkelig var slik at den demokratiseringen tvang presidenten til å gå bort i fra den autoritære utvelgingsmetoden, kan det på lokalt nivå kan det være interessant å se om en tilsvarende utvikling fant sted på lokalt nivå.

Helmke og Levitsky utelukker heller ikke at en mulig årsak til at partiene foretrekker å benytte seg av de uskrevne reglene kan spores til hvordan partiene er strukturert.⁶⁰ Selv om de er formelt strukturert som de europeiske, er det ofte et stort skille mellom hvordan de er organisert på papiret og hvordan de fungerer i praksis. Reglene i partiene er uformelle, den lokale organiseringen er uformell, og båndene mellom medlemmene og partiet er uformelle.

⁵⁷ Joy Langstone, "The birth and the transformation of the *dedazo* in Mexico" I Helmke og Levitsky, *Informal institutions and democracy*, 143-160.

⁵⁸ Langstone, "The birth and the transformation of the *dedazo* in Mexico", 143

⁵⁹ Joy Langstone, "Why rules matter: Changes in candidate selection in Mexico's PRI." I *Journal of Latin American Studies*. (Cambridge: Cambridge university press, nr. 33, 2001.), 505

⁶⁰ Flavia Freidenberg og Steven Levitsky, "Informal institutions and Party Organization in Latin America" I Helmke og Levitsky, *Informal institutions and democracy*, 178-201.

De oppfører seg derfor annerledes i forhold til for eksempel nominasjonsprosesser, valg, og valglovgivning. En indikator på nettopp dette kan være et spenningsforhold mellom den nasjonale partiledelsen og partimedlemmene ute i distriktene. Ettersom partiene er uformelt strukturert er båndene mellom den nasjonale partiledelsen og partimedlemmene svakt. Dette fører til at selv om partiene på nasjonalt nivå forplikter seg til å følge valglovgivningen er det ingen nødvendighet at partimedlemmene på lokalt nivå føler seg forpliktet til å gjøre det samme. De operer ofte uavhengig av, og i enkelte tilfeller mot sin egen partiledelse.

Samtidig utelukker ikke Helmke og Levitsky at de uskrevne og uoffisielle reglene eksisterer fordi de formelle er for svake. Som et bevis på dette trekker de frem Todd Eisenstadts studie av hvordan den politiske opposisjonen forholdt seg til valgdomstolene i Mexico fra 1980-tallet og frem til midten av 1990-tallet.⁶¹ Han hevder at opposisjonspartiene ved lokale valg i Mexico ikke benyttet seg av de formelle institusjonene (det vil si delstatlige valgdomstoler) som ble opprettet for å løse valgkonfliktene. Dette fordi valgdomstolene ikke hadde tillitt fra den politiske opposisjonen. Partiene forsøkte derfor å protestere på valgene gjennom uformelle kanaler. Uformelle kanaler vil i dette tilfelle bety at de mobiliserte demonstrasjoner i gatene der de forsøkte å tvinge PRI til å inngå forhandlinger over stillinger i de lokale politiske administrasjonene. Når partiene på midten av 1990-tallet begynte å bruke valgdomstolene for å løse valgkonfliktene var dette et resultat av at demokratiseringen hadde ført til at valgdomstolene ble uavhengige. På bakgrunn av dette påstår Helmke og Levitsky at de uformelle uskrevne reglene, eksisterer fordi de formelle er for svake. Eisenstadt fokuserer på hvordan lokale konflikter fikk nasjonale konsekvenser. Allikevel kan hans beskrivelse av uoffisielle institusjoner svært nyttig for å forstå hvilke strategier partiene i Veracruz benyttet seg av for å protestere på valgresultatene.

Kilder og metode

I denne oppgaven har jeg valgt å fokusere på kommunevalgene i Veracruz i perioden 1994-2000. Dette er en svært interessant periode ettersom de politiske partiene i Veracruz hadde kommet til enighet om hvilke lover, regler og prosedyrer som skulle gjelde for valg av politiske representanter. Som nevnt ble det opprettet en uavhengig delstatlig valginstusjon,

⁶¹ Todd Eisenstadt, "Mexico's postelectoral concertaciones: The rise and demise of a substitutive informal institution." I Helmke og Levitsky, *Informal Institutions and democracy*, s 227-249.

Comisión Estatal Electoral, som skulle organisere valgene. I tillegg ble det opprett en uavhengig valgdomstol, Tribunal Estatal Electoral som skulle godkjenne valgresultatene.

Min oppgave som omhandler kommunevalgene i perioden 1994- 2000 gir en mulighet til å forstå hvordan uavhengiggjøringen og styrkingen av valginstusjonene på 1990-tallet påvirket valgkulturen i delstaten. I perioden 1994-2000 ble det holdt tre kommunevalg: i 1994, 1997 og 2000. Kapitlene følger valgenes tematiske kronologi. I kapittel to tar jeg for meg nominasjonsprosessene i de politiske partiene. Kapittel tre omhandler valgdagene, og anklagene om valgfusk fra de politiske partiene. I kapittel fire beskriver jeg hvilke strategier partiene benyttet seg av for å løse valgkonfliktene. I de avsnittene som følger skal jeg gjøre rede for kildene som er brukt i hvert kapittel.

Det andre kapitelet omhandler nominasjonsprosessen i de politiske partiene ved kommunevalgene i Veracruz. På føderalt nivå førte demokratiseringen til at presidenten i PRI ble tvunget til å gi fra seg sin autoritære og uformelle kontroll over nominasjonsprosessen. Jeg vil undersøke om en tilsvarende utvikling fant sted på lokalt nivå. Dvs. om den lokale partieliten i Veracruz valgte å åpne nominasjonsprosessen. Kapitelet vil også ta for seg hvordan nominasjonsprosessen i de to største opposisjonspartiene, PAN og PRD artet seg.

Med hensyn til kildene var det et problem at partiene som Joy Langstone har vist, ikke hadde regler for hvordan og hvem som kunne velges, og i den grad de hadde regler kunne det være i formaliteten, men ikke i praksis.

Løsningen på dette problemet ble å besøke det delstatlige arkivet, *Archivo del Estado*, i Xalapa, der jeg leste de to største regionavisene, *Diario de Xalapa* og *Política*. Begge avisene har en fyldig dekning av valgprosessene i perioden 1994-2000. Deres dekning av nominasjonsprosessen, i form av intervjuer med partieliten, caciquene og partimedlemmene gir et bilde av hvordan den faktisk foregikk, og hvilke kandidater som ble valgt. Spesielt nyttig var deres dekning av partimedlemmenes protestaksjoner på hvordan, og hvem partiledelsen valgte som ordfører kandidater i kommunene. Den politiske avisen, *Proceso*, var også nyttig i forbindelse med nominasjonsprosessen i de politiske partiene. Magasinet beskriver nominasjonskonfliktene i de politiske partiene i flere delstater og bekrefter det inntrykket man får fra de regionale avisene.

Boken til Oscar Soto som omhandler valgprosessen ved kommunevalget i 1994 er også nyttig for å skrive om nominasjonsprosessen.⁶² Boken er et antropologisk studium som tar for seg de ulike konfliktene som oppsto under valgprosessen ved valget i 1994. Selv om boken i stor grad baserer seg på de samme kildene som jeg selv har brukt, har Oscar Sotos intervjuer med de involverte aktørene vært nyttig for å belyse problematikken rundt de lokale valgene.

Det tredje kapitlet vil forsøke å vise i hvor stor grad demokratiseringen av valginstusjonene klarte å forhindre valgfusket som hadde preget valgdagene under PRI-hegemoniet. Valgfusk har utrolig nok fått lite oppmerksomhet av historikere, kanskje på grunn av at den som utfører det ikke vil etterlate spor som kan brukes som bevis mot dem. Dette har ført til at det er vanskelig å finne kilder som kan bevise at det faktisk har funnet sted. I den grad man finner kilder er det mange som ikke vil bruke disse på grunn av at de blir regnet for å være lite troverdige. Iván Molinar viser i sitt studie fra valgene i Costa Rica at noe av problemet med partienes anklager om valgfusk ofte var oppspinn og forsøk på å svekke valgenes troverdighet.⁶³ Det er derfor skrevet lite om valgfusk, og studiene som omhandler temaet fokuserer i større grad på å kvantifisere valgfusket enn å beskrive konkrete hendelser.

Angående kilder knyttet til valgdagene og valgfusket ble det i 1994 ble opprette en uavhengig delstatlig valgdomstol som mottok formelle anklager om valgfusk fra de politiske partiene. Det viste seg at disse anklagene fra de politiske partiene var oppbevart i arkivet til høyesterettsdomstolen. Etter flere møter med sjefen for arkivet fikk jeg tillatelse til å se på rettsdokumentene, og det viste seg å være svært nyttig for å skrive om valgfusket ved de lokale valgene i Veracruz.

Arkivet inneholdt et betydelig antall formelle anklager, *expedientes de inconformidad*, fra de politiske partiene. De svært omfattende utfylt og gav detaljerte beskrivelser av hvordan valgfusket ble utført ved valgurnene.⁶⁴ Bevismaterialet ble utfylt i samarbeid med advokater som hjalp partiene å peke på hvilke lovbrudd som var utført ved valgurnene. Rettsdokumentene inneholder også valgdomstolens vurdering av partienes bevismateriale, og hvorvidt det var grunnlag for å annullere valgene.

⁶² Oscar Arturo Castro Soto. 1994: *Elecciones municipales en Veracruz: Retos de la oposición*. (México: Cesem, 1995)

⁶³ Molina og Fabrice Lehoucq. "Political competition and electoral fraud: A Latin American Case Study." I *Journal of interdisciplinary history*. Vol. 30, No. 2. (Cambridge: MIT Press, 1999), 199-234.

⁶⁴ Rettsdokumenter er *expedientes* på spansk

Disse rettsdokumentene er til stor nytte for å finne ut av hvordan valgdagene artet seg. De gir en unik mulighet til å forstå hvordan valgfusk faktisk foregikk, og gir dermed et bilde av hvorvidt demokratiseringen virkelig førte til rene og mer demokratiske valg. Man må allikevel ta noen forbehold i møte med disse kildene. Jeg kommer ikke utenom problemet angående kildenes troverdighet. I en valgprosess som gjennom et århundre hadde vært preget av utbredt valgfusk, er det ikke utenkelig at valginstusjonenes manglende troverdighet førte til at partiene overdrev, eller til og med kom med falske anklager mot hverandre, for å påvirke utfallet av det endelige valgresultatet.⁶⁵ Ivan Molina og Fabrice Lehoucq benytter seg av tilsvarende rettsdokumenter når de kvantifiserer valgfusk i Costa Rica i perioden 1901-1948, og advarer mot at flere av rettsdokumentene var preget av partienes overdrivelser.⁶⁶

Jeg har forsøkt å omgå dette problemet ved å konsentrere meg om de rettsdokumentene der partiene fikk medhold fra valgdomstolen, og der rettsdokumentene samsvarer med rapportene fra uavhengige valgobservatørorganisasjoner og avisene. som.⁶⁷ Flere av avisenes og valgobservatørorganisasjonenes rapporter er lite detaljerte, men de kan være en indikator på hvor troverdig bevismaterialet fra de politiske partiene var. Det bør nevnes at til valget i 1994 ble det stiftet flere valgobservatørorganisasjoner, og flere av disse ble mistenkt for ha forbindelser til PRI.⁶⁸ Jeg har valgt å konsentrere meg om rapportene fra den mest anerkjente og uavhengige av dem, *Alianza Cívica Veracruzana*.

På grunn av det store antallet rettdokumenter og antallet sider(fra de mest omstridte valgene kunne saksmaterialet være på flere hundre sider), ble jeg nødt til konsentrere meg om tre-fire kommuner fra hvert av de tre valgene i perioden 1994-2000. Jeg sjekket derfor rapportene til Alianza Cívica Veracruzana som ble publisert i avisene. Disse rapportene inneholder informasjon om hvilke kommuner valgobservatørorganisasjonen hevdet det hadde forekommet valgfusk. Deretter henvendte jeg meg til arkivet til den delstatlige valgdomstolen for å finne de formelle anklagene fra de politiske partiene i de samme kommunene. Nå må jeg legge til at enkelte av rettsdokumentene som jeg gjerne skulle studert var i følge de ansatte ved arkivet forsvunnet. Dette gjelder blant annet fra kommunevalget i delstatens hovedstad

⁶⁵ Det bør her nevnes at de fleste anklagene var rettet mot PRI, men det hendte også at PRD hevdet at PAN vunnet ved valgfusk og omvendt.

⁶⁶ Iván Molina og Fabrice Lehoucq, 203

⁶⁷ I denne oppgaven har jeg benyttet meg av kilder fra valgobservatørorganisasjonen, Alianza Cívica som ble publisert i *Diario de Xalapa* og *Política*.

⁶⁸ Alberto Olvera. "Problemas de la observación electoral en Veracruz." I *Diario de Xalapa*. 22/07 1994.

Xalapa i 2000. Et valg som i følge pressen og valgobservatørorganisasjonene var blant de mest tvilsomme i delstatens historie, i den forstand at flere partier hevdet de hadde sterke beviser på at det var manipulert.⁶⁹

Det tredje kapittelet omhandler i hvor stor grad demokratiseringen endret partienes strategier for å løse valgkonfliktene. For å skrive dette kapittelet var det nødvendig å vite i hvor stor grad partiene valgte å henvende seg til valgdomstolen for å protestere på omstridte valg, eller om de fortsatt løste konfliktene ved uoffisielle forhandlinger. Svaret på dette fant jeg i *Biblioteca Electoral Veracruzano*. CEE hadde etter hvert valg siden 1994 utgitt memoarer i forbindelse med kommunevalgene. Memoarene inneholder informasjon angående hvor mange formelle anklager de politiske partiene leverte til Valgdomstolene. Memoarene inneholder også informasjon om hvor mange av anklagene om valgfusk som ble avvist, og hvilke som fikk medhold. I de kommunene hvor valgdomstolen valgte å annullere selve utfallet av valget inneholder memoarene også informasjon om hvilke kommuner dette var.

Problemet med memoarene og rettsdokumentene er at de bare gav svar på i hvor stor grad partiene valgte å benytte seg av den uavhengige valgdomstolen for å løse konfliktene. De gir ingen informasjon om partiene fortsatt forsøkte å løse valgkonfliktene gjennom demonstrasjoner og uformelle forhandlinger.

For å finne ut av om demonstrasjoner og uformelle forhandlinger fortsatt var et virkemiddel de politiske partiene benyttet seg av for å løse valgkonfliktene, inneholder de regionale avisene nok en gang nyttige informasjon. Deres intervjuer med de involverte aktørene, spesielt partimedlemmene, gir svar på i hvor stor grad partiene respekterte valgdomstolens avgjørelse, eller om de ville forsøke å presse til seg politisk innflytelse ved demonstrasjoner og uoffisielle forhandlinger.

Avisene inneholder ingen informasjon om det virkelig forekom uoffisielle forhandlinger. For å finne ut av dette intervjuet jeg Leopoldo Alafita, medlem av Comisión Estatal Electoral fra 1995-2000, og José Gonzales Sierra, medlem av Comisión Estatal Electoral fra 1994-1995. I tillegg fant nyttig informasjon i Oscar Sotos studium fra kommunevalget i 1994.⁷⁰ Jeg mener

⁶⁹ Diario de Xalapa, *PRD PAN y PRI Impugnan Xalapa. Denuncian irregularidades en elecciones municipales*. 11/09 2000. Diario de Xalapa, *Confusión en Xalapa. Abrir paquetes electorales demanda del PAN*. 12/09 2000.

⁷⁰ Castro, *1994: Elecciones municipales en Veracruz*.

at disse kildene gjør meg i stand til å se hvilken betydning opprettelsen av en uavhengig valgdomstol hadde på partienes strategier i Veracruz.

2. Nominasjonsprosessen

Innledning

I dette kapittelet vil jeg se nærmere på hvilke innvirkning demokratiseringen hadde på nominasjonssystemet til de politiske partiene ved kommunevalgene i Veracruz.

Under PRI-hegemoniet var det presidenten som ved en autoritær og uformell metode bestemte hvem som skulle være hans etterfølger, og hvem som skulle få guvernør og- senator kandidaturne ved delstatsvalgene.⁷¹ Når jeg her skriver autoritære er det fordi presidenten med en dedazo bestemte hvem som skulle være hans etterfølger. Dedazo betyr ”finger” og referer til presidentens rett til å utpeke sin etterfølger, andre politiske representanter og tjenestemenn. Dette nominasjonssystemet forplantet seg også nedover på lokalt nivå der den delstatlige partiledelsen som var innsatt av presidenten, ved samme autoritære uvelgingsmetode bestemte hvem som skulle få ordfører-kandidaturene i kommunene.⁷²

Demokratiseringen fikk i midlertidig konsekvenser for dette nominasjonssystemet.

Langstone hevder at PRI på nasjonalt nivå ble tvunget til å la partimedlemmene bestemme over nominasjonsprosessen. Dette fordi en stadig større og sterkere opposisjon trakk til seg priister som var misfornøyde med at de ikke fikk kandidaturene. Denne frykten for interne splittelser fikk to konsekvenser. For det første ble presidenten tvunget til å gi fra seg retten til å peke ut sin etterfølger. Til presidentvalget i 2000 ble det bestemt at det skulle organiseres et nominasjonsvalg der alle registrerte velger kunne stemme over hvem som skulle være partiets presidentkandidat.⁷³ For det andre begynte subnasjonale aktører i partiet allerede tidlig på 1990-tallet å kjempe for at partiet burde desentralisere nominasjonssystemet. Hensikten var igjen at de skulle postulere kandidater som kunne samle partiet ved de lokale valgene.⁷⁴

Mine kilder derimot, tyder på at partiledelsen i Veracruz var lite interessert i å skifte utvelgingsstrategi når de valgte ordfører-kandidater til kommunene. Poenget er at selv om partiledelsen i Veracruz før kommunevalget i 1994 lagde et offisielt regelverk som skulle

⁷¹ Joy Langstone, “Why rules matter: Changes in candidate selection in Mexico’s PRI.” I *Journal of Latin American Studies*. Nr. 33. (Cambridge: Cambridge university press, 2001) 485-511.

Muñoz Patraca, Victor Manuel. *Partido Revolucionario Institucional 1946-2000*. (Mexico: Siglo XXI, 2006)

⁷² Cornelius, Wayne. Craig, Ann L. *Politics in Mexico: An introduction and overview*. (San Diego: Center for Us-Mexican studies, 1988), 16.

⁷³ Langstone, ”Why rules matter”, 508.

⁷⁴ JoyLangstone og Alberto Diaz Cayeros, “The consequences of competition: Gubernatorial nominations and candidate quality” (Stanford University, 2004), 7-13.

sørge for at partiet postulerte populære kandidater, ble ikke dette regelverket fulgt. I motsetning til den føderale arena hvor presidenten demokratiserte nominasjonsprosessen, vedvarte den uformelle og autoritære dedazo i Veracruz. Tendensen var at den delstatlige PRI ledelsen fordelte kandidaturlene uten å ta hensyn til partimedlemmene ute i distriktene. Tildeling av politiske kandidaturer var isteden et resultat av personlig bekjentskap, der partiledelsens dedazo gikk til venner og bekjente. Reglene som skulle sikre en mer åpen og mindre autoritær nominasjonsprosess eksisterte dermed i formaliteten, men ikke i praksis.

Jeg vil også se på hvilke konsekvenser demokratiseringen hadde på nominasjonsprosessen til den politiske opposisjonen. Hva angår PRD hadde partiet problemer med interne konflikter og splittelser under nominasjonsprosessen siden det ble grunnlagt i 1988. Dette problemet forsterket seg i perioden 1994-2000 da partiet var i posisjon til å vinne flere kommuner. I PAN var nominasjonsprosessen til kommunevalgene før 1994 preget av intern enighet om hvilke kandidater som skulle representere partiet i kommunene.⁷⁵ Det vil fremgå at den interne enigheten begynte å slå sprekker under demokratiseringen. I takt med at opposisjonspartiet fikk politisk innflytelse i kommunene benyttet også eliten i disse partiene seg av ytterst autoritære, og uformelle utvelgingsmetoder for å velge sine ordfører kandidater.

Nominasjonsprosessen under PRI- hegemoniet

Før jeg går videre inn på nominasjonsprosessen under demokratiseringen på 90-tallet vil jeg vise hvordan den artet seg under PRI-hegemoniet i Veracruz. Som nevnt tidligere var kampen om kommunene først og fremst en intern tevling mellom PRI's kandidater. Partiet kontrollerte valginstusjonene, og i de kommunene hvor opposisjonen var en reell utfordrer, sørget de for å vinne med valgfusk. Den som søkte politisk makt måtte derfor få et politisk kandidatur i partiet, men nominasjonsprosessen var langt i fra en demokratisk prosess, der den som hadde bredest støtte i partiet og blant befolkningen fikk kandidaturlen. Kommunevalgene som ble arrangert hvert tredje år bestemte sammensetningen av bystyrene (ayuntamientos) og hvem som skulle være ordfører (presidente municipal). Før demokratiseringen var PRI det eneste partiet som kunne stille ordfører kandidater til samtlige kommuner i Veracruz. Det var en føderal kongressmann (diputado) som i samsvar med den lokale partieliten og caciquene bestemte hvem som skulle være partiets ordfører kandidater i delstatens kommuner.⁷⁶

⁷⁵ Domingo Alberto Martínez Reséndiz, "La selección de candidatos" I *Diario de Milenio* 02/09 2003.

⁷⁶ Cornelius og Craig, *Politics in Mexico*, 16.

Kongressmannen sendte sitt forslag til delstatens guvernør som godkjente forslaget. Listen over de nye ordfører kandidatene ble så sendt rundt til de lokale PRI distriktene, med beskjed om at disse hadde blitt valgt ved populær avstemning.⁷⁷

Álvaro Arreola Ayala presenterer et litt mer nyansert syn på nominasjonsprosessen.⁷⁸ Han hevder også nominasjonsprosessen var en ytterst autoritær prosess, men at partielitene fulgte visse retningslinjer når de valgte hvilke personer som skulle få kandidatene. I de regionene hvor de korporative organisasjonene var sterke og godt organiserte var partieliten nødt til å ta hensyn til disse. Det var tross alt lederne for disse organisasjonene som mobiliserte velgere for partiet. Resultatet av nominasjonsprosessen ble da en indikator på styrkeforholdet mellom organisasjonene i kommunene. I fattige og rurale regioner, var tendensen at CNC ble gitt ordfører kandidatet. I kommuner med stor grad av industriell utvikling, var tendensen den motsatte. Der ble lederne for CTM gitt ordfører kandidatet. Den politiske makten forflyttet seg altså med organisasjonenes styrke. I andre kommuner var styrkeforholdet mellom organisasjonene konstant og i balanse, slik som i Jujutla, Morelos, der CTM var sterk på grunn av industri, CNC på grunn av sukkerproduksjon og CNOP på grunn av høy kommersiell utvikling. I disse tilfellene inngikk organisasjonene avtale om at ordfører kandidatet skulle gå på rundgang mellom organisasjonene. Det politiske innflytelsen til organisasjonene kunne også forandre seg i takt med den teknologiske og kapitalistiske utviklingen i kommunene. I Coatzacoalcos, Veracruz hadde CNC i flere år vært den dominerende gruppen på grunn av at jordbruket hadde vært den største næringen i kommunen. Dette styrkeforholdet forandret seg mot slutten av 70-tallet da industrien utviklet seg i regionen som en følge av oljeutvinningen. Denne forskyvningen i styrkeforholdet mellom organisasjonene ble også politisk, da lederne for CTM fikk den politiske makten i kommunen.

Kandidaturene fulgte altså styrkeforholdet mellom organisasjonene men det var ikke nødvendigvis slik at partimedlemmene uten å protestere aksepterte dette. Organisasjoner og andre grupper kunne protestere på utfallet av nominasjonsprosessen, og forsøkte derfor å presse partiledelsen til å omgjøre vedtaket. Nominasjonsprosessen var med andre ord en maktkamp mellom de tradisjonelle og moderne oligarkene. Det moderne oligarkiet oppsto etter at fattig regioner ble kapitalisert og utviklet en sterkere borgerstand. Samtidig som de

⁷⁷ Cornelius og Craig, *Politics in Mexico*, 16.

⁷⁸ Ayala, "Elecciones Municipales", 330-334.

fikk mer økonomisk innflytelse ble de mindre villige til å la seg styre av grupper eller personer som ikke representerte deres interesser. Disse kreftene begynte derfor å presse den delstatlige partiledelsen for å oppnå politiske nøkkelstillinger. I mange tilfeller utviklet konfliktene seg til å bli voldelige der den misfornøyde parten forsøkte å presse på for at den nominerte skulle bli fratatt sitt kandidatur. Agitasjonen kom i form av store demonstrasjoner, mobiliseringer, okkupering av rådhus, blokkering av veier og i verste fall kunne demonstrasjonene få voldelig utfall. Enkelte konfrontasjoner mellom kandidatenes tilhengere endte til og med i at partimedlemmer ble skadet eller drept.⁷⁹

Til tross for at slike konflikter skapte et politisk kaos endte de sjelden med at organisasjoner, grupper eller personer valgte å bryte ut av partiet for å søke støtte hos den politiske opposisjonen.

Som nevnt tidligere forandret dette bildet seg under demokratiseringen. Valgreformene hadde styrket opposisjonen og PRI var dermed mer sårbart for interne splittelser ettersom både priíster og velgerne kunne forlate partiet. Dessuten hadde de korporative organisasjonene, CTM, CNOP og CNC vist at de ikke lenger maktet å mobilisere velgere for partiet. Utfordringen for PRI ved de lokale valgene i Veracruz var dermed som følger: Postulere kandidater som kunne samle partiet og mobilisere velgere.

Nominasjonsprosesser til valgene i 1994, 1997 og 2000

I forkant av valget i 1994 gav den delstatlige partiledelsen i PRI uttrykk for at partiet ville ta konsekvensene av at Veracruz var et demokrati. I et delstatlig partimøte bestemte ledelsen at den autoritære utvelgingsmetoden av partiets ordfører kandidater, skulle erstattes med en åpen prosess som ville sørge for at partiet valgte dyktige politikere.

”..det delstatlige politiske råd samler seg for å analysere innholdet av den aktuelle innkallelsen, et dokument som vil være grunnlag for utvelgelsen av de beste mannlige og kvinnelige priíster for den lokale valgprosessen som nærmer seg.”⁸⁰

⁷⁹ Alonso, ”Micropolítica electoral”, 356-358.

⁸⁰ ...se reúne el consejo Política estatal para analizar el contenido de la convocatoria correspondiente, documento que tendrá los bases para seleccionar a los mejores hombres y mujeres priístas para contener un proceso electoral local que avecina. Diario de Xalapa, *El Dominga la.....*25/09 1994.

Hensikten var å rådføre seg med priistene ute i kommunen og på den måten finne ordfører kandidater som hadde støtte blant lokalbefolkningen.⁸¹ På partiets delstatsmøte ble det vedtatt at til valget i 1994 skulle Veracruz bli oppdelt i åtte valgdistrikter, Tantoyuca, Poza Rica, Misantla, Coatepec, Orizaba, Boca del Rio, Cosoleacaque og Coatzacoalcos. Hver av disse regionene skulle få en koordinator samt 24 partirepresentanter som skulle organisere nominasjonsprosessen for kommunene.⁸² Distriktskomiteene skulle bestemme hvilke nominasjonsmetoder som skulle benyttes til valget. Det var ikke snakk om en demokratisering i form av en demokratisk avstemning blant de lokale partimedlemmene, men komiteene skulle ta hensyn til flertallet i partiet. Partiet kunngjorde til pressen at kandidatene til valget kunne bli valgt ved tre metoder⁸³ Det første var gjennom valgmøter (convenciones municipales) der den lokale partiledelsen skulle bestemme partiets kandidat i kommunen. Den andre måten var ved å forhøre seg med de lokale partimedlemmene (consulta a la base) og følge deres anbefalinger. Den tredje metoden var å la befolkningen i kommunen bestemme ved avstemning.⁸⁴

Slike uttalelser i forkant av valget tyder på at de ville overbevise partimedlemmene og velgerne om at partiet ikke praktiserte den tradisjonelle og autoritære utvelgingsmetoden. Partielitens uttalelser viser at de forsøkte, eller i det minste forsøkte å gi inntrykk av at demokratiseringen hadde ført til at partiet endret utvelgingsmetode av partiets ordfører kandidater. Man kan altså se konturene av en ny partipolitisk trend i Veracruz som sto i kontrast til den autoritære og uformelle utvelgingsmetoden ved de foregående kommunevalgene.

Dedazo overlever demokratiseringen

Partiledelsens uttalelser kan ha ført til en viss optimisme blant partimedlemmene og lokalbefolkningen, men som jeg nå vil vise ble det bare med uttalelsene. Nominasjonsprosessen forble en ytterst autoritær og korrump affære, der partimedlemmene forble passive tilskuere til at partieliten fordelte kandidaturne etter egne interesser. Stikk i strid med hva partiet hadde kunngjort i forkant av partiets nominasjonsprosess i 1994, oppdaget Diario de Xalapa at distriktskoordinatoren for Tantoyuca regionen allerede før

⁸¹ Diario de Xalapa, *El Domingo la.....*25/09 1994.

⁸² Soto. 1994: *Elecciones en Veracruz*, 48.

⁸³ Soto. 1994: *Elecciones en Veracruz*, 48.

⁸⁴ Soto. 1994: *Elecciones en Veracruz*, 48.

valgmøtet hadde bestemt hvem som skulle være partiets ordfører kandidater.⁸⁵ De lokale partimedlemmene ble altså nok en gang overkjørt og dedazos partielitens dedazos ble fortsatt praktisert.

Eksemplet fra Tantoyuca regionen var ikke et unntak. Avisenes beskrivelse av nominasjonsprosessen viser at partieliten, caciques og andre partirepresentanter utøvde en nærmest total kontroll over partiets valg av ordfører kandidater i perioden 1994-2000. For å bruke et konkret eksempel kan man se på hvordan ordfører kandidaten til PRI i Coahuila de Zaragoza, Marcelo Montiel fikk kandidaturet i 2000. Flere i partiet påsto at valget av Marcelo var en dedazo fra Carlos Brito Gómez.⁸⁶ Pressen og enkelte av partimedlemmene mente at Carlos Brito var neocacique (nycacique) som representerte en udemokratisk kultur i partiet. Carlos Brito Gómez innflytelse over nominasjonsprosessen skyltes at han først og fremst var representant i den delstatlige PRI administrasjonen og dermed ansvarlig for å velge partiets ordfører kandidater i regionen. I tillegg var han: kasserer i Coahuila de Zaragoza, og regional leder for Secretario de Educación Pública (sekretariatet for offentlig utdanning). Carlos Brito`s svar på anklagene var at han umulig kunne være en cacique ettersom hans kone ikke engang ikke lot han bestemme i sitt eget hjem.⁸⁷ Som nevnt tidligere var caciques politiske og økonomiske sjefer som utøvde stor innflytelse over den rurale og fattige befolkningen, og som dermed ble gitt viktige politiske stillinger i partiet. Hvorvidt Brito Gomez var en cacique sier avisene ingenting om. Allikevel kan man hevde at alle anklagene om at partiet var kontrollert av "neocaciques" betyr at de assosiert Brito Gomez med caciquenes innflytelse under PRI-hegemoniet.

Den samme kritikken mot partieliten i PRI gjentok seg i flere kommuner. Her et eksempel fra kommunen Emiliano Zapata:

"Jeg fordømmer fullstendig den antidemokratiske utvelgelsesmetoden for ordfører kandidater, hvilke navn vi ikke en gang skal ta oss bryet med å nevne, da der er mennesker som ikke lot seg kjenne, vi vet godt hvorfor kandidaten ble innsatt; PRD`s kandidat ble demokratisk valgt, ned med den dårlige kommunestyrelsen; la oss sette en stoppe for innsettelsene."⁸⁸

⁸⁵ Diario de Xalapa, *Airada de manifestaciones en contra del candidato de unidad por Zentla*, 27/09 1994.

⁸⁶ Política. *Nadie impuso a Montiel: Brito* 03/08 2000.

⁸⁷ Política. *Nadie impuso a Montiel: Brito*, 03/08 2000.

⁸⁸ Repudio total a la antidemocrática designación de candidatos a la presidencia municipal, cuyos nombres ni siquiera nos molestamos en mencionar pues son gente que jamás se dieron a conocer y que bien sabemos por qué

Igjen ser vi at partimedlemmene kritiserte den autoritære utvelgingsmetoden i partiet. Samtidig skal man ikke utelukke at kritikken først og fremst var et resultat av at de selv ikke fikk kandidaturet. Anklagene mot den antidemokratiske utvelgingsmetoden var dermed virkemiddel for å legitimere at de selv ikke fikk kandidatene. Nominasjonskonfliktene fortøner da som en karrieremaktkamp, der skuffede personer som ikke fikk kandidaturet simpelthen nekter å godta partiledelsen vedtak.

En annen forklaring som nødvendigvis ikke utelukker den første er at kritikerne av partiledelsen faktisk ønsket mer moderne og populære kandidater som kunne mobilisere støtte for partiet. Ett av mange eksempler på dette finner man fra kommunevalget i Xalapa i 1997. *Charo*, en leder for PRI i Xalapa, ble anklaget for å ha fullstendig overkjørt lokalbefolkningen når han satte sammen listen for hvem som skulle være partiets kandidater til den politiske administrasjonen i Xalapa. I følge flere partimedlemmer var disse innsatt bare på grunn av deres personlige vennskap med *Charo*. Ikke var de ønsket av lokalbefolkningen og flere av dem hadde ikke engang bodd i byen.⁸⁹ Partimedlemmene uttrykte bekymring på partiets vegne og fryktet at PRI ville tape hovedstaden i delstaten:

”Det finnes funksjonærer som bare sitter i sine stoler og tror at med et lite smil vil de overbevise folket. De vet ikke at de må løse folkets problemer og alltid være nære dem.”⁹⁰

Slike uttalelser viser at det hersket ulike oppfatninger angående hvilke typer kandidater som burde representere partiet i kommunene. De lokale partimedlemmene mente at partiet måtte fornye sine strategier hvis de skulle være i stand til å konkurrere mot en stadig større og sterkere opposisjonen. Den tiden da PRI's kandidater så å si uansett ville vinne valget var over. De burde derfor postulere kandidater som var i stand til å mobilisere velgere for partiet, og som var i stand til å løse lokalbefolkningens økonomiske og sosiale problemer.

Hvilke kandidater partiledelsen foretrakk er noe uklart, men det er vel liten tvil om at de var på kollisjonskurs med partimedlemmene ute i distriktene. I Alto Lucero hadde PRI's

cantidad nos los impusieron; el candidato del PRD ése si fue electo democráticamente; abajo el mal gobierno; acabamos con la imposición. Política, *Le llueve en su milpita al alcalde de Emiliano Zapata*, 03.10 1994.

⁸⁹ Política, *La planilla de Charo, para llorar*, 01/09 1997.

⁹⁰ Hay funcionarios que nada más están sentados en sus sillones y creen que solo con una “risita” van a convencer, y no saben a la gente hay que resolverle sus problemas y estar constantemente cerca de ella. Política, *La planilla de Charo para llorar*, 01/09 1997.

ordfører kandidat kjøpt kandidaturet av den delstatlige PRI ledelsen for 300000 pesos.⁹¹ Lignende anklager kom det også mot partiet til valget i 2000, da partiledelsen i Coatzacoalcos- regionen gav kandidaturene til de som betalte for dem.⁹² I andre kommuner ble partiledelsen anklaget for å gi kandidaturene til venner og bekjente. I Paso Ovejas oppsto det fullstendig kaos da den tidligere ordføreren, Adolfo Ramírez Peña ville gi ordfører kandidaturet til sin bror.⁹³

Nå har vi sett, gjennom flere eksempler at den autoritære utvelgingsmetoden, dedazo vedvarte, og at partimedlemmene ute i kommunene kritiserte parteliten for dette. Korrupsjon, og utdeling av kandidaturer til venner og bekjente, bestemte fortsatt nominasjonsprosessen. Med andre ord betyr dette at demokratiseringen av valginstusjonene ikke førte til en endring i måten partiet valgte dets kandidater.

Mine data sammenfaller dermed med Helmkes og Levitssky teori om hvordan man kan forstå partiene i Latin-Amerika tilpasser seg institusjonelle endringer.⁹⁴ Uformelle institusjoner eksisterer ofte ved siden av, eller erstatter de formelle reglene. Som vi har sett fra Veracruz blir dette eksemplifisert av at PRI opprettet et regelverk som skulle la partimedlemmene delta nominasjonsprosessen. Allikevel eksisterte dette regelverket bare i formaliteten og ikke i praksis. Det var fortsatt de uformelle institusjonene som korrupsjon og autoritære avgjørelser fra partieliten som bestemte hvem som skulle representere partiet i kommunene.

Dette blir også bekreftet hvis man ser på hvilke forventninger partimedlemmene hadde til de lokale valgmøtene. Som nevnte innledningsvis hadde partiledelsen i PRI valgt å organisere valgmøter som hadde til hensikt å finne hvilke kandidater som var best egnet til å representere partiet. Problemet var at partimedlemmene begynte å sabotere disse valgmøtene på grunn av mistanker om at valgmøtene var et spill for galleriet, og at utfallet av møtet allerede var bestemt før det hadde begynt. Dette vil i så fall bety at valgmøtene kun ble arrangert for å skjule en dedazo. En slik sabotering skjedde i kommunen Banderilla ved kommunevalget i 1994. Allerede før valgmøtet fryktet de at den lokale partiledelsen ville forsøke å beholde makten i kommunen ved å gi kandidaturet til bekjente. De prøvde derfor å blokkere inngangen til bystyrehuset, slik at partiledelsen ikke kunne gjennomføre valgmøtet. Til tross

⁹¹ Política, *Elecciones con más "Cochambre" PT Acusa Fraude*, 13/11 1994

⁹² Política, *Nadie impuso a Montiel: Brito*, 03/08 2000.

⁹³ Política, *Hasta el Jueves*. 27/09 1994.

⁹⁴ Helmke og Levitsky, *Informal institutions and democracy*, 19-24.

for denne saboteringen klarte partiledelsen å gjennomføre møtet og valgte Rosa Edith Cañedo som partiets ordfører kandidat.⁹⁵ Reaksjonene til partimedlemmene tyder på at det gikk som de fryktet. De hevdet at Rosa Edith Cañedo ikke hadde tilknytning til partiet, og i tillegg var hun ukjent for partimedlemmene og de lokale befolkningen.⁹⁶ De svarte med å blokkere veien til rådhuset og uttalte til pressen:

”De plasser en kvinne uten anseelse, uten politisk erfaring, som ikke kjenner borgerne, og det eneste hun gjorde var å samle underskrifter.....det er urettferdig at de har utnevnt henne etter avtale, folket er indignert.”⁹⁷

Partimedlemmenes reaksjoner på partielitens dedazos

Samtidig som partimedlemmene uttalte sin misnøye med partiledelsens dedazos til pressen fikk den autoritære og uformelle nominasjonsprosessen også mer alvorlige konsekvenser for partiet. Ved å studere *Diario de Xalapa* og *Política* i 1994-2000 ser man at nominasjonsprosessen førte til en rekke konfrontasjoner mellom partimedlemmene ute i distriktene og partieliten. I forkant av kommunevalget i 1994 kunne avisene rapportere om flere demonstrasjoner i delstaten der partimedlemmene ytret sin misnøye med partiledelsen. I 1994 brøt det ut konflikter i Juchique de Ferrer, Nautla og Tres Valles der partimedlemmer okkuperte rådhusene og blokkerte sentrale veier.⁹⁸ Den samme dagen ble det også registrert protester av ulike slag i Paso de Ovejas, Minatitlán, Tierra Blanca, Amatlán de los Reyes, Yanga, Fortín de las Flores, R. Cabada, Lerdo de Tejada, Teocelo, Naranjas, Rafael Lucio, Papatla og Emiliano Zapata.⁹⁹ I disse kommunene ble rådhusene okkupert og veier blokkert av demonstranter som uttrykte sin misnøye med nominasjonsprosessen. I Cosamalopan, Omealca og Emiliano Zapata ble byrådene okkupert; i Rio Blanco forhindret 500 partimedlemmer et byrådsmøte. I Fortín de las Flores, Tierra Blanca, Acayucan, Jáltipan og El Higo ble veier blokkert.¹⁰⁰

⁹⁵ Den lokal partiledelsen kom seg inn til rådhuset via taket til et nabohus og klarte dermed å gjennomføre møtet. Oscar Arturo. 1994: *Elecciones en Veracruz*, 49

⁹⁶ Den lokal partiledelsen kom seg inn til rådhuset via taket til et nabohus og klarte dermed å gjennomføre møtet. Oscar Arturo. 1994: *Elecciones en Veracruz*, 49

⁹⁷ Ponen a una mujer sin arraigo, sin trabajo político, que no conoce los ciudadanos y lo único que hizo fue juntar firmas....es injusto que la hayan nombrado por convención, el pueblo está indignado. *Política, Alcaldías PRI: siguen las responsable, Banderilla.*

⁹⁸ *Diario de Xalapa. Airada de manifestaciones en contra del candidato de unidad por Zentla. 27/09 1994.*

⁹⁹ *Diario de Xalapa, Prosigue protestas por algunas candidaturas. 28/09 1994.*

¹⁰⁰ *Diario de Xalapa, Prosigue protestas por algunas candidaturas. 28/09 1994.*

Protestaksjonene ble også voldelige. I enkelte kommuner førte misnøyen til at partirepresentanter ble bortført, og biler ble påtent. I Atzalan, Yecuatla og Colipa ble kandidater innsatt av partiledelsen dedazos bortført, i et forsøk på å få dem til å trekke sitt kandidatur.¹⁰¹ I Naulinco gikk det spesielt voldelig for seg når to grupper som støttet forskjellige kandidater braste sammen.¹⁰² Partiets delegat ble mishandlet og flere personer ødela biler som sto parkert i gatene under opptøyene.¹⁰³ Lignende hendelse skjedde også i Colipa og Amatlán der kandidatene valgt av partiledelsen dedazo ble fysisk angrepet av partimedlemmer som ikke støttet hans kandidatur.¹⁰⁴

Partimedlemmenes uttalelser og demonstrasjoner viser at det var få skrupler mot å skape kaos, til tross for at det svekket partiet i forkant av valget. Partimedlemmer som gikk til fysisk angrep på bygninger og hverandre, var vel neppe signalet de ville sende ut til velgerne før de gikk til valgurnene. En mulig forklaring kan være at slike demonstrasjoner lenge hadde vært et virkemiddel som korporative organisasjoner, og personer som ikke fikk kandidaturet, brukte for å ytre sin misnøye med partiledelsens valg av kandidater. Dette var utvilsomt også hensikten til de som protesterte på nominasjonsprosessen i 1994-2000, men det forklarer allikevel ikke hvorfor de satte egne interesser fremfor partiets. Konfliktene viser påfallende mange likheter med Freidenbergs og Levitskys beskrivelse av de politiske partiene i Latin Amerika, der partimedlemmer ute i regionene i liten grad føler seg knyttet til den sentrale administrasjonen og derfor handler de ofte uten dens tillatelse.¹⁰⁵ Grasrot bevegelsene i partiet verken er skapt av den sentrale administrasjonen eller integrert inn i den sentrale partiledelsen, noe som medfører at de har få skrupler mot å gjøre opprør mot sin egen partiledelse

Det som i midlertidig taler i mot Helkmkes og Levitskys forklaring er at PRI siden lenge var et ytterst disiplinert parti der forsøk på å motsette seg partiledelsens ordre eller vedtekter ble hardt straffet. Grunnlaget for denne disiplinen var fraværet av en opposisjon hvilket gjorde at partimedlemmer hadde lite å tjene på å komme på kant med partiledelsen, ettersom de da ville spolere fremtidige en fremtidig politisk karriere. Deres politiske karriere var i det hele tatt avhengig av å være lydige ovenfor partieliten som deres fremtidige politiske karriere var

¹⁰¹ Diario de Xalapa, *Brotos de inconformidad en algunos municipios*. 29/09 1994.

¹⁰² Diario de Xalapa, *Brotos de inconformidad en algunos municipios*. 29/09 1994.

¹⁰³ Diario de Xalapa, *Brotos de inconformidad en algunos municipios*. 29/09 1994.

¹⁰⁴ Diario de Xalapa, *Brotos de inconformidad en algunos municipios*. 29/09 1994.

¹⁰⁵ Freidenberg og Levitsky, "Informal institutions and party organization in Latin America", 183.

avhengig av. Dette var blant annet denne klientistiske strukturene som gjorde at PRI fremsto som ett ytterst disiplinert parti.

Allikevel ser det ut til at demokratiseringen førte til at terskelen for å konfrontere partiledelsen ble betraktelig lavere. Alle demonstrasjonene som her er nevnt kan tolkes som et tegn på at partidisciplinen som lenge hadde karakterisert partiet var i ferd med å gå i oppløsning som en følge av demokratiseringen.

Medlemsflukt

Som vi har førte dedazos til interne konflikter og negativ oppmerksomhet av pressen. Den alvorligste kom allikevel etter at partimedlemmene innså at demonstrasjonene ikke førte til at partiledelsen valgte å forandre utfallet av nominasjonsprosessen. Flere skuffede priíster som hadde fremmet sitt kandidatur valgte da å forlater partiet sammen med sine tilhengere. ”Jeg forlot partiet på grunn av skuffelsen over Brito Gomez inngripen for å innsette Marcelo Montiel.”¹⁰⁶ Miguel Angel Enriquez var heller ikke den eneste som valgte å forlate partiet. Flere partimedlemmer forlot partiet sammen med Miguel for å støtte hans kandidatur som leder for koalisjonen mellom Partido del Trabajo og Convergencia por la Democracia.¹⁰⁷

En lignende medlemsflukt opplevde også partiet i Xalapa i 1997 der flere var misfornøyde med den autoritære nominasjonsprosessen som hadde resultert i at Piña Sanchez fikk kandidaturet. De understrekte at de ikke hadde noe i mot Piña Sanchez, men han hadde ikke lokalbefolkningens støtte, og de stilte også spørsmål ved hvorvidt han var egnet til å vinne valget for partiet.¹⁰⁸ Han manglet kunnskap om hvilke forhold familiene i byene levde under og hvilke behov de hadde.¹⁰⁹ De påpekte at det var andre personer i partiet med mer politisk erfaring som kunne gjøre en bedre jobb, men de ble ikke tatt i betraktning.¹¹⁰ Resultatet ble at flere partimedlemmer valgte derfor å bryte ut av partiet for å støtte kandidaten til PRD.

Når flere partimedlemmer valgte å forlate partiet som en følge av partiledelsens dedazos er det nødvendig å spørre seg om dette kunne være årsaken til at partiet mistet nesten halvparten

¹⁰⁶ Me salí por la decepción ante la intervención de Brito Gómez para imponer a Marcelo Montiel. Política, *Nadie impuso a Montiel: Brito*. 03/08 2000.

¹⁰⁷ Política, *Nadie impuso a Montiel: Brito*. 03/08 2000.

¹⁰⁸ Política, *La planilla de Charo para llorar*. 01/09 1997.

¹⁰⁹ Política, *La planilla de Charo para llorar*. 01/09 1997.

¹¹⁰ Política, *La planilla de Charo para llorar*. 01/09 1997.

av kommunene til opposisjonen etter valget i 1997. Det var nok mer sannsynlig at årsakene til medlemsflukten fra PRI var mer kompleks, men avisen *Política* gir allikevel en pekepinn på hvilke faktorer som var avgjørende for at PRI var i ferd med å miste flertallet av kommunene i Veracruz:

”Angående utvelgingen av priíst kandidatene, innsatt av de tradisjonelle basene, kan være en av faktorene sammen med nasjonale årsaker, fremgangen til PRD, og de skiftende alliansene til opposisjonen som forårsaket nederlaget til delstatspartiet i mer enn 80 kommuner.”¹¹¹

Medlems- og velgerflukten indikerer at partiet var mer sårbart for interne konflikter enn det hadde vært tidligere. Demokratiseringen medførte altså at partiledelsens dedazos fikk større konsekvenser for partiet. Jorge Alonso har vist at priíster som var misfornøyd med nominasjonsprosessen under PRI-hegemoniet men da var det som bare et spørsmål om tid, før de vendte tilbake.¹¹² Dette forandret seg under demokratiseringen. Opposisjonspartiene kunne trekke til seg priístene som hadde brutt ut av partiet. Man ser altså at partiloyaliteten som lenge hadde karakterisert PRI ble svakere i takt med demokratiseringen. Den politiske opposisjonen viste også å utnytte dette. Delokket eks-priístene med politiske kandidaturer hvis de valgte å støtte deres parti. Dette gjaldt spesielt PRD, som mer enn gjerne gav ordfører kandidaturer til eks-priíster.¹¹³

Man ser også at organisasjoner som lenge hadde støttet PRI valgte å proklamere at de støttet kandidatene til opposisjonen. Alberto Olvera har vist at PRI var spesielt sterke i sør Veracruz der jordbruksorganisasjonene mobiliserte mange velgere for partiet.¹¹⁴ Dette forandret seg under demokratiseringen. Organisasjoner som under PRI-hegemoniet var knyttet til partiet, valgte å trekke sin støtte til partiet, til fordel for den politiske opposisjonen. Dette var tilfellet i Antorcha Campesina ved valget i 1994 da medlemmer av CNC og movimiento indigenista de la Sierra de Otontepec (indianerbevegelse fra Sierra Otontepec) ikke ville støtte PRI ved det kommende valget. Bakgrunnen for velgerflukten var at partielitens valg av Plutarco Hernández som ordfører kandidat ikke representerte hvem flertallet i kommunen ville ha.

¹¹¹ En afecto la selección de los candidatos priístas tan impugnados por las bases tradicionales puede ser uno de los factores que junto a otras de carácter nacional, tales como el ascenso perredista y las alianzas coyunturales de la oposición, generaron la derrota del partido estatal en más de ochenta ayuntamientos. *Política PRI: Más de 80 municipios, en riesgo por los candidatos seleccionados*. 11/09 1997.

¹¹² Alonso, ”Micropolítica Electoral”, 357.

¹¹³ Eisenstadt, *Cortejando a la democracia en México*, 362.

¹¹⁴ Olvera, ”Veracruz”, 280.

”Amadeo Flores påpeker at den innsettelsen av Plutarco Hernández ikke bare rammer en bestemt gruppe, men også alle borgerne.”¹¹⁵

Nominasjonsprosessen i den politiske opposisjonen

Nå som vi har sett hvordan nominasjonsprosessen artet seg i PRI, bør man også se på hva som karakteriserte den samme prosessen hos den politiske opposisjonen. Opposisjonens historie skilte seg betraktelig fra PRI hva angår politisk innflytelse og størrelse. Veracruz hadde lenge vært en PRI-bastion som mobiliserte massiv støtte for partiet. Opposisjonen hadde derfor nesten ingen erfaring i å regjere og var generelt dårlig representert i flere av delstatens kommuner. Dette bildet forandret seg til valgene i 1994, 1997 og 2000. I forkant av valget i 1994 var det rapportert om at opposisjonen var en reell utfordrer til PRI i flere sentrale kommuner, deriblant Veracruz el puerto, San Andrés Tuxtla og Coatzacoalcos.¹¹⁶

I enkelte kommuner var de heller ikke bare en utfordrer til PRI, men for nesten første gang i historien skulle den politiske makten i forsvares. Etter kommunevalget i 1991 regjerte opposisjonen i 16 kommuner. Dette gjaldt spesielt PRD som ble det nest største partiet i delstaten både etter kommunevalget i 1991 og 1994. For å forsvare den politiske makten var det derfor i større grad enn tidligere nødvendig å postulere kandidater som samlet partiet. Dette ble i midlertidig ikke tilfellet, hverken for PRD eller PAN. Tvert i mot ser man at nominasjonsprosessen ble en autoritær og uformell affære som i nesten like stor grad som i PRI, førte til interne konflikter mellom partieliten og partimedlemmene ute i distriktene.

Allerede i 1994 kritiserte Martha Grayeb, medlem av PRD i Xalapa, måten partiet hadde håndtert nominasjonsprosessen til ordfører kandidaturet i delstatens hovedstad.¹¹⁷ I sin artikkel i *Política* påsto hun at det var i ferd med å bre seg en *priisme*-kultur internt i sitt eget parti.¹¹⁸ Til valget i 1997 ser det ut til at denne *priisme*-kulturen spredde seg og ble mer omfattende. Da *Diario de Xalapa* gjorde en undersøkelse blant partimedlemmene ute i distriktene viste det seg at flere kritiserte den autoritære nominasjonsprosessen i partiet: ”*Man anklager, for å*

¹¹⁵ Amadeo Flores recapacite en las decisiones tomadas, porque más afectar a un grupo representativo, afecta a toda la ciudadanía la imposición de candidatos como Plutarco Hernández. *Diario de Xalapa, Repudio de priístas a Plutarco Hernández*. 29/09 1994.

¹¹⁶ Oscar Arturo, 1994: *Elecciones municipales en Veracruz*, 14.

¹¹⁷ Martha Grayeb, “Perredismo priísta”, I *Política* 05/10 1994.

¹¹⁸ Martha Grayeb, “Perredismo priísta”, I *Política* 05/10 1994.

begrunne frafallet, først og fremst, mangel på demokrati, indre enighet, uregelmessigheter i utvelgingsprosessen, og mangel på økonomisk støtte og tillit.”¹¹⁹

Her ser man at nominasjonsprosessen hos PRD var preget av de samme konfliktene som PRI. De kritiserte fraværet av internt demokrati, intern enhet, mangel på økonomisk hjelp og at det var vanskelig å stole på partiledelsen.¹²⁰ Flere hevdet også at nominasjonsprosessen ikke bare hadde vært en autoritær prosess, men også preget av korrupsjon og uregelmessigheter.¹²¹ I Amatitlán valgte ett partimedlem å bryte ut av partiet fordi den delstatlige PRD- ledelsen ikke respekterte de interne reglene i partiet, da de valgte ordfører kandidater.¹²² Dermed ser det ut til at også opposisjonen hadde regler for den lokal nominasjonsprosessen, men i likhet med PRI, valgte den delstatlige partiledelsen å ignorere disse.

Kritikken var ikke bare rettet mot den delstatlige partiledelsen. Partimedlemmene hevdet også at den nasjonale partiledelsen var innblandet den autoritære nominasjonsprosessen i Veracruz. Enkelte partimedlemmer mente at den nasjonale partiledelsen måtte ta på seg skylden for den autoritære kulturen i partiet. Andrea Doria Aguirre Hervis valgte å trekke seg fra partiet, etter at hun i et åpent brev til den nasjonale lederen av partiet, Manuel Andrés López Obrador, kritiserte nominasjonsprosessen i partiet. ”..partiet har ikke levd opp til forventningene og tillitten som partimedlemmene og borgerne har gitt det.”¹²³ Hun anklaget også den nasjonale partiledelsen for å være direkte involvert i flere dedazos på kommunalt nivå. Det viste seg at den nasjonale ledelsen hadde innsatt eks priister som PRD`s ordfører kandidater i flere kommuner. Todd Eisenstadt har også pekt på at den nasjonale partiledelsen innsatte eks priister som ordfører kandidater i over halvparten av delstatens 210 kommuner.¹²⁴ Dette skapte frustrasjon hos flere lokale partimedlemmer som mente at de burde velge blant partiets egne rekker i kommunene.¹²⁵ Det er mulig dette var en strategi for å forsøke å kapre flere velgere men det ser ut til at det ble dårlig mottatt blant PRD`s partimedlemmer. Kritikken viser at

¹¹⁹ Se acusa, para fundamentar las deserciones, principalmente, falta de democracia y unidad interna, irregularidades en el proceso de selección, carencia de apoyos económicos y pérdida de confianza. Diario de Xalapa, *Pierden militantes PAN Y PRD*. 10/09 1997.

¹²⁰ Diario de Xalapa, *Pierden militantes PAN y PRD.*, 10/09 1997.

¹²¹ Diario de Xalapa, *Pierden militantes PAN y PRD.*, 10/09 1997.

¹²² Diario de Xalapa, *Pierden militantes PAN y PRD*. 10/ 09 1997.

¹²³ ..el partido no ha respondido a las expectativas y la confianza que los militantes y ciudadanos han despositado en él Diario de Xalapa, *Pierden militantes PAN y PRD*. 10/09 1997.

¹²⁴ Eisenstadt, *Cortejando a la democracia*, 362.

¹²⁵ Eisenstadt, *Cortejando a la democracia*, 362.

innsettelsen av eks priíster , gikk på bekostning av lokale perredister som måtte se at eks priíster fikk kandidaturene på deres bekostning.

Den samme autoritære og uformelle nominasjonssystemet preget også nominasjonsprosessen i PAN. Domingo Alberto Martínez Rezéndiz viser til at nominasjonsprosessen på 70 og 80-tallet nesten aldri resulterte i konflikter og at det stort sett var enighet mellom partiledelsen og de lokale panistene.¹²⁶ Dette harmoniske bildet av nominasjonsprosessen i partiet forsvant under demokratiseringen. For som jeg nå vil vise haglet det også med anklager om dedazos og korrupsjon mot partiledelsen. I Cordoba i 1994 oppsto det fullstendig kaos i partiet da partieliten bestemte at de politiske kandidaturene i kommunen skulle tildeles en familie og deres bekjente.¹²⁷ Partimedlemmer som hadde fremmet sitt kandidatur ble truet til å trekke seg, deriblant Javier Limón Luengas som hadde mottatt trusler mot sin familie. Hans kone ble senere skadet i en bilulykke og i følge han selv var ulykken relatert til den politiske splittelsen i partiet.¹²⁸ Miguel Víctoría Cartdenás Romero meldte sin overgang til PRD og hevdet at i Cordoba var PAN kontrollert av en gruppe mennesker med økonomisk makt som ville styre partiet og kommunen uten å ta hensyn til demokratiet.¹²⁹ Flere andre personer uttrykte også sin misnøye med partiet og hevdet at ikke bare ordfører kandidatet var en dedazo, men også at planene for hvordan bystyret skulle sammensettes var preget av familie og bekjentskap.¹³⁰ ”Ekskluderende og elitistisk. ”... det skitne spillet i integreringen av bystyrelisten som vil bli benyttet ved valget den 19. oktober.”¹³¹ På samme måte som i PRD førte altså demokratiseringen til konflikter og splittelser internt i partiet.

I enkelte kommuner førte uenighetene angående ordfører kandidatene til at partiet stilte med to ordfører kandidater. Dette skjedde i Ixhuatlancillo ved valget i 2000.¹³² I følge avisene hersket det kaos blant velgerne angående hvem det var som virkelig representerte partiet. Den ene kandidaten, Vinicio de la Cruz, påsto at det var han som var den offisielle representanten for partiet fordi han vant valgmøtet med 123 mot 95 stemmer. Problemet var at stemmesedlene som ble brukt i avstemmingen var forsvunnet, og han kunne dermed ikke bevise at han hadde

¹²⁶ Domingo A Martínez Reséndiz, „La selección de candidatos” I *Diario Milenio* 02/09 2003.

¹²⁷ *Diario de Xalapa, Pierden militantes PAN y PRD.* 10/09 1997.

¹²⁸ *Diario de Xalapa, Pierden militantes PAN y PRD.*10/09 1997.

¹²⁹ *Diario de Xalapa, Pierden militantes PAN y PRD.*10/09 1997.

¹³⁰ *Diario de Xalapa, Pierden militantes PAN y PRD.*10/09 1997.

¹³¹ Excluyente y elitista. ...el juego sucio utilizado en la integración de la planilla edilicia que participara en las elecciones del 19 octubre. *Diario de Xalapa, Pierden militantes PAN y PRD.* 10/09 1997.

¹³² *Política Confusión política en Ixhuatlancillo.* 03/10 2000.

vunnet avstemmingen. Den andre kandidaten Luis Moisés de Jesús, påsto det var han som hadde partiet i ryggen. Problemet var at flere partimedlemmer hevdet at hans kandidatur var en dedazo fra den sentrale partiledelsen i Orizaba regionen.¹³³ Nå har jeg ingen data på hvordan konflikten i Ixhuatlancillo ble løst, men hendelsen viser at korrupsjon og valgfusk også preget nominasjonsvalgmøtene til opposisjonen.

Perredistenes og panistenes reaksjoner på partielitens dedazos

Reaksjonene fra partimedlemmene lot ikke vente på seg. I nesten like stor grad som PRI viste de sin misnøye med partiledelsen ved å demonstrere i gatene. I forkant av valget i 1997 hadde 5397 partimedlemmer fra både PAN og PRD samlet seg i gatene i Xalapa for å vise sin uenighet med ordfører kandidatene.¹³⁴ Det ble også rapportert om mindre demonstrasjoner i Veracruz, San Andrés Tuxtla, Xalapa, Emiliano Zapata, Camerino Z. Mendoza, Amatitlán, Manlio Fabio Altamirano, Poza Rica, Tlachichileo og Coatzacoalcos.¹³⁵

I likhet med PRI var det også et utbedt fenomen at partimedlemmer valgte å bryte ut av partiet. Avisen kunne rapportere om at et stort antall partimedlemmer valgte å støtte kandidatene til opposisjonen. I Boca del Rio kunne generalsekretæren til PRD informere om at 700 medlemmer hadde valgt å forlate partiet mellom 28. august og 2. september på grunn av at den ukjente Socorro Aubry Orozco fikk ordfører kandidat. Partisekretæren i Acción Ecologista bekreftet medlemsflukten og viste til at omtrent 700 misfornøyde perredistas hadde søkt støtte hos hans parti.¹³⁶ Det ble til og med rapportert om enda større medlemsflukt i fra PRD i andre kommuner. I San Andrés Tuxtla, Poza Rica, Emiliano Zapata, Tlachichileo, Camerino Z. Mendoza, Amatitlán, Manlio Fabio og Altamirano. Felles for alle disse var at partimedlemmene kritiserte dedazos, og valgte dermed å skifte parti.¹³⁷ I disse byene kunne det rapporteres om en medlemsflukt på over 1000 personer.¹³⁸

¹³³ I den samme kommunen oppsto det samme problemet i Partido de Trabajo. Til tross for at Fausto Flores Hermelinda hadde blitt registrert som partiets kandidat til valget, påsto Salvador Montalvo at det egentlig var han som var partiets kandidat. Política, *Confusión política en Ixhuatlancillo*. 03/08 2000.

¹³⁴ Diario de Xalapa, *Pierden militantes PAN y PRD*. 10/09 1997.

¹³⁵ Diario de Xalapa, *Pierden militantes PAN y PRD*. 10/09 1997.

¹³⁶ Diario de Xalapa, *Pierden militantes PAN y PRD*. 10/09 1997.

¹³⁷ Diario de Xalapa, *Pierden militantes PAN y PRD*. 10/09 1997.

¹³⁸ Diario de Xalapa, *Pierden militantes PAN y PRD*. 10/09 1997.

Den samme tendensen ser man i Martínez de la Torre der nominasjonskonfliktene pågikk i flere uker. Lokale partimedlemmer sto fast på at partiledelsen burde ha fulgt anbefalingen fra de lokale partimedlemmene.¹³⁹

”En stor majoritet av aktive partimedlemmer i PRD advarte at ville forlate kampanjen til Jesús le la Peña Hernández, ordfører kandidat til denne politiske institusjonen, på grunn av å være en ekstern kandidat har han fremprovosert intern splittelse i partiet.”¹⁴⁰

Konflikten i Martínez de la Torre pågikk nesten helt frem til valgdagen. Partimedlemmene uttalte til pressen at de fortsatt ventet på at den delstatlige partiledelsen skulle følge anbefalingene til det lokale valgmøtet.¹⁴¹ Deres kritikk var ikke bare rettet mot den autoritære utvelgingsmetoden, men også mot personen som fikk kandidaturet. Han hadde, ifølge partimedlemmene, verken politisk erfaring eller tilknytning til kommunen.¹⁴²

Nå ser vi her at, i likhet med PRI var terskelen lav for å skape kaos og skade partiet særdeles lav. I likhet med priístene var det også en tendens til at opposisjonens partimedlemmer valgte å bryte ut av partiet. I enkelte kommuner valgte til med utbryterne og støtte erkerivalen PRI. Med det kildematerialet jeg har er det vanskelig å finne ute hvorfor partimedlemmene valgte å gå så langt som må demonstrere i gatene, og bryte ut av partiet, men det ser ut til at også opposisjonen viser påfallende mange likhetstrekk med Freidenbergs og Levitksys beskrivelse av de latinamerikanske partiene. Forholde mellom de lokale partimedlemmene og den delstatlige partiledelsen var svakt, noe som førte til at lokale panistas og perredistas ikke aksepterte den autoritære nominasjonsprosessen. De lokale partiorganisasjonene var selvstendige, selvskapt og selv finansiert, noe som førte til at de også handlet uavhengig av partiledelsen.

Angående PRD var interne splittelser under nominasjonsprosessen langt i fra et nytt fenomen i partiet. Kathleen Bruhn hevder at siden partiet ble grunnlagt hadde det opprettet et regelverk

¹³⁹ Diario de Xalapa, *Hay dividismo en el PRD por la imposición de candidatos*. 26/09 1997.

¹⁴⁰ Una fuerte mayoría de militantes activos del Partido Revolucionario Democrático advirtieron que abandonarán la campaña de Jesús le la Peña Hernández, candidato a la presidencia municipal de ese instituto político, debido a que luego de ser un candidato externo ha provocado el divisionismo en el interior del partido. Diario de Xalapa, *Pierden militantes el PAN y PRD*. 10/09 1997.

¹⁴¹ Diario de Xalapa, *Hay dividismo en el PRD por la imposición de candidatos*. 26/09 1997.

¹⁴² Diario de Xalapa, *Hay dividismo en el PRD por la imposición de candidatos*. 26/09 1997.

for hvordan partiets kandidater skulle velges.¹⁴³ Dette regelverket var i følge Bruhn var PRD's det mest demokratiske av alle partiene. Hvilke regler og prosedyrer som bestemte nominasjonsmetoden varierte fra region til region, men det besto i all hovedsak på la de lokale partimedlemmene bestemme ved nominasjonsvalg. Problemet var at partiet ikke maktet å gjennomføre disse prosedyrene på grunn av partiet besto av ulike bevegelser og organisasjoner som kjempet om innflytelsen i partiet. Dette resulterte i at kandidater som tapte nominasjonsvalget nektet å godkjenne nederlaget, enten i form av demonstrasjoner, eller ved at de simpelthen tok med seg sine tilhengere og forlot partiet. Det var også et utbredt problem at partiledelsen ikke hadde oversikt over hvilke personer og grupper som hadde tilknytning til partiet, noe som medførte at det fra grasrota i partiet ble stilt krav om å postulere kandidater som partiledelsen ikke engang viste var medlemmer av partiet.¹⁴⁴

Tatt disse problemene med nominasjonsprosessen i betraktning hevder Kathleen Bruhn at partieliten i PRD sto ovenfor et veiskille ved midten av 90-tallet. Skulle de fortsette med det åpne og desentraliserte nominasjonssystemet, eller skulle de sentralisere den og på den måten gjøre den mer autoritær? Tar man mine data i fra perioden 1994-200 i Veracruz i betraktning, ser det ut til at partiet bevegde seg i retning av det siste alternativet.

Fikk kandidatkonfliktene innvirkning på valgresultatene?

Det er vanskelig å finne ut hvorvidt konflikter under nominasjonsprosessen skadet partiene, og var en direkte årsak til at de tapte i enkelte kommuner. Allikevel kan de være interessant å se på hvordan det gikk i de kommunene som hadde vært hardest rammet av slike typer konflikter. I Martinez de la Torre vant PRD kommunen i 1994 med 18257 stemmer av totalt 35349. Ved det neste valget i 1997 var partiet preget av interne konflikter både i form av demonstrasjoner og medlemsflukt. Partiet tapte valget i kommunen. PRD fikk 9046 stemmer av totalt 31401 i 1997.¹⁴⁵

På en annen side er det vanskelig å konkludere med at dedazos førte til at de tapte kommunevalgene. I Cordoba vant PAN i 1994 og 1997, dette til tross for at det hadde vært store protester og en rekke konfrontasjoner mellom de motstridene partene i partiet. I 1994

¹⁴³ Bruhn, *Taking on Goliath*, 164-184

¹⁴⁴ Bruhn, *Taking on Goliath*, 164-184

¹⁴⁵ Den samme tendensen kan man se i Banderilla, Camerino Z. Mendoza og Acultzingo. I samtlige av disse kommunene førte partiledelsens dedazos til store protester blant de partimedlemmene. Memoria del proceso electoral municipal 1997.

vant PAN valget med 22642 av totalt 52869 stemmer. Ved valget i 1997 klarte partiet å befeste sin politiske makt ved å vinne med 31722 a 63599 stemmer.¹⁴⁶

Den samme tendensen ser man også hos PRI. Selv om avisen *Política* langt på vei ga nominasjonskonfliktene i PRI årsaken til at partiet mistet så mange kommuner til opposisjonen, er det vanskelig å trekke en klar parallell mellom de kommunene hvor det var interne konflikter, og der partiene tapte. Dette var for eksempel tilfellet i Coatzacoalcos der Carlos Brito Gomez dedazo førte til flere demonstrasjoner og at partimedlemmer uttalte til pressen at de ville støtte opposisjonen. Marcelo Montiel, som var innsatt av Carlos Brito Gomez vant valget og bevarte dermed PRI's politiske innflytelse i kommunen.¹⁴⁷ Enkelte priíster uttrykte nesten misnøye med at PRI vant valget i kommunen, ettersom Carlos Brito Gomez ville tolke dette som et tegn på at hans dedazo var en forutsetning for at PRI vant valget.

”Det verste som kan skje med PRI nå, er at parlamentsmedlem Carlos Brito Gomez tror at triumfen til Marcelo Montiel i Coatzacoalcos kom som en følge av hans intervensjon....”¹⁴⁸

Hvorfor valgte de kandidatene med dedazos?

Som vi har sett førte ikke demokratiseringen til et brudd med den tradisjonelle og autoritære utvelgelsesmetoden. La oss vurdere hvorfor partiledelsen fortsatte å velge kandidatene med dedazos, og på den måten splitte partiet, i en tid da man skulle anta det var nødvendig å velge kandidater som kunne samle partiet.

Hva angår PRI må man se nominasjonsprosessen i Veracruz i sammenheng med partiets interne strukturelle endringer som førte til en sideforskyvning av makten i partiet. Som nevnt tidligere utøvde presidenten under partiets hegemoni total kontroll over nominasjonsprosessen både ved føderale og lokale valg. Dette gjorde at han ikke bare kunne velge sin etterfølger ved dedazo men også innsette lojale støttespillere i delstatene. Langstone hevder at dette forholdet forandret seg under demokratiseringen.¹⁴⁹ Konkurransen fra opposisjonspartiene som nesten resulterte i at partiet tapte presidentvalget i 1988 gjorde at

¹⁴⁶ Memoria del proceso electoral municipal 1997.

¹⁴⁷ Memoria del proceso electoral municipal 2000.

¹⁴⁸ Lo peor que podría pasar ahora al PRI, fue que el diputado Carlos Brito Gomez ha creído que el triunfo de Marcelo Montiel se haya debido a su intervención... *Política. Que pasó el 3 de septiembre?* 06/10 2000.

¹⁴⁹ Langstone, “Why rules matter”, 485-511.

partiet innså at de måtte åpne nominasjonsprosessen, slik at de kunne postulere populære kandidater som kunne konkurrere mot opposisjonen. Det var ikke her bare snakk om å åpne den føderale nominasjonsprosessen men også de lokale ettersom opposisjonene hadde vunnet flere delstat og kommunevalg. Det bør her nevnes at det hersket uenighet mellom presidenten og guvernørene om hvordan de nye reglene for nominasjonsprosessen i partiet skulle reformeres. Presidenten (Zedillo) ønsket en mer sentralstyrt nominasjonsmetode der den nasjonale partieliten bestemte hvilke regler partiet burde følge ved de føderale og lokale valgene. De subnasjonale kreftene i partiet derimot (guvernørene og den øvrige lokal partieliten), ønsket at presidenten skulle miste retten til å utpeke sin etterfølger, samtidig som nominasjonsprosessen til de lokale valgene skulle bli kontrollert av den delstatlige partieliten.

Resultatet, ble etter en langvarig intern politisk maktkamp, at guvernørene ble stående igjen som vinnerne på bekostning av presidentens makt og autoritet. Presidentens makt ble betydelig redusert ved de føderale og lokale nominasjonsprosessene. For det første mistet presidenten retten til å peke ut sin etterfølger ved dedazo. I 1996 ble det vedtatt at det skulle arrangeres primærvalg der alle registrerte velgere skulle stemme over hvem som skulle være partiets presidentkandidat.¹⁵⁰ For det andre ble det også vedtatt at nominasjonsprosessen ved lokale valg (guvernør og kommune) skulle overlates til partieliten i delstatene.¹⁵¹ Tanken var at delstatene selv var best egnet til å organisere de delstatlige og lokale nominasjonsprosessene.

Det sentrale poenget her er at desentraliseringen av makten i partiet ble misbrukt av de subnasjonale aktørene i PRI. Flere studier har vist at guvernørene ble de nye presidenten innefor sine delstater, og utnyttet sin innflytelse til å velge sine etterfølgere ved dedazos. Rita Moch Arias har vist at både PRI guvernørene i Yucatán (guvernørvalg 2001) og Tabasco (guvernørvalg 2000) valgte å peke ut sine etterfølgere ved dedazos noe som fremprovoserte store konflikter.¹⁵² Paradokset var at guvernøren i Tabasco, Roberto Madrazo var en av guvernørene som ivrigst hadde kjempet for at presidenten burde åpne de føderale og lokale utvelgelsesmetodene. Når presidentens autoritet og makt var betydelig redusert benyttet Madrazo muligheten til å ta kontroll over nominasjonsprosessen i delstaten, hvilket gjorde det mulig for han å peke ut sin etterfølger. Denne trangen til å kontrollere nominasjonsprosessen

¹⁵⁰ Langstone, "The birth and transformation of the dedazo in Mexico", 156-158.

¹⁵¹ Langstone, "Why rules matter", 487.

¹⁵² Rita Moch Arias, "La paradoja de la democratización nacional y local en Mexico." (University of Cambridge, 2002), 35-38.

må også sees i sammenheng med den nasjonale arena. Kontrollen over nominasjonsprosessen gav guvernørene muligheten til å styre hvilke delegater partiet skulle sende til den nasjonale kongressen.. Dermed ble disse delegatene guvernørenes forbindelse til den nasjonale kongressen, og som spiller på lag med guvernørene.¹⁵³ De kan for eksempel blokkere lovforslag som vil reduserer sine delstaters autonomi.

Samtidig må man være forsiktig med å hevde at den subnasjonale eliten i partiet utelukkende utnyttet desentraliseringen til å videreføre den autoritære og uformelle dedazo. Joy Langstone har også vist at ikke alle PRI guvernøren i Mexico, benyttet distansen mellom presidentene og delstatene til å selv velge sine etterfølgere ved dedazos.¹⁵⁴ Gjennom et studie av 28 guvernørvalg i perioden 1994-1999 valgte flere PRI- guvernører å åpne nominasjonsprosessen og ved å organisere nominasjonsvalg Dette betyr i så fall at presidentens distansering fra de lokale valgene kan ha hatt både en positiv og negativ virkning i delstatene. Utfallet av den var avhengige av hver enkelt guvernør og hvorvidt de ønsket å gi fra seg kontrollen over nominasjonsprosessene.

Det samme problemet forplantet seg nedover til kommunevalgene. Guvernørene hadde ikke bare rett til å utpeke sine etterfølgere, men kontrollerte også utdelingen av ordførerkanidaturene.

Utfallet av de kommunale nominasjonsprosessen ble dermed bestemt av partieliten, og hvorvidt de om de ønsket å åpne den. Nå er kommunevalgene under demokratiseringen viet lite oppmerksomhet, men Cady Frederics studie tyder på at hendelsene jeg har beskrevet fra Veracruz, også preget kommunevalgene i andre delstater.¹⁵⁵ Hun viser til at det i 2001 ble opprettet et regelverk for hvordan partiene skulle velge guvernør og ordførerkanidater. Dette fordi det var et gjennomgående problem at guvernører og ordførerkanidater ble valgt ved dedazos, og i den grad det ble organisert nominasjonsvalg, endte flere av disse med anklager om valgfusk og korrupsjon. Regelverket skulle derfor begrense partiledelsens innflytelse over de lokale nominasjonsprosessene. Hensikten var igjen å postulere mer populære kandidater

¹⁵³ Gibseon, "Subnational Authoritarianism", 15-16.

¹⁵⁴ Joy Langstone og Alberto Diaz-Cayeros." The consequences of competition: Gubernatorial and candidate quality in Mexico, 1994-2000." (Stanford University, 2004).

¹⁵⁵ Frederic Cady. "Filling the power void: Candidate selection changes in the Partido Revolucionario Institucional (PRI) in Mexico." (University of Texas, 2005), 4.

som kunne hente støtte fra partimedlemmene og lokalbefolkningen. Dette for å unngå de interne splittelsene hvilket kunne resultere i medlemsflukt og negativ oppmerksomhet.

Allikevel viser Cady Frederic at dette regelverket som kom i 2001 ikke ble en ubetinget suksess.¹⁵⁶ Det var fortsatt en tendens til at guvernørens favoritter fikk kandidatene. Enten ved at regelverket ble ignorert, eller ved at konkurrerende kandidater ble truet eller ble lovet andre politiske stillinger ved å trekke seg. Cady Frederic trekker frem et eksempel fra Yucatán i 2001, der guvernøren gav ordfører kandidatet til delstatenes hovedstad Mérida uten å organisere et nominasjonsvalg.

Hva angår PRD, ser det ut til at det nominasjonsprosessene hadde vært et betent tema siden partiet ble grunnlagt. Partiet eksperimenterte med indirekte og direkte kandidatvalg både til føderale og lokale valg men flere av disse nominasjonsvalgene sto ovenfor flere problemer. Mange av dem endte med anklager om korrupsjon, valgfusk, og at den tapende parten kandidaten tok med seg sine tilhengere og forlot partiet. Årsaken til konfliktene, var i følge Kathleen Bruhn, at partiet besto av flere sosiale bevegelser som ikke bare var knyttet til ulike personer og nettverk, men at disse nettverkene var preget av ideologiske og taktiske uenigheter.¹⁵⁷ Disse motsetningene førte til at terskelen for at nominasjonsvalgene skulle ende i interne splittelser var lav.

Som en følge av disse problemene hevder Domingo Martínez at partiledelsen forerakk et mer sentralstyrt og autoritært nominasjonssystem.¹⁵⁸ Hendelsene i fra Veracruz viser at den elitistiske og autoritære utvelgingsmetoden langt i fra lyktes med å dempe de interne motsetningene i partiet. Tvert imot ser det ut til at det skapte ytterligere misnøye. Dette bildet av partiet blir bekreftet av det politiske magasinet Proceso som i flere artikler beskriver hvordan partiledelsene i Guanajuato og Jalisco intervenerte i de lokale nominasjonsprosessene.¹⁵⁹ Også i disse delstatene var konfliktene i partiet relatert partielitens dedazos.

¹⁵⁶ Cady, Frederic, "Filling the power void", 11.

¹⁵⁷ Bruhn, *Taking on Goliath*, 184.

¹⁵⁸ Martínez Reséndiz, "La selección de candidatos" I *Diario Milenio*, 02/03 2003.

¹⁵⁹ Proceso. *Centralismo, ambición de poder y "crisis de crecimiento" pueden debilitarlo para el 2000. En una veintena de estados, el PRD es víctima de divisiones y enfrentamientos internos.* 07/12 1998.

Dedazoene i PRD var også et resultat av at den nasjonale partieliten intervenerte i de lokale valgene. Som nevnt tidligere hadde Zedillo holt seg unna de lokale nominasjonsprosessene i PRI. Dette var ikke tilfellet i PRD der partilederne Cuauthémoc Cardenas (1990-1994 og Andrés Manuel López Obrador) ved flere guvernør og kommunevalg innsatte sine favoritter.¹⁶⁰ I enkelte delstater var dette en strategi de faktisk lyktes med, men i enkelte delstater, slik som mine data fra Veracruz har vist, fremprovoserte dette misnøye og interne splittelser.

I likhet med PRI og PRD førte også demokratiseringen til interne splittelser i PAN. Nominasjonsprosessen tradisjonelt vært forbeholdt den eliten om utgjorde kjernene i partiet.¹⁶¹ Problemet var at etter hvert som partiet ble større krevde partimedlemmene at partiet burde åpne nominasjonsprosessen. Årsaken var den voldsomme tilveksten av partimedlemmer hadde ført til at nye grupperinger i makten også ønsket å prestisjefylte og innflytelsesrike posisjoner. Samtidig så det også ut til at det var i ferd med å bre seg en oppfatning om at partiets interne strukturer burde forandre seg i takt med demokratiseringen. Flere hevdet at et partiet som kjempet for at Mexico skulle bli et demokrati også måtte strebe etter å ligne på et partipolitisk ideal, der flertallet i partiet kunne påvirke hvilken retning partiet skulle bevege seg mot.

Proceso hevder at selv om det var store krefter i partiet som kjempet for en mer åpen nominasjonsprosess, var kreftene som kjempet i mot mektigere.¹⁶² Etter at avisen hadde gjort en undersøkelse av nominasjonskonfliktene ved tre delstater (Puebla, Yucatán, Chihuahua) kom den fram til at selv om partiet vedtok i 1999, at partiets presidentkandidat skulle velges gjennom direkte avstemning blant partimedlemmene, forble de regionale og lokale nominasjonsprosessen bestemt av enkelt personer. Denne elitistiske og autoritære utvelgingsmetoden førte til at enkelte grupperinger og nye partimedlemmer ble holdt utenfor politiske nøkkelstillinger, hvilket igjen førte til interne splittelser og konflikter. Dette bildet av partiet sammenfaller med min empiri fra Veracruz der partielitens dedazos, slik som i PRD og PRI, fremprovoserte interne splittelser og konflikter. Bakgrunnen bak konfliktene var nok en

¹⁶⁰ Eisenstadt, *Cortejando a la democracia*, 368

¹⁶¹ Martínez Reséndiz, "La selección de candidatos" I *Diario Milenio* 02/09 2003.

¹⁶² Proceso, *Centralismo, ambición de poder "crisis de crecimiento" pueden debilitarlo para el 2000*, 07/12 1998.

gang at partioligarkiet først og fremst gav kandidaturne til personer innfor deres nettverk enn å la andre grupperinger komme til makten.¹⁶³

Motiver

En mulig forklaring på partiledelsens motiver bak dedazos kan være at de faktisk mente at deres valg av kandidater tjente partiet. Med dette mener jeg at partieliten kan ha vært overbevist om at deres dedazos økte partiets sjanse til å vinne i kommunene. Uttalelsene til PRI's leder i Coatzacoalcos regionen, Carlos Brito Gomez, gir grunnlag for å tro at partiledelsens motiver bak dedazos var å styrke partiet. Han viste til at partiets valg av Marcelo Montiel var et strategisk valg.¹⁶⁴ Han hevdet at Marcelo Montiel hadde kontakter i de lokale tv-kanalene og at han hadde tilstrekkelig med økonomiske ressurser til å gjennomføre en god valgkampanje for PRI.¹⁶⁵ Motivet bak partiledelsens autoritære utvelgingsmetode var dermed et forsøk å vinne valget i en kommune, hvor det var forventet et jevnt løp mellom PRI og PAN. Den samme tendensen ser man også hos den politiske opposisjonen når de valgte deres kandidater. Todd Eisenstadt har vist at opposisjonen i flere kommuner foretrakk å gi kandidaturne til eks priíster.¹⁶⁶ Dette var blant annet tilfelle i PRD der partiledelsen i flere kommuner foretrakk å gi kandidaturne til eks priíster enn å velge blant partimedlemmer i deres egne rekker. Hensikten bak denne prioriteringen var at partiledelsen mente at eks priístene var mer ressurssterke politikere både politisk og økonomisk.¹⁶⁷

Det som støtter opp om denne forklaringen er at de fleste nominasjonskonfliktene knyttet til partiledelsens dedazos oppsto i de kommunene hvor den politiske makten var innen rekkevidde eller hvor den skulle forsvares. Frykten for å tape kan derfor ha bidratt til at de foretrakk å gi kandidaturne til ressurssterke politikere med økonomisk ressurser og politisk erfaring som viste hvordan et valg skulle vinnes.

En annen forklaring, som ikke utelukker den første er at partiledelsens dedazos reflekterte deres egne økonomiske og politiske interesser. Dedazos var fra begynnelsen en uformell institusjon der partieliten i PRI ved uoffisielle og autoritære forhandlinger bestemte hvem som

¹⁶³ Proceso, *Centralismo, ambición de poder "crisis de crecimiento" pueden debilitarlo para el 2000*, 07/12 1998.

¹⁶⁴ Política, *Nadie impuso a Montiel: Brito*. 03/08 2000.

¹⁶⁵ Política. *Nadie impuso a Montiel: Brito*. 03/08 2000.

¹⁶⁶ Eisenstadt, *Cortejando a la democracia*, 365.

¹⁶⁷ Eisenstadt, *Cortejando a la democracia*, 365.

skulle få de politiske nøkkelstillingene. De var uformelle fordi gav PRI eliten muligheten til å kontrollere partiet uten innblanding fra de lokale partimedlemmene. Hadde dedazos vært nedskrevet i partiets offisielle regelverk, ville nominasjonsprosessen vært utsatt for massiv kritikk, ikke bare fra partimedlemmene men også fra det øvrige samfunn. Dedazos var med andre ord en metode som aktører i partiene brukte for å oppnå upopulære og ulovlige mål som ikke var akseptert av offentligheten. Dette blir tydelig eksemplifisert i mine data fra valgene i perioden 1994-2000 der partieliten i PRI gav ordførerkanidaturene til personer innenfor deres personlige nettverk. De valgte venner, familie og nære bekjente istedenfor kandidater med bredere støtte blant lokalbefolkningen

Kortsiktige politiske mål som et motiv bak partiledelsens dedazos kan dette også forklare hvorfor dedazos ble så utbredt i den politiske opposisjonen. Under PRI-hegemoniet hadde opposisjonspartiene vært preget av et rasjonelt kollektivt handlingsmønster der medlemmene satte partiet fremfor sine egne politiske karrierer. Alberto Martínez Reséndiz viser til at nominasjonsprosessen i PAN i Veracruz tradisjonelt var preget av konsensus i partiet der partimedlemmene hadde støttet partiledelsens forslag til ordførerkanidater.¹⁶⁸ Som man har sett av mine data forsvant den interne konsensusen i perioden 1994-200 da partiet var en reell utfordrer til det tidligere hegemoniske partiet i flere kommuner. Årsaken til denne splittelsen kan spores til at partieliten foretrakk å gi kanidaturene til bekjente og eller mer politisk og økonomisk ressurssterke politikere enn til lokale partimedlemmer. Her kan man trekke en parallell til Alberto Aziz studie fra Guanajuato der han viser at de interne konfliktene i PAN oppsto etter at partiet skulle forsvare den politiske makten i kommunen.¹⁶⁹ I Guanajuato slik som i kommunene i Veracruz oppsto disse konfliktene først når partiet skulle forsvare den politiske makten de allerede hadde. Dette viser at demokratiseringen i hadde en negativ effekt på opposisjonen. Det kollektive rasjonelle handlingsmønsteret som hadde preget dem under PRI-hegemoniet, ble i enkelte kommuner erstattet med et individualistisk handlingsmønster.

Samtidig må man være forsiktig med å påstå at partielitens dedazos utelukkende var et resultatet av kortsiktige økonomiske og politiske motiver. Nominasjonsprosessen var også en maktkamp mellom ulike grupperinger i partiet som støttet forskjellige kandidater. En dedazo fra partieliten var dermed et forsøk på å hindre at andre grupperinger i partiet adgang til de

¹⁶⁸ Martínez Reséndiz, "La selección de candidatos", I *Diario de Milenio* 02/09 2003.

¹⁶⁹ Alberto Aziz Nassif, *Los ciclos de la democracia: Gobierno y elecciones en Chihuahua*. (Mexico, Ciesas, 2000)

lokale politiske administrasjonene, slik som Proceso hevdet var tilfellet i PAN.¹⁷⁰ En dedazo var med andre ord også en del av en mer langsiktig strategi som gjorde det mulig for partieliten å sørge for at de hadde lojale støttespillere i kommunene. De foretrakk med andre ord å gi partiet flere uker med negativ oppmerksomhet fremfor å la andre grupperinger i partiet komme til makten.

Uansett hva som var aktørenes motiver viser mine data fra nominasjonsprosessen at demokratiseringen ikke fikk konsekvenser for utvelgelsesmetoden i de politiske partiene. I PRI benyttet subnasjonale aktører presidentens svekkede autoritet til å motsette seg den nasjonale elitens direktiver om å åpne nominasjonsprosessen. Angående PAN og PRD førte den enorme tilveksten av partimedlemmer til nye og uvante problemer. I begge partiene førte medlemsveksten til interne politiske maktkamper om de politiske nøkkelstillinger, hvilket resulterte i at partieliten innsatte sine favoritter ved dedazos.

Nå må det her legges til at det er umulig å vite hvilke typer kandidater som partiene var best tjent med. Det er sannsynlig at partielitens valg av kandidater hang sammen med hvilke strategier det benyttet seg av under valgdagen. For som vi skal se i neste var det blant annet nødvendig med økonomisk ressurssterke sluggere som kunne mobilisere velgere gjennom å tilby materielle goder til befolkningen.

¹⁷⁰ Semo, "La democracia interna en el PAN", I Proceso, Juni 1999.

3. Valgdagen

Innledning

Nå skal vi se hvordan valgdagene artet seg under demokratiseringen i Veracruz. Flere måneder før kommunevalget i 1994 kom de politiske partiene til enighet om strukturen på den nye delstatlige valginstusjonen, Comisión Estatal Electoral. Det ble vedtatt at den skulle bestå av representanter fra samtlige politiske partier, og et tilsvarende antall politisk uavhengige valgkommisjonærer. PRI gav dermed formelt fra seg kontrollen over organiseringen av valgene. Når jeg her skriver formelt er det fordi en rekke juridiske smutthull i valgloven gjorde det mulig for partiet å utøve en marginal, men ikke ubetydelig kontroll over valginstusjonen.

Det var også et utbredt problem ved valgene i perioden 1994-2000 at de politiske partiene motarbeidet de lovene og reglene som valginstusjonen opprettet for å garantere en ren og rettferdig valgprosses. Caciques og partirepresentanter var fortsatt i stand til å mobilisere for partiene, hovedsakelig PRI, ved å kjøpe og presse velgerne. Det vil fremgå at valgfusk ikke var et fenomen som utelukkende ble utført av priíster. Aktører i de to største opposisjonspartiene ble også anklaget for å kjøpe stemmer, og utføre valgfusk ved valgurnene. Poenget blir nok en gang at demokratiseringsprosessen ikke nødvendigvis førte til renere, og mer retteferdige valg på lokalt nivå.

Kort om kildene

Kildene som jeg bruker i dette kapitlet er hentet fra arkivet til høyesterettsdomstolen i Veracruz (Archivo del Poder Judicial del Estado de Veracruz). Det var først og fremst de formelle anklagene om valgfusk og hvordan valgdomstolen behandlet disse som viste seg å være nyttig for å kunne vise hvordan valgfusket preget valgene i perioden 1994-2000. På grunn av at de politiske partiene i nesten samtlige kommuner leverte et svært omfattende bevismateriale til valgdomstolen var det ikke mulig å gå igjennom alle sammen. Det ble derfor nødvendig å begrense kildematerialet. Jeg har lest saksmaterialet fra 16 kommuner, men velger her å konsentrere meg om valgfusket i San Andrés Tuxtla, Las Choapas og Fortín de las Flores og Acultzingo.

Valgfusket under PRI- hegemoniet

Før jeg viser hvorvidt valginstusjonene som ble opprett i 1994 påvirket valgkulturen i delstaten vil jeg gi en beskrivelse av hvordan priístene utførte valgfusket under PRI-hegemoniet.

Som regel haglet det med påstander om valgfusk etter at valgurnene stengte.¹⁷¹ Det var de samme lovbruddene som gjentok seg til hvert valg: Valgurnene var fylt med stemmesedler allerede før valget hadde startet, noe folket kalte gravide valgurner (*urnas embarazadas*). Valgfunksjonærene opererte også med fiktive valglister (*listas fantasmas*) som inneholdt navn på fiktive personer, hvilket gjorde det mulig for partiet å legge i flere stemmesedler for PRI. De mobilisert også brigader av velgere som de fraktet til flere valglokaler slik at de kunne avlegge flere stemmer. Personer som representerte partiet kunne også oppholde seg utenfor valglokalene og advarte velgerne hvilke sosiale og økonomiske problemer de ville få hvis de stemte på opposisjonen.

Det ble også benyttet en rekke virkemidler for å hindre opposisjonens sympatisører i å stemme. Deres representanter ved valgurnene ble truet, flere ganger med pistol, til å forlate valglokalene, og disse ble på ulovlig vis erstattet med representanter fra den lokale regjeringen.¹⁷² Opposisjonens sympatisører ble nektet tillatelse til å stemme ved bruk av trusler og vold eller ved at deres navn ble fjernet fra valglisten slik at de ikke fikk stemme.

Det groveste valgfusket ble allikevel utført den dagen det skulle bli kjent hvem som var vinnerne av valget. Da hadde PRI muligheten til å gjøre nederlag til seier. Ettersom partiet var ansvarlig for å godkjenne valget var det representanter fra deres parti som leste opp valgresultatene fra kommunene. På denne måten sørget de for å vinne i de kommunene hvor de på tross av utbredt valgfusk hadde fått færre stemmer enn opposisjonen.¹⁷³ Listen over ulike metoder for å påvirke valgresultatet kan nesten fortsette i det uendelige.¹⁷⁴

Nå må man spørre seg hvordan det var mulig for partiet å utføre så utbredt og åpenlyst valgfusk? Det korte svaret er at det var mulig fordi partiet kontrollerte valginstusjonene som

¹⁷¹ Alonso, "Micropólitica Electoral", 358.

¹⁷² Alonso, "Micropólitica Electoral", 358.

¹⁷³ Alonso, "Micropólitica Electoral", 358.

¹⁷⁴ Andrés Manuel López Obrador har i laget en omfattende liste over ulike typer valgfusk som PRI benyttet seg av ved kommunevalg i Tabasco i 1988. Andrés Manuel López Obrador, *Tabasco victima del fraude electoral*. (Mexico D.F: Editorial Nuestro Tiempo, 1990), 135-136.

organiserte valgene i delstaten. De delstatlige valginstusjonen var kontrollert av PRI. Partiet hadde med andre ord ansvaret for å organisere, overvåke og godkjenne valgene. Opposisjonspartiene hadde ingen innflytelse til å påvirke valginstusjonenes avgjørelser. Dette forklarer igjen hvorfor demokratiseringen i Mexico både på føderalt og lokalt nivå i stor grad handlet om å demokratisere valginstusjonene, d.v.s. å få andre partier og politisk uavhengige personer representert i valginstusjonen.

Organiseringen av valgene etter valgreformen i 1994

Problemet med PRI's innflytelse over valginstusjonene ble forsøkt løst da den delstatlige valgreformen i 1994 satte strengere krav til hvem som skulle organisere, overvåke og godkjenne de lokale valgene i Veracruz. Som nevnt ble det opprettet to uavhengige instusjoner som skulle ta seg av disse oppgavene. Den første var den delstatlige valginstusjonen: Comisión Estatal Electoral (CEE) som skulle organisere og overvåke valgene. Den andre var Tribunal Estatal Electoral som skulle godkjenne valgene.

CEE besto av det øverste rådet (Consejo General) som hadde ansvaret for at organiseringen av de lokale valgene fulgte direktivene til den nye valgloven. Dette øverste rådet besto av; en representant fra hvert politisk parti i delstaten som i 1994 var ni; et tilsvarende antall politisk uavhengige valgkommisjonærer. En av de uavhengige valgkommisjonærene ble utnevnt som lederen for valginstusjonen.

Opprettelsen av CEE var delvis en delstatlig kopi av den føderale valginstusjonene, Instituto Federal Electoral som ble opprettet i 1994 og på nytt reformert i 1996. Det som skilte CEE fra IFE var at i den føderale valginstusjonene hadde ikke de politiske partiene stemmerett Valgobservatørorganisasjonen, Alianza Cívica Veraruzana, protesterte partienes innflytelse.¹⁷⁵ De politiske partiene så ingen problemer med dette. Partiene var enige om at valginstusjonen i Veracruz var demokratisk. De hadde med andre ord kommet til enighet om hvilke regler og prosedyrer som skulle gjelde for utskiftingen av den politiske representasjonen i kommunene Uavhengiggjøring av valginstusjonene (ciudadización de los órganos electorales) i Veracruz betydde derfor at representanter fra det sivile samfunn og representanter fra samtlige politiske partier hadde ansvaret for å organisere, overvåke og kontrollere valgene.

¹⁷⁵ Olvera, "Las elecciones Municipales y la reforma electoral en Veracruz" I *Excelsior* 21/10 1994.

Consejo General's viktigste oppgave var å opprette en kommunal valgkommisjon (comisión electoral municipal) for hver kommune i delstaten. Disse lokale valgkommisjonene var ansvarlige for organiseringen av valgene i kommunene. De delte ut valgmaterialer (valgurner, valglister, og stemmesedler) til valglokalene, og mottok valgurnene etter at valget var over.

På samme måte som Consejo General skulle de lokale valgkommisjonene bestå av representanter fra de politiske partiene, og uavhengige representanter fra det sivile samfunn. Disse kommisjonene skulle bestå av: En president, en sekretær to styremedlemmer. En representant for hvert politisk parti som var registret i kommunene og et tilsvarende antall politisk uavhengige valgkommisjonærer. Dette betydde at ved valget i 1997 hvor det var 210 kommuner i delstaten, skulle den delstatlige valginstusjonen finne 3780 politisk uavhengige valgkommisjonærer til å sitte i kommunevalgkomiteene.¹⁷⁶

Den nye valgformen satte også strenge regler for hvem som kunne være valgfunksjonærer ved valgurnene (mesa directiva de casilla). De måtte være politisk uavhengige, ha kunnskap om sine politiske rettigheter, ha fått opplæring i hvordan de skulle utføre arbeidet ved valgurnene, og levd et ærlig liv!¹⁷⁷ Hver valgurne skulle bestå av fire valgfunksjonærer og i tillegg til disse fire, skulle de politiske partiene ha sine representanter ved valgurnene som kunne observere valgurnene. Dette betydde at det ved valget i 2000 var 48,6906 valgfunksjonærer. Den delstatlige regjeringen, CEE hevdet at alle valgfunksjonærene hadde den kompetansen som var nødvendig for at valgene i Veracruz skulle bli de reneste i delstatens historie.¹⁷⁸

I tillegg ble det vedtatt at nasjonale og internasjonale valgobservatørorganisasjoner skulle få lov til å overvåke valgene i delstaten.¹⁷⁹ Deres hovedoppgave var å følge med at valgfunksjonærene fulgte prosedyrene ved valgurnene, samt passe på at velgernes stemme ble respektert. Dette sto i klar kontrast til valgene før 1994 da PRI nektet valgobservatørorganisasjoner tillatelse til å overvåke valgene.

¹⁷⁶ Ved kommunevalget i 1994 var 207 kommuner mens det til valgene i 1997 og 2000 hadde økt til 210.

Memoria del Proceso Electoral Municipal 1997, Xalapa 1997

¹⁷⁷ Comisión Estatal Electoral. Código de elecciones y derechos de los ciudadanos y las organizaciones políticas del estado libre y soberano de Veracruz-llave, Xalapa 1997

¹⁷⁸ Comisión Estatal Electoral. Código de elecciones y derechos de los ciudadanos y las organizaciones políticas del estado libre y soberano de Veracruz-llave, Xalapa 1997.

¹⁷⁹ Comisión Estatal Electoral. Código de elecciones y derechos de los ciudadanos y las organizaciones políticas del estado libre y soberano de Veracruz-llave, Xalapa 1997.

Valgdagene i 1994, 1997 og 2000

Befolkningen i delstaten kunne på valgdagene våkne til overskrifter i avisene som proklamerte at valgene i Veracruz ville bli de reneste og mest rettferdige i delstatens historie.¹⁸⁰ Guvernøren i 1994, Patricio Chirinos, uttrykte en voldsom optimisme angående utviklingen av valgene i delstaten. “Chirinos understrekte at av kommunevalgene vil bli de mest pålitelige, partipluralistiske, og overvåkede i Veracruz historie.”¹⁸¹ Han kunne videre garantere at valget ville bli demokratisk, uavhengig, og at stemmene ville bli respektert.¹⁸² Samtidig brukte tv og radio store deler av valgdagen på å spille av en tale guvernøren hadde forberedt til valgdagen som understrekte at organiseringen av det forekommende valget var et resultat av flere måneder med forberedelser fra samtlige politiske partier.¹⁸³ De ni politiske partiene, myndighetene og flere hundre nøytrale borgere hadde jobbet hardt for at valget skulle bli slik som Veracruz innbyggere ønsket det skulle være.¹⁸⁴

Den samme optimismen og selvsikkerheten gjentok seg utover valgdagen. Midt på valgdagen når guvernøren og hans kone avleverte sine stemmer benyttet han anledningen til å skryte av organiseringen av valgene. Han garanterte at alle valgurnene var installert slik at innbyggerne i Veracruz kunne avlevere sine stemmer i visshet om at den ikke ville bli misbrukt.¹⁸⁵ Den samme tendensen ser man under valget i 2000. Den da værende guvernøren, Miguel Alemán sa til pressen at innbyggerne i Veracruz hadde forstått hvor viktig demokratiet var for delstaten:

”Vi veracruzanere har gjentatt vår overbevisning om at bare med virkemidler som demokrati og lovverk vil vi fortsette vår økonomiske, politiske og sosiale fremgang.”¹⁸⁶

Samtidig benyttet han anledningen til å takke alle valgfunksjonærene som gjennom sitt profesjonelle og dedikerte arbeid beviste at CEE var en uavhengig og profesjonell valginstusjon som hadde gjort Veracruz til et demokrati.¹⁸⁷ Consejo General samtykket med

¹⁸⁰ Chirinos destacó que estos comicios municipales serán los más confiables, plurales y vigilados de la historia de Veracruz. Diario de Xalapa, *Elecciones imparciales y pacíficas hoy, reitera Chirinos*. 13/11 1994.

¹⁸¹ Diario de Xalapa, *Elecciones imparciales y pacíficas hoy, reitera Chirinos*. 13/11 1994.

¹⁸² Diario de Xalapa, *Elecciones imparciales y pacíficas hoy, reitera Chirinos*. 13/11 1994.

¹⁸³ Diario de Xalapa, *Elecciones imparciales y pacíficas hoy, reitera Chirinos*. 13/11 1994.

¹⁸⁴ Diario de Xalapa, *Elecciones imparciales y pacíficas hoy, reitera Chirinos*. 13/11 1994.

¹⁸⁵ Diario de Xalapa, *Elecciones transparentes: Chirinos*. 14/11 1994.

¹⁸⁶ Los veracruzanos hemos reiterado nuestra convicción de que sólo con los medios de democracia y de la ley seguiremos avanzando en nuestro desarrollo económico, político y social. Diario de Xalapa, *Elecciones legales: Alemán*. 04/09 2000.

¹⁸⁷ Diario de Xalapa, *Elecciones legales: Alemán*. 04/09 2000.

guvernøren, og påsto at det kun hadde oppstått et par uregelmessigheter som var ubetydelige for utfallet av valget.¹⁸⁸

Nå er det nødvendig å presisere hva uregelmessigheter betyr. Tendensen var at valginstitusjonene omtalte valgfusket som uregelmessigheter. Det er mulig at det rett og slett var et uttrykk som hadde til hensikt å avdramatisere valglovbruddene, og på den måte få det til å fremstå som mindre alvorlige hendelser og ikke som planlagt valgfusk. Samtidig skal man heller ikke utelukke at enkelte hendelser ikke var planlagt valgfusk, men et resultat av at den ambisiøse organiseringen av valgene ikke lot seg gjennomføre. Dette kom til syne, som vi skal se senere, når det viste seg å være vanskelig å finne så mange som 48000 kvalifiserte valgfunksjonærer.

De som fulgte guvernørens oppfordring om å stemme ved valget kunne se at valglokalene var dekorert av valginstitusjonenes maskot. Maskotten var en maur som symboliserte det intense kollektive arbeidet, utholdenheten og den uavhengige organiseringen av valgene. Maskoten var plassert ved flere valglokaler, og var et signal til velgerne om at de kunne være trygge på at deres stemmer ville bli respektert.¹⁸⁹

Slike uttalelser fra guvernøren og lederne for den delstatlige valgorganisasjonene viser at de faktisk hadde tro på, eller i minste fall forsøkte å overbevise velgerne, om at uavhengiggjøringen av valginstitusjonene ville resultere i rene valg. Man kan se likhetstrekk mellom deres uttalelser, og med litteraturen som omtaler omhandler demokratiseringen i Mexico. Begge fokuserer på den demokratiske institusjonelle utviklingen, og er overbevist om at valglovene og arbeidet utført av disse markerte slutten på valgfusket og partienes (først og fremst PRI) innblanding i valgprosessen. Men som jeg nå vil vise gjennom å trekke frem flere konkrete hendelser i perioden 1994-2000 oppsto det en rekke hendelser i Veracruz som gjør at valglovene og valginstitusjonene ikke klarte å forhindre det de var satt til å gjøre, nemlig å forhindre valgfusket.

¹⁸⁸ Política, *Las irregularidades del proceso fueron menores*. 04/09 2000.

¹⁸⁹ Memoria Electoral 2000. Xalapa 2000.

Fortín de las Flores og problemet med den lokale valgkommisjonen

Til tross for den voldsomme optimismen blant politikerne oppsto det flere hendelser i perioden 1994-2000 som gjør at man kan stille spørsmål ved hvorvidt institusjonene virkelige kunne garantere rene og rettferdige valg. I flere kommuner, deriblant Fortín de las Flores ble den rettmessige vinneren av valget, PRD, fratatt seieren under en svært omdiskutert omtelling. I løpet av valgdagen kom det ingen rapporter om uregelmessigheter eller valgfusk, verken fra politiske partier eller valgobservatører. Etter at den lokale valgkommisjonen hadde telt opp stemmene fra kommunen ble resultatet følgende: PRD hadde vunnet med 4206 stemmer, PRI hadde fått 4166 og PAN 3315.¹⁹⁰ PRD hadde altså vunnet kommunevalget med 40 stemmer.

Etter opptellingen viste det seg at PRI allikevel ikke var fornøyd med hvordan valgdagen hadde artet seg. Partiet påsto at en rekke ulovlige hendelser ved valgurne 1529 var avgjørende for utfallet av valget i Fortín de las Flores.¹⁹¹ Valgurnen skulle ha vært plassert i en barneskole, men uten tillatelse fra den kommunale valgkommisjonen ble den flyttet til en butikk i samme gate.¹⁹² I følge PRIs valgfunksjonærer som var til stede på valglokalet hadde flere berusede perredister oppholdt seg utenfor valglokalet, og oppfordret velgerne til å stemme på PRD. Den samme butikken hadde servert øl til velgerne og valgfunksjonærene, noe som førte til at både velgerne og valgfunksjonærene var i beruset tilstand på valgdagen. Dette førte til at enkelte velgere fikk stemme flere ganger mens andre ble nektet å stemme til tross for at de hadde valgidentifikasjon.¹⁹³

Alle hendelsene nevnt ovenfor førte til at den kommunale valgkommisjonen åpnet valgurnen to dager etter valget for å foreta en omtelling. Nå bør det nevnes at denne omtellingen to dager etter valget var lovstridig. For det første sto det i valgloven at hvis var mistanker om valgfusk skulle, de lokale valgkommisjonene vente med omtellingen til representanter fra Consejo General var til stede for å overvåke omtellingen. Samtidig benektet de uavhengige valgfunksjonærene som hadde vært til stede ved valgurne 1529 at det hadde forekommet valgfusk. Ingen hadde servert øl og det var heller ingen som hadde fått lov til å stemme flere ganger. Det var dermed ikke grunnlag for å foreta en omtelling. Allikevel bestemte den lokale

¹⁹⁰ Expediente R1/087/03/070/2000

¹⁹¹ Intervjue med: Leopoldo Alafita Méndez og *Expediente*: R1/087/03/070/2000

¹⁹² Intervjue med: Leopoldo Alafita Méndez.

¹⁹³ Expediente: R1/087/03/070/2000.

valgkommissjonen at valgurnen skulle åpnes og telles på nytt.¹⁹⁴ Under omtellingen ble flere stemmesedler til PRD annullert. Samtidig påsto valgkommissjonen at valgfunksjonærene hadde telt feil under den første optellingen noe som hadde ført til at PRI hadde fått for få stemmer. Resultatet av valget ble dermed korrigert, og PRI vant valget i Fortín de la Flores med 62 stemmer. Et marginalt tap var med andre ord snudd til en marginal seier.

Etter den lovstridige omtellingen hevdet opposisjonspartiene at det virkelige valgfusket ikke hadde skjedd på valgdagen slik som PRI hevdet, men under omtellingen.¹⁹⁵ De påsto at PRI's anklager angående hendelsene ved valgurne 1529 var grunnløse og hensikten bak dem var å legitimere at den lokale valgkommissjonen skulle åpne valgurnen på nytt. Hva som skjedde under omtellingen er uvisst, men noen i valgkommissjonen kan ha benyttet mulighet til å manipulere stemmesedlene i valgurnen. De hadde ikke bare annullert stemmer som hadde gått til PRD, men også fylt valgurnen med stemmer for PRI. Skal man tro den lokale pressen hadde priíster fylt valgurnene med stemmer for PRI natten før omtellingen.¹⁹⁶ Årsaken til mistanken var at flere priíster ble observert i kontoret til kommunevalgkomiteen der valgurnene ble oppbevart natten før omtellingen.¹⁹⁷ Partienes anklager om hvordan valgfusket ble utført blir spekulasjoner, men det noe må åpenbart ha skjedd med valgurne 1529 under den lovstridige omtellingen.

Valgfusket i Fortín de las Flores som kan spores til den lokale valgkommissjonen blir vanskelig å forstå ettersom, Consejo General skulle sørge for at de lokale valgkommissjonene skulle være politisk nøytrale. Den lokale valgkommissjonen i Fortín de la Flores var heller ikke et unntak. Valgobservatørorganisasjonen, Alianza Cívica Veracruzana, hadde mistanker om at flere lokale valgkommissjoner manipulerte valgene til fordel for PRI.¹⁹⁸ Da må man spørre seg hvordan det var mulig at valgkommissjonen valgte å foreta en lovstridig omtelling. Tidligere medlemm av Consejo General som uavhengig valgkommissjonær, José Gonzales Sierra, bekrefter valgobservatørorganisasjonens mistanker.¹⁹⁹ Han hevder at Consejo General som skulle sørge for at de at de lokale valginstusjonene besto av kvalifiserte og uavhengige personer sto ovenfor en nærmest umulig oppgave. Problemet var at de politiske partiene var

¹⁹⁴ Intervjue med: Leopoldo Alafita 19/04 2007.

¹⁹⁵ R1/087/03/070/2000

¹⁹⁶ Política, *La sospecha del fraude, según la oposición*. 22/09 2000.

¹⁹⁷ Política, *La sospecha del fraude, según la oposición*. 22/09 2000.

¹⁹⁸ Andre kommuner der lokale valgkommissjoner brøt valgloven: Xalapa, Coatepec, Coatzacoalcos, Córdoba, Santiago Tuxtla, Minatitlán og Cosoleacaque. Alianza Cívica Veracruzana, *Campaña de coacción y compra de votos a favor del PRI*. I *Política* 17/10. 1997

¹⁹⁹ Intervjue med José Gonzales SierraGonzales Sierra. Valgkommissjonær i perioden 1994-1995.

representert i Consejo General med stemmerett, og dermed også innflytelse over hvem som skulle sitte i de lokale valgkommisjonene. Problemet var partienes representanter, og spesielt PRI, forsøkte å innsette partisympatisører i de kommunale valgkommisjonene.

Utvelgingsprosessen til hvilke personer som var kvalifiserte til å være uavhengige valgkommisjonærer til de kommunale valgkommisjonene fortonte seg dermed som et spill mellom partienes representanter og de uavhengige valgkommisjonærene.²⁰⁰ Dette på grunn av at partienes representanter hadde en tendens til å foreslå kandidater som hadde partipolitisk tilknytning. De uavhengige valgkommisjonærene i Consejo General måtte da vurdere partirepresentantenes forslag. I følge Sierra ble dette spillet svært problematisk av to årsaker. For det første var det nesten umulig å finne ut av om de kandidatene til lokale valgkommisjonærer som partiene foreslo, hadde partipolitisk tilknytning. For det andre hadde de knapt med tid til å undersøke partienes forslag, ettersom forberedelsene til valgene startet to måneder før valget. Dette medførte at klarte å innsette sympatisører i de lokale valgkommisjonene. Det er ikke umulig at dette bidro til at den lokale valgkommisjonen favoriserte PRI, i Fortín de las Flores, da den valgte å foreta den lovstridige omtellingen ved valgene 1529.

Alberto Olvera har også pekt på problemet med at de politiske partiene hadde stemmerett i den delstatlige valginstitusjonene.²⁰¹ Han kritiserte at partiene i Veracruz hadde fått stemmerett i den delstatlige valginstitusjonen, og at den derfor hang etter den føderale valglovgivningen. Som nevnt tidligere hadde ikke de politiske partiene stemmerett i den føderale valginstitusjonen, noe som førte til at de ikke organiseringen av de føderale valgene. I følge Olvera var partienes innflytelse over Consejo General utelukkende negativ. Ettersom den delstatlige valginstitusjonens uavhengighet ble betraktelig redusert. Problemet ble ytterligere forsterket når selv små partier som kun hadde oppnådd 2 prosent ved foregående valg fikk stemmerett i valginstitusjonene. Disse var, i følge Olvera, i realiteten partier med tilknytning til PRI som fulgte moderpartiets kommandoer. Dette var først og fremst synlig i Consejo General, hvor de i allianse med PRI først og fremst var interessert i å innsette PRI-sympatisører i de lokale valgkommisjonene.

²⁰⁰ Intervjue med José Gonzales Sierra.

²⁰¹ Alberto Olvera, "La simulación política y la nueva Comisión Estatal Electoral" I *Diario Xalapa*, 14./10 1994.

Det samme problemet forplantet seg nedover til de lokale valgkommisjonene. Når PRI's representant i den lokale valgkommisjonen mente at valgurne 1529 skulle telles på nytt, stemte de mindre partiene for det samme. Dette kan forklare hvorfor PRD og PAN var de eneste partiene som stemte i mot at stemmesedlene fra valgurnen skulle telles på nytt.²⁰²

Medlemm av Consejo General fra 1995-2000, Leopoldo Alafita avviser Alberto Olveras påstand. Gjennom sine fem års erfaring som uavhengigvalgkommisjonær i Consejo General var han av den oppfatning at samtlige politiske partier brukte sin innflytelse i valginstusjonene til å forbedre og effektivisere organiseringen av valgene. Han hevder at hvis de virkelig var slik at PRI utnyttet partiens stemmerett i valginstusjonene ville den politisk opposisjonen protestert på dette. Alle partiene var med andre ord enige om at partiene burde ha stemmerett i valginstusjonene. Det blir dermed vanskelig å ta stilling til hvorvidt PRI virkelige utnyttet de juridiske smutthullene i valgloven. Allikevel viser hendelsen fra Fortín de las Flores at valgfusk forekom enten det var regissert av den delstatlige partieliten eller ikke.²⁰³

Problem med valgfunksjonærene

Som vi så i innledningen av dette kapitlet stilte den nye valgloven stenge krav til hvem som kunne være valgfunksjonærer ved valgurnene. Nå vil jeg vise at selv om den nye valgloven krevde at valgfunksjonærene skulle være kvalifiserte og politisk uavhengige var det et problem at valgfunksjonærene ikke fulgte reglementet ved valgurnene. Reglementet betyr i denne sammenheng at de hadde fått klare ordrer på at de skulle opptre upartisk, og at de ikke under noen omstendigheter skulle gi etter for press i fra aktører i de politiske partiene.

Ved valget i 1994 i Acultzingo var det flere valgfunksjonærer som brøt valgloven når de tillot at flere personer fikk stemme uten valgidentifikasjon.²⁰⁴ Uregelmessighetene fortsatte utover valgdagen i Acultzingo. Ved valgurne 105-b hadde Maritza A Berling, som var PRI's representant i den lokale valgkommisjonen, ankommet valglokalet sammen med en gruppe priíster etter at valglokalet hadde stengt.²⁰⁵ I følge vitner i valglokalet hadde hun oppført seg

²⁰² PRD og PAN signerte dokumentet om at valgurne 1529 i Fortín de las Flores skulle åpnes på nytt under protest: R1/087/03/070/2000

²⁰³ Leopoldo Alafita Méndez

²⁰⁴ Dette skjedde ved valgurne, 0092, 0094, 0097 og 0100. EXP. No. R1/010/006/4/994.

²⁰⁵ Expediente: R1/010/006/4/994

truende og beordret valgfunksjonærene til å la henne ta seg av stemmetellingen.²⁰⁶ Dermed hadde priísten, Maritza, alene utført optellingen. Lignende episode oppsto ved valgurne 104, der valgfunksjonærer som i følge PRD egentlig var priíster, uten grunnlag, hadde annullert 10 stemmesedler som var for PRD.²⁰⁷

Priístene kom med lignende anklager mot PAN i Ixtaxcoquitlan. Problemet var det samme. Valgfunksjonærer som ikke dukket opp på valgdagen. Personer som avga stemmer uten at de sto oppført i stemmeregisteret, og hvordan dette igjen resulterte i at en valgurnene inneholdt for mange stemmer enn det den var registret for.²⁰⁸

Lignende uregelmessigheter ved valgurnene utgjorde flertallet av de formelle anklagene fra de politiske partiene i perioden 1994-2000. I Las Choapas i 1994 var det også valgfunksjonærenes regelbrudd som var bakgrunnen for at opposisjonspartiene hevdet at PRI hadde vunnet ved valgfusk. I følge valgloven skulle valgfunksjonærene forsegle valgurnene etter at stemmene var telt opp, og deretter levere den til kommunevalgkommisjonen. Dette skjedde ikke ved valgurne 1445 i Las Choapas, der valgfunksjonærene angivelig gav valgurnen til en gruppe priíster som påtok seg ansvaret for å levere valgurnen.²⁰⁹ Partido del Trabajo protesterte og påpekte at dette var et klart lovbrudd, og dermed også grunnlag for å annullere stemmesedlene fra valgurnen.²¹⁰

Ved det samme valget i San Andrés Tuxtla var det også valgfunksjonærenes regelbrudd som sto i fokus. Det formelle anklagene i kommunen fra de politiske partiene var på til sammen over 200 sider, og pressen og valgobservatørorganisasjonene omtalte valget som et av de mest omstridte i delstatens historie.²¹¹ Det største problemet i kommunen var flere valgurner ikke var bemannet av kvalifiserte valgfunksjonærer fordi de som var satt til å bemanne valgurnene, ikke dukket opp på valgdagen. Disse ble da erstattet av helt tilfeldige personer. Dette resulterte i at partiene beskyldte hverandre for å utnytte denne situasjonen til å innsette sympatisører, eller partirepresentanter til å bemanne valgurnene. Enkelte uavhengige valgfunksjonærer ble også truet til å forlate valgurnene. Dette var tilfellet ved valgurne 3405-

²⁰⁶ Expediente: R1/010/006/4/994

²⁰⁷ Expediente: R1/010/006/4/994

²⁰⁸ Dette gjaldt valgurne 1819 og 1821. Expediente: R1/038/87/2/97

²⁰⁹ Expediente: RI/127/063/8/994

²¹⁰ Expediente: RI/127/063/8/994

²¹¹ Soto, 1994: *Las elecciones municipales en Veracruz*, 84. og Expediente. RI/085/142/4/994

b hvor priister hadde kommet og truet valgfunksjonærene til å forlate valglokalet.²¹² Når de ble konfrontert med lovbruddet skal de angivelig ha uttalt: ”Vi er i flertall ved valgurnen gjør hva dere vill.”²¹³ Det oppsto også problemer under og etter at valgurnene stengte.

Valgfunksjonærene kunne steng valglokalene flere timer før det klokkeslettet de var pålagt å ha åpent til, og dette til tross for at flere personer sto i kø for å avlegge sine stemmer.²¹⁴ Flere partier fant dette mistenkelig. De hevdet at hensikten bak det var å nekte personer å stemme, samt å utføre stemmeopptellingen før valgobservatørene hadde ankommet valglokalene.²¹⁵

Samtidig kan det hende at flere av partienes anklager om valgfusk var overdrivelser. At en valgurne ikke var bemannet av en kvalifisert valgfunksjonær, eller at en valgurne åpnet for sent, var ikke ensbetydende med at det faktisk hadde forkommet valgfusk. Til kommunevalget i 2000 skulle det tross alt skaffes nesten 48000 valgfunksjonærer, og det sier seg selv at det var nærmest en uoverkommelig oppgave for den delstatlige valginstusjonen. Dette betyr at om en valgurne stengte for tidlig eller åpnet for sent var det ikke nødvendigvis valgfusk, men at valgfunksjonærene faktisk ikke var kvalifiserte til å følge valgprosedyrene ved valgurnene. I de mest rurale og fattige kommunene hadde det til og med kommet rapporter om valgfunksjonærer som verken kunne lese eller skrive. Dette ble åpenbart et problem under opptellingen av stemmene.²¹⁶

Kjøp og press mot velgerne

Nå skal vi se at den nye valginstusjonen heller ikke maktet å forhindre at partiene både kjøpte og presset velgerne. I Las Choapas, en liten landsby som ligger ved grensen til delstaten Tabasco, oppsto en rekke uregelmessigheter ved valgurnene som mange hevdet var avgjørende for at PRI vant i kommunen.²¹⁷ På valgdagen kom det flere busser fra nabolandstaten Tabasco, som fraktet velgere til valgurne 1445, og 1448.²¹⁸ I følge valgobservatørorganisasjoner og den politiske opposisjonen, fikk disse stemme selv om de ikke hadde valgidentifikasjon. Det ble også rapportert om flere pickuper som fraktet personer fra valglokale til valglokale slik at de kunne stemme flere ganger. I følge Partido de Trabajo var det ikke tilfeldig at de kom til Las Choapas fordi på forhånd var det spådd et svært jevnt

²¹² Expediente: RI/085/142/4/994

²¹³ Nosotros somos la mayoría en la casilla y haganle como quieran. Expediente: RI/085/142/4/994

²¹⁴ Valglokalene var pålagt å være åpne til klokken 1800.

²¹⁵ Expediente: RI/085/142/4/994

²¹⁶ Leopoldo Alafita Méndez.

²¹⁷ Expediente: RI/127/063/8/994

²¹⁸ Expediente: RI/127/063/8/994 og Política, *Elecciones, con más "Cochambre"*: PT acusa fraude. 13/11 1994.

valg mellom PRD og PRI i kommunen.²¹⁹ Det hadde derfor mistanke om en nøye planlagt og organisert frakt av velgere til de kommunene hvor det var forventet et jevnt valg.²²⁰

I den samme kommunen var det også et utbredt problem at priíster oppholdt seg utenfor valglokalene der de tilbydde velgerne penger, mat og varer i bytte mot at de stemte på PRI. PT's ordfører kandidat uttalte at priíster hadde kjøpt stemmer for 50, 250, 300, og helt opp til 2500 pesos. Samtidig hadde partiet arrangert store fester på valgdagen der de delte ut mat og gaver til de fattige, i bytte mot at de stemte på PRI.²²¹

Lignende anklager om press mot velgerne kom det også i andre kommuner. I San Andrés Tuxtla ble PRI anklaget for å ha delt ut 100 pesos til velgerne før de gikk inn i valglokalene. PRD's valgkommissjonær i San Andrés Tuxtla skrev i bevis materialet som ble levert til valgdomstolen: "Ledelsen i PRI benyttet kjøp og press av stemmer der de utnyttet folkets nød og uvitenhet."²²² Alianza Cívica Veracruzana bekreftet påstandene fra de politiske partiene da organisasjonens valgobservatører rapporterte om kjøp og press mot velgerne under valget i 1997.²²³ Spesielt sør i Veracruz i San Andrés Tuxtla og Coatzacoalcos hadde Alianza Cívica mottatt rapporter som bekreftet anklagene fra de politiske partiene.²²⁴ I fattige og rurale områder hadde organisasjonen observert priíster som kjøpte stemmer for 50 og 100 pesos.²²⁵

Partiene forsøkte også å påvirke velgerne ved andre metoder. I Las Choapas ble lederen for CNC i kommunen observert inne i et valglokale der han truet velgerne til å stemme på PRI.²²⁶ En lignende hendelse skjedd også ved en annen valgurne hvor PRI's kandidat til varaordfører (suplente regidor) hadde truet valgfunksjonærene til å annullere stemmer som hadde gått til opposisjonen.²²⁷ I San Andrés Tuxtla ble det rapportert om ledere for jordbrukssamfunn (comisarios ejidales) som hadde oppholdt seg utenfor valglokalene, og presset velgerne til å

²¹⁹ Política, *Elecciones, con más "Cochambre"*: PT acusa fraude. 13/11 1994.

²²⁰ Det bør her nevnes at valgdomstolen gav ikke partiene medhold i at PRI hadde fraktet velgerne til valglokalene, men Partido del Trabajo fikk medhold i den forstand at valgdomstolen fant ut at de nevnte valgurnene inneholdt for mange stemmer. EXP. No. RI/127/063/8/994

²²¹ Política, *Elecciones, con más "Cochambre"*: PT acusa fraude. 13/11 1994.

²²² Los dirigentes del PRI utilizaron la coacción y la compra de votos, aprovechando de la miseria y la ignorancia de la gente. Expediente: RI/085/142/4/994

²²³ Política. ACV: *Campaña de coacción y compra de votos a favor del PRI*. 17/10 1997.

²²⁴ Alianza Cívica Veracruzana, "Campaña de coacción y compra de votos a favor del PRI", *I Política*. 17/10 1997.

²²⁵ Alianza Cívica Veracruzana, "Campaña de coacción y compra de votos a favor del PRI", *I Política*. 17/10 1997.

²²⁶ Expediente: RI/127/063/8/994

²²⁷ Expediente: RI/127/063/8/994

stemme på PRI, ved å true dem med at barna ville miste skolestipend og at bøndene ville miste jordbruksstøtten.²²⁸

I hvilke kommuner forekom valgfusket

Anklagene fra observatørorganisasjonens og de politiske partienes viser at kjøp og press mot velgerne ofte var et fenomen som preget valgene i rurale og fattige kommuner. Spørsmålet er hvordan dette var mulig? Noe av forklaringen ligger i at partienes forsøk på å mobilisere velgere viser klare klientiske trekk. Klientiske trekk betyr at patroner, slik som partirepresentanter, caciques eller organisasjoner, er i stand til å tilby kortsiktige eller lagsiktige goder til velgerne i bytte mot at klientene (velgerne) støtter dem politisk.²²⁹

Dette forholdet mellom patronene og klienten eksisterer først og fremst i rurale og fattige strøk hvor kortsiktige materielle goder slik som penger og mat faktisk kan lokke befolkningen til å stemme på et parti. Lehoucq og Molina forklarer kjøp og press mot velgerne i Costa Rica med at caciques, partier og organisasjoner utøvde stor politisk og økonomisk innflytelse over den rurale og fattige befolkningen.²³⁰ De mener at de fattige befolkningen lettere gav etter for press i form av penger, gaver og trusler.²³¹

Ser man på de sosiøkonomiske forholdene i Veracruz er det mye som tyder på at forholdene lå til rette for at enkelte aktører kunne utnytte eller presse den fattige befolkningen. Fra 1970 til 1990 gikk staten fra å være den 15. fattigste delstaten til den 5. fattigste.²³² Regionene sør i Veracruz var de fattigste der 71 prosent av innbyggerne tjente under minimumslønnen, 45 prosent var uten dreneringssystem, 40 prosent uten vann, 25 prosent uten elektrisitet, 20 prosent av befolkningen over 15 år var analfabeter og 28 prosent hadde ikke fullført barneskolen.²³³ Tatt disse tallene i betraktning hevder Alberto Olvera hevder at lederne for syndikater, og jordbruksorganisasjoner lenge hadde utøvd stor politisk innflytelse i regionen i form av kjøp og press mot velgerne.²³⁴

²²⁸ Expediente: RI/085/142/4/994

²²⁹ Michelle M. Taylor-Robinson. "The difficult road from caudillismo to democracy: The impact of clientelism in Honduras." I Helmke og Levitsky, *Informal institutions and democracy*, 106-109.

²³⁰ Molina og Lehoucq, "Competition and electoral fraud", 215-220

²³¹ Molina og Lehoucq, "Competition and electoral fraud", 215-220

²³² Olvera, "Veracruz", 286.

²³³ Olvera, "Veracruz.", 286.

²³⁴ Olvera, "Veracruz.", 286.

Den lokale pressen pekte også på at det særlig ra den rurarale og fattige befolkningen i sør som ble utsatt for ulike typer press. Etter flere omstridte episoder i Sasn Andrés Tuxtla valgte de til slutt å konfrontere guvernørene med anklagen om caciquenes innflytelse:

”På den andre siden uttalte han at hans regjering ikke vil godta en gjenoppstandelse av cacicazgos slik som Chirlillo Vázquez Lagune, som søndag truet med å starte vold sør i delstaten. Samtidig nektet han for at det nå finnes caciques i Veracruz. Det som finnes, understrekte han, er politiske ledere som har grupper på samme vis som ledere i NGO´er er anerkjent av FN, men at de skulle kunne regjere med pistol og penger, og slik være eiere av gods og liv, det fins ikke i Veracruz og det vil vi ikke tillate.”²³⁵

Med mine kilder er det vanskelig å si hvorvidt regionene sør i Veraruz faktisk var kontrollert av caciques. Allikevel mener jeg at alle anklagene fra valgobservatørene, pressen og de politiske partiene tyder på, om det ikke var caciques, at enkelt personer som forsøkte å kjøpe og presse velgeren til å stemme på et parti.

Hendelsene i Fortín de las Flores og Las Choapas viser også et annet interessant fenomen med valgfusket. Det forkom oftest i de kommunene hvor det var forventet et jevnt valg. Denne dataen sammenfaller med tidligere litteratur som har studert valgfusk. Iván Molina og Fabrice Lehoucq har gjennom et kvantitativt studium av anklager om valgfusk i Costa Rica vist at anklagene om valgfusk var størst i de områdene hvor det var få stemmer som skilte partiene fra hverandre.²³⁶ Dermed konkluderer de at valgfusk kommer forekommer i de kommunene hvor det var spådd et jevnt valg mellom to eller flere politiske partier. Den samme tendensen ser man også ved kommunevalgene i Veracruz. Tilspissingen av den politiske konkurransen førte til at PRI, ble nødt til å vinne ved bruk av valgfusk i de kommunene hvor de var i ferd med miste den politiske kontrollen. Octavio Matraca, valgobservatør for Alianza Cívica Veracruzana på 90-tallet bekrefter dette og hevder at PRI, planla valgfusk i de kommunene

²³⁵ Por otro lado, mencionó que su gobierno no permitirá el resurgimiento de cacicazgos como el de Chirlillo Vázquez Lagune, que el domingo amenazaba con sembrar la violencia en el sur del estado, al tiempo que negó que en este momento haya caciques en Veracruz; lo que hay- destacó- son jefes políticos que tienen grupos así como existen cabezas de Ongs reconocidas por las Naciones Unidas, pero que ejerzan con pistola, dinero y sean dueños de vidas y haciendas, eso no existe en Veracruz ni se va a permitir. Política, *En duda, los servicios que tiene la CEE: Alemán*. 05/09 2000.

²³⁶ Iván Molina og Fabrice Lehoucq. “Political competition and electoral fraud: A Latin American case study, 164-170.

hvor de på forhånd antok det ville bli et jevnt mellom partiene.²³⁷ Politisk konkurranse var med andre ord en medvirkende årsak til at partiene valgte å bryte valgloven. José Gonzales Sierra er inne på den samme forklaringen når han beskriver valgfusket i perioden 1995-2003 i Veracruz. Han viser til at den økte konkurransen mellom partiene ikke bare førte til at PRI utførte valgfusk, men også den politiske opposisjonen.²³⁸

Dette var tilfelle ved valget i 1997 i Ixtaxcoquitlan der príster mente at PAN hadde uøvd press mot flere velgere ved totalt 21 valgurner.²³⁹ Anklagene viser likheter med de hendelsene som er beskrevet tidligere. Det var snakk om velgere som ble ledsaget inn i valglokalene og fortalt hvilket parti de burde stemme på.

Årsaker til valgfusket

Som vi nå har sett var kjøp og press mot velgerne, ukvalifiserte og partiske valgfunksjonærer, et utbredt problem i Veracruz. Da blir man nødt til å spørre seg hvordan det var mulig?

Valgloven hadde jo stilt strenge krav til valgfunksjonærene. De skulle være politisk uavhengige, ha kunnskap om sine politiske rettigheter og hvordan arbeidet ved valgurnen skulle utføres på en korrekt og upartisk måte. Valgreformen understrekte også at enhver form for press mot velgerne var ulovlig.²⁴⁰ Leopoldo Alafita utalte til pressen at årsaken til uregelmessighetene ved valgurnene ikke kunne relateres til valginstusjonene. Han hevdet at uregelmessighetene avslørte et strukturelt og kulturelt problem i Veracruz.²⁴¹ I følge han var demokratiet noe nytt for befolkningen og det gjensto derfor å lære dem hva et demokrati faktisk betydde. De andre valgkommisjonærene i Consejo General bekreftet dette problemet når de i memoarene fra valgprosessen i 1997 påpekte at de hadde mottatt rapporter fra medarbeidere som hevdet at deres innsats for rene og demokratiske valg ble motarbeidet av udemokratiske krefter.²⁴² Dette gjaldt ikke bare de politiske partiene men også fra personer uten partipolitiske tilknytning.²⁴³

²³⁷ Intervjue med: Octavio Hernández Matraca. Leder for valgobservatørorganisasjonen Alianza Cívica Veracruzana.

²³⁸ Sierra, *La reforma congelada*, 497.

²³⁹ Expediente: R1/038/87/2/97

²⁴⁰ Memoria del proceso electoral 1997. Xalpa 1997

²⁴¹ Diario de Xalapa. 17/10 1997.

²⁴² Memoria del proceso electoral 1997. Xalpa 1997

²⁴³ Memoria del proceso electoral 1997. Xalpa 1997

Hvis det virkelig var tilfellet at en udemokratisk kultur blant befolkningen i delstaten gjorde at partier og andre aktører forsøkte å manipulere valgene, hvor kom denne kulturen i fra? Skal man tro Robert McDonald er den udemokratisk kulturen et resultat av politisk resignasjon. Resignasjonen oppstår i land som over lengre tid hadde vært under et autoritært styre.²⁴⁴ I tilfelle Mexico kom resignasjonen som en følge av at Mexico var et autoritært regime i over 70 år. I Veracruz hadde befolkningen aldri opplevd valg uten valgfusk, og det kan dermed tenkes at de var av den oppfatning at det var umulig å bekjempe det. Carlos Dardé er inne på den samme forklaring når han beskriver valgfusket i Spania i perioden 1875-1922.²⁴⁵ Han mener at valgfusket ble så utbredt fordi folket mente det var meningsløst å bekjempe det. Regjeringsmakten føltes uovervinnelig, noe som resulterte i komplett resignasjon og maktesløshet ovenfor valgfusket.²⁴⁶ Det ble da et kulturelt fenomen. Vår moralske og idealistiske oppfatning av valg, er at de skal være en rettfærdig og ren prosess som vil føre til en demokratisk representasjon. I Veracruz derimot hadde valgfusket preget valgene gjennom hele PRI hegemoniet, og for partiene og befolkningen var det derfor vanskelig å tenke seg et valg uten valgfusk. Valgfusket ble med andre ord sett på som et nødvendig onde. Dette forklarer ikke bare hvorfor partier og personer utførte valgfusk, men også hvorfor befolkningen lot seg kjøpe. Poenget her er at Mexico er fanget i sin egen fortid. Valgkulturen, som ikke bare var til stede under PRI-hegemoniet, men også under Porfiriatet, ser også ut til å prege valgene under demokratiseringen. De samme hendelsene gjentar seg selv, til tross for at delstaten opprettet valginstusjoner som hadde til hensikt å forhindre at partier brøt valgloven.

Problemet med denne forklaringen er at de formelle anklagene om valgfusk i seg selv viser at mange mente at valgfusket ikke var normalt eller legitimt. De formelle anklagene fra de politiske partiene, rapportene fra valgobservatørene og avisenes intervjuer med aktører uten partipolitisk tilknytning viser at det store flertallet ikke så på valgfusket som et nødvendig onde. Tvert i mot ser det ut til at befolkningen i Veracruz ønsket, eller i alle fall forsøkte å gi uttrykk for at valgene burde være rene. Helmke og Levitsky peker også på at det kan være problematisk å forklare korrupsjon og valgfusk som resultat av en kulturell tradisjon når

²⁴⁴ Ronald H McDonald, "Electoral fraud and regime controls in latin América." I *The Western Political Quarterly*, Vol. 25, No. 1. (Salt Lake City: University of UTA, 1972), 90.

²⁴⁵ Carlos Dardé, "Fraud and the passivity of the electorate in Spain 1875-1923" I Eduardo Posada Carbó, *elections before democracy: The history of elections in Europe and Latin America*. (London: Macmillan, 1996), 213.

²⁴⁶ Dardé, "Fraud and the passivity of the electorate in Spain", 213.

flertallet av befolkningen ikke deler de samme verdiene og normene.²⁴⁷ Det blir derfor problematisk å konkludere med at valgfusket preget valgene fordi det var en akseptert norm. Valgfusket ble med andre ord utført av aktører som handlet i strid med de verdiene som flertallet av befolkningen delte. Dette ble tydelig eksemplifisert ved valgene i sør i Veracruz der partieliten og caciquene gjennomførte omfattende kjøp og press av velgere, i regionene rundt San Andrés Tuxtla, noe som ble kritisert av pressen, valgobservatørene og den politiske opposisjonen.

Jeg mener at valgfusket som preget valgene i perioden 1994-2000 var utført av aktører i de politiske partiene som åpenbart så flere fordeler med å bryte valgloven enn å følge den. Valgene var dermed en arena der aktører fra partiene benyttet seg av upopulære og ulovlige virkemidler for å oppnå kortsiktige mål. De var kortsiktige i den forstand at den eneste grunnen til at de brøt valglovene var fordi de ville vinne eller fryktet for å tape sin politiske innflytelse i kommunene. Det som støtter opp om denne forklaringen er at det groveste valgfusket ble utført i de kommunene hvor det var forventet et jevnt løp mellom de politiske partiene, slik som i Fortín de las Flores 2000, Xalapa 2000 og Las Choapas 1994.²⁴⁸ Dette forklarer også hvorfor aktører hos den politiske opposisjonen ble anklaget for å ha utført valgfusk i flere kommuner. Kjøp og press mot velgerne og manipulering av valgurner tidligere forbeholdt det offisielle partiet som snudde nederlag til seier i de kommune hvor de var i ferd med å miste sin politiske innflytelse. Demokratiseringen førte med andre ord til at aktører i den politiske opposisjonen begynte å benytte seg av de samme metodene som lenge var forbeholdt PRI. Som vi har sett hevdet PRI at opposisjonspartiene forsøkte å manipulere valget i Ixtaxcoquitlan.²⁴⁹ José Gonzales Sierra peker på denne utviklingen når han i sitt studie viser til at kjøp og press mot velgerne også var utbredt blant opposisjonen.²⁵⁰ Dette betyr at også aktører hos opposisjonene var i stand til å bryte valglovene for å oppnå sine mål. Valgfusket fortøner seg dermed som et virkemiddel forbeholdt aktører i nesten samtlige politiske partier. Med en gang den politiske innflytelsen var innen rekkevidde, eller aktørene var i ferd med å tape den, forsøkte de å påvirke valgresultatene med virkemidler som ikke var aksepterte av valgloven og offentligheten.

²⁴⁷ Helmke og Levitsky, *Informal institutions*, 5.

²⁴⁸ Andre kommuner. San Andrés Tuxtla 1994, Coatzacoalcos 1994, San Juan Evangelista 1997 og 2000.

²⁴⁹ Expediente: R1/038/87/2/97

²⁵⁰ Sierra, *La reforma congelada*, 497.

Når vi her ser hvordan aktører i Veracruz påvirket valgene med ulovlige metoder blir det fristende å sammenligne dem med utviklingen av valgene på nasjonalt nivå. Beatriz Magaloni hevder at utviklingen av valginstusjonene på nasjonalt nivå var et resultat av at nasjonale aktører i PRI, faktisk fant det hensiktsmessig. De trodde de kunne vinne over opposisjonene ved rene og rettferdige valg.²⁵¹ De lokale valgene jeg har beskrevet står i klar kontrast til Magalonis beskrivelse av den nasjonale arenaen. Valgfusket i Fortín de las Flores og Las Chapas viser at priístene ikke skrupler mot å bryte valgloven. Det blir derfor viktig som Wayne Cornelius har vist, å skille mellom den lokale og nasjonale arena når man studerer demokratiseringen i Mexico.²⁵² Årsaken til dette spenningsforholdet mellom føderale og lokale valg finner man i spenningen mellom den nasjonale partiledelsen og de lokale partimedlemmene. Den interne partidisiplinen som tidligere karakterisert PRI som garanterte at partimedlemmene ute i regionen til enhver tid fulgte den nasjonale partiledelsen, gikk i oppløsning under demokratiseringen. President Zedillo hadde i begynnelsen av sin president periode (1994-2000) uttalt at han ikke vill blande seg inn i partiets lokale affærer. Frykten for at presidenten kunne straffe aktører som ikke fulgte nasjonale direktiver, og som gav partiet negativ oppmerksomhet i form av åpenlys korrupsjon, og valgfusk var dermed borte. Lokal aktører sto da fritt til å handle slik som de selv ville. Det er mulig dette kan forklare hvorfor PRI i Veracruz klarte å legge juridiske smutthull i den delstatlige valginstusjonen, uten at det fikk konsekvenser. I Tabasco kom dette enda mer til syne der partiet simpelthen nektet å gi fra seg kontrollen over valginstusjonene.²⁵³ Så sent som i 2000 kontrollerte de fortsatt valginstusjonene.

Da er spørsmålet hvorfor valgte presidenten å distansere seg fra de lokale aktørene i delstaten? Eller for å omformulere spørsmålet: Hvorfor la de ikke de lokale valgene under føderal overvåkning? Spørsmålet er nok snarere om presidenten egentlig hadde noe valg. Wayne Cornelius hevder at det var lite sannsynlig at de lokale priístene ville støtte partiets forhandlinger med opposisjonen om valginstusjonene.²⁵⁴ Når presidenten uttalte at han ikke ville blande inn i lokale valgaffærer var dette for å distansere seg fra partiet, og dermed gjøre det mulig å reformere valginstusjonene uten å representere de lokale priístene. De lokale priístene hadde med andre ord ikke deltatt i forhandlingene, og var dermed ikke forpliktet til å følge de føderale direktivene. Når presidenten uttalt at han ikke ville blande seg in i lokale

²⁵¹ Magaloni, Beatriz, "the demise of Mexico's one-party dominant regime", 122.

²⁵² Cornelius, *Subnational politics and democratization in Mexico*, 4

²⁵³ Moch, "La paradoja de la democratización nacional y local en Mexico" (Cambridge University, 2002)

²⁵⁴ Cornelius, *Subnational politics and democratization in Mexico*, 5

affærer tolket de dette som et signal på at de sto fritt til å gjøre som de selv ville. De ansvarlige for overdreven og synlig valgfusk ville uansett ikke bli straffet av den nasjonale partiledelsen. Dette førte til at en rekke delstatlige valg først og fremst i Tabasco, var så manipulerte at de fikk både nasjonal og internasjonal oppmerksomhet.²⁵⁵

En kan også argumentere for at presidenten simpelthen ikke våget å intervensere i de lokale valgene. Som jeg nevnte i forrige kapittel ble president Zedillo tvunget til å gi fra seg kontrollen over den nasjonale delstatlige og lokale nominasjonsprosessen. En av årsakene til denne distansering var at priísten kunne true presidenten med å forlate partiet for å støtte opposisjonen hvis han innsatte sine favoritter i delstatene. Gibeson hevdet at presidenten kunne få lignende trusler hvis han forsøkte å tvinge lokale priíster til å trekke seg fra de lokale valgene hvor de hadde utført valgfusk. Under PRI-hegemoniet var det nesten utenkelig at noe kunne stille presidenten et slikt ultimatum, men demokratiseringen hadde ført til at de lokale priístene sto igjen med betydelig mer makt i sine egne sfærer enn tidligere. Årsaken var at konkurransen fra opposisjonene gjorde at de hadde desentralisert og effektivisert valgmaskineriet.²⁵⁶ Tanken var at de lokale priístene selv var best egnet til å styre valgkampanjene ettersom de korporative organisasjonene hadde vist at de ikke maktet å mobilisere velgere for partiet. Dette resulterte i at den nasjonale ledelsen i PRI ble mer avhengig av de lokale partielitene som mobiliserte velgere for partiet. Uten de lokale priístenes risikerte de ikke bare å tape de lokale, men også de føderale valgene.²⁵⁷ Poenget her er at ulempene ved å straffe priíster som utførte valgfusk overskygget fordelene.

Wayen Cornelius teori om spenningsforholdet mellom den nasjonale og lokale demokratiseringsprosessen tar utelukkende for seg de lokale priístene. Selv om det meste av valgfusket i Veracruz ble utført av priíster, tyder mine data på at også opposisjonen begynte å eksperimentere med de samme metodene. Nå er det vanskelig å forklare hvorfor de gjorde det, men det er mulig at det også her er hensiktsmessig å se valgfusket i lys av den nasjonale utviklingen. Demokratiseringen på nasjonalt og lokalt nivå førte til at opposisjonspartiene ble større og dermed i stand til å utfordre PRI i flere kommuner og at de dermed falt for fristelsen til å utføre valgfusk i de kommunene hvor det var forventet et jevnt valg. Samtidig skal man

²⁵⁵ Todd Eisenstadt, "Electoral Federalism or abdication of presidential authority?", 269-295.

²⁵⁶ Edward L. Gibson. "Subnational Authoritarianism: Territorial strategies of political control in democratic regimes." (Northwestern University 2004).

²⁵⁷ Edward L. Gibson. "Subnational Authoritarianism: Territorial strategies of political control in democratic regimes." (Northwestern University 2004).

heller ikke utelukke at Leopoldo Alfita hevdet at uregelmessighetene skyltes en udemokratisk kultur i delstaten. Spørsmålet er nok om denne kulturen først og fremst var forbeholdt enkelte aktører i de politiske partiene som forsøkte å oppnå kortsiktige politiske og økonomiske mål ved å bryte valglovene. Dette kan forklare hvorfor de selv ikke så betenkeligheter med at partiene hadde stemmerett i Consejo General. De så på denne innflytelsen som en mulighet til å utøve en viss innflytelse over de lokale valginstusjonene.

Guvernøren, CEE og den politiske opposisjonen oppsummerer valgene

Etter at valgurnene stengte var guvernøren, ordførerne, kirken og lederne for CEE like optimistiske angående demokratiet i Veracruz som de var før valgurnene åpnet.²⁵⁸

Guvernøren hevdet at delstatens kamp for rene og demokratiske valg hadde gitt resultater;

”og dette har skjedd på grunn av den demokratiske reformen som delstaten nylig har fått, noe som har vært svært viktig, men som ikke har fått den oppmerksomheten den fortjener.”²⁵⁹

Det ser også ut til at det var viktig for Consejo General og TEE og fremstille valgene og som en suksess. Spesielt valgdomstolene var tidlig ute med å karakterisere valgene som en demokratisk suksess. Tribunal Estatal Electoral hevdet blant annet etter valget i 1997 det var det reneste i Veracruz historie.²⁶⁰ Nå kan det hende at dette faktisk var tilfellet tatt i betraktning av valgfusk var mer utbredt tidligere. Disse uttalelsene faller allikevel på sin egen urimelighet når de til hvert valg mottok nesten hundre formelle anklager fra de politiske partiene. Det er mulig at optimismen var forsøk på å bygge tillitt til den nye valginstusjonen og de måtte også legitimere at var et organisatorisk monster som krevde mer en 50000 personer og nesten 300 millioner pesos.²⁶¹ Det lå derfor i instusjonens interesse å vise at innsatsen til så mange mennesker og penger, faktisk hadde gitt resultater.

Når vi nå har sett at guvernørens og lederne for den delstatlige valginstusjonen var i overkant positive til valgenes utvikling i delstatene, men som vi skal var de politiske partiene av en annen oppfatning. I løpet av valgdagene kunne det oppsto hendelse der ulike aktører

²⁵⁸Diario de Xalapa, Elecciones transparentes: Chirinos. 14/11 1994.

²⁵⁹ ...y eso ha ocurrido ahora precisamente gracias a la reforma democrática que se dio recientemente en el estado, que ha sido muy importante y a la cual no se le ha dado la relevancia que merece. Diario de Xalapa, *Elecciones transparentes*: Chirinos. 14/11 1994.

²⁶⁰ Política. *Las irregularidades del proceso fueron menores*. 04/09 2000.

²⁶¹ Memoria del proceso electoral 2000. Xalapa 2000.

viste sin frustrasjon over hvordan valgdagene hadde artet seg. I Soconusco tok PAN ordfører saken i egne hender. Han stilte seg utenfor et valglokale og begynte å skyte mot alle bilene som passerte valglokalet. Bakgrunnen for denne hendelsen var at an var overbevist om at PRI fraktet velgere fra lokale til lokale slik at de kunne stemme flere ganger.²⁶² I andre kommuner forsøkte partiene å rane valgurnene på grunn av mistankene om valgfusk.²⁶³ Til tross for disse hendelsene ventet de fleste partiene med å vise sin misnøye med valgene, som vi skal se i neste kapittel, i dagene og ukene etter at valgresultatene ble offentliggjort.

²⁶² Diario de Xalapa, *Incidentes en diversas partes de la entidad* .04/09 2000.

²⁶³ Pólitica. *Las irregularidades del proceso fueron menores*. 04/09 2000.

4. Valgkonflikter

Innledning

Som vi så i forrige kapittel klarte ikke valgformen å forhindre valgfusket. Nå skal vi se hvordan partiene reagerte etter at valgresultatene ble offentliggjort. Det er interessant fordi i 1994 ble det opprettet en uavhengig delstatlig valgdomstol, Tribunal Estatal Electoral. Den hadde myndighet til å annullere valgene i de kommunene hvor partiene leverte formelle anklager om valgfusk. Hensikten beskrive valgkonfliktene er å finne ut av om partiene stolte på valgdomstolen, og respekterte dens avgjørelser, eller om de foretrakk å løse valgkonfliktene med demonstrasjoner og uformelle forhandlinger slik de hadde gjort under PRI-hegemoniet. Valgkonflikter definerer jeg her som partienes protester på valgfusket som de hevdet var utslagsgivende for utfallet av valgresultatene.

Det vil fremgå at opprettelsen av en uavhengig delstatlige valgdomstol bare delvis påvirket partienes strategier for løse valgkonfliktene. Riktignok leverte partiene et betydelig antall formelle anklager til valgdomstolen som viste sin uavhengighet og autoritet ved å annullere valgene i enkelte kommuner. Allikevel, mistilliten til valginstusjonene og valgdomstolen vedvarte. Dette resulterte i at partiene mobiliserte demonstrasjoner og forsøkte å tvinge hverandre, og til og med valgdomstolen, til å inngå uformelle forhandlinger over valgresultatene.

Valgkonflikter under PRI- hegemoniet

Etter at opposisjonen og misnøyen med PRI- regimet ble større begynte den politiske opposisjonen mot slutten av 1970-tallet å vise sin misnøye med de manipulerte valgene. Men istedenfor å protestere mot valgene ved å henvende seg til valgdomstolene som var kontrollert av PRI, forsøkte de å skaffe seg den politiske representasjonene de hadde krav på ved andre metoder. De mobiliserte derfor demonstrasjoner i gatene og okkuperte bygninger der de forsøkte å tvinge PRI til å forhandle om den politiske representasjonen i kommunestyrene. Forhandlingene var uformelle og opererte i skyggen av de formelle institusjonene (valgdomstolene) som egentlig var satt til løse valgkonfliktene.²⁶⁴

²⁶⁴ Todd Einsenstadt, "Mexico's Postelectoral concertaciones: The rise and demise of a substitutive informal institutions." I Helkme og Levitksy, *Informal institutions and democracy*, 227-228.

Slike forhandlinger ble mot slutten av 80-tallet så utbredt at navnet på dem, concertaciones ble en del av mexicanske valg vokabularet. Todd Eisenstadt definisjon på begrepet er;

“Act by which, in cases where official electoral results do not correspond to the reality witnessed by the electorate, the official winner steps down and cedes to the candidate of the party which was really thought to have won....This process offers a political out to severe electoral conflicts.”²⁶⁵

Opposisjonen spilte en aktiv rolle under denne prosessen. For det første var de nødt til å sikre et jevnt løp slik at de kunne hevde at valgfusk hadde vært utslagsgivende for utfallet av valget. For det andre måtte de skape politisk kaos ved å mobilisere store demonstrasjoner slik at PRI innså at den eneste måten å roe ned valgkonflikten på var å inngå concertaciones.²⁶⁶

Som man ser var det ikke bare opposisjonen som var tjent med slike forhandlinger. For PRI var de uformelle forhandlingene om de lokale politiske administrasjonene et virkemiddel for å legitimere valgene og undertrykke motstanden mot partiet.²⁶⁷

Selv om disse konfliktene ble inngått på delstatlig og lokalt nivå må man se dem i sammenheng med den nasjonale utviklingen for å forstå hvordan opposisjonen maktet å presse PRI til å ofre lokale valg. Etter det omstridte presidentvalget i 1988 hvor PRI så vidt vant til tross for utbredt valgfusk, mistet partiet to tredjetalls flertallet i den lovgivende kongressen (senatskammeret og deputertkammeret). Dette betydde at partiet trengte støtte fra opposisjonene for å føre sin nyliberale politikk. Dette ble et nyttig forhandlingskort for PAN som støttet partiet i bytte mot at de ble tildelt seieren ved flere guvernør og kommunevalg hvor de hadde tapt på grunn av valgfusk. Todd Eisenstadt hevder at det var seks faktorer som var nødvendig for at det PRI og PAN forhandlet med hverandre over guvernør og kommunevalg. For det første måtte et av opposisjonspartiene tape med knapp margin slik at de kunne bevise at valgfusk hadde vært utslagsgivende for utfallet for valget. For det andre måtte opposisjonspartiene tilby PRI noe i bytte mot at de valgte å ofre et lokalt valg. Dette var som regel et løfte om å støtte PRI's nasjonale politikk. For det tredje måtte PRI være villige til å ofre et lokalt valg i bytte mot at de fikk støtte til sin nasjonale politikk. For det fjerde måtte opposisjonens partier være disiplinerte hvilket gjorde det mulig for den nasjonale ledelsen å

²⁶⁵ Eisenstadt, "Mexico's postelectoral concertaciones", 228.

²⁶⁶ Eisenstadt, "Mexico's postelectoral concertaciones", 228-229.

²⁶⁷ Eisenstadt, "Mexico's postelectoral concertaciones", 228-229.

forhandle på vegne av de lokale kandidatene. For det femte måtte opposisjonen mobilisere store demonstrasjoner som gjorde som fikk PRI til å innse at den eneste måte å dempe valgkonflikten på var å inngå concertaciones. For det sjette måtte partiene ha tillitt til de uformelle institusjonene og ha tro på at de var bedre tjent med å benytte seg av dem enn formelle de formelle (valgdomstolene).²⁶⁸

Alle disse faktorene eksisterte mellom PRI og PAN, men ikke mellom PRI og PRD. Først og fremst fordi PRI i liten grad var villige til å inngå forhandlinger med PRD. President Salinas (1988-1994) fryktet PRD etter president valget 1988 og var derfor mindre villig til å inngå concertaciones med det venstreorienterte partiet. Samtidig var PRD et mindre disiplinert parti enn PAN. I motsetning til PAN der de lokale demonstrasjonene var koordinert med forhandlinger på føderalt nivå, var demonstrasjonene til PRD spontane og arrangert av lokale partimedlemmer som ikke hadde varslet den nasjonale partiledelsen. Dette førte til at PRD bare klarte å tvinge PRI til å inngå concertaciones i forholdsvis små og ubetydelige kommuner, mens PAN klarte å tvinge PRI til å gi dem flere guvernørvalg, og en rekke sentrale delstatshovedstater.²⁶⁹

Forhandlingene ble i følge Eisenstadt institusjonalisert fra slutten av 1980- tallet og frem til midten av 1990-tallet og var spesielt vanlige i Veracruz. Selv små partier forsøkte gjennom demonstrasjoner og forhandlinger å skaffe seg en større politisk representasjon enn det et rent og demokratisk valg ville gitt dem.²⁷⁰ Små partier som PPS og PARM innrømte etter valgene at de ikke hadde vunnet, men hevdet allikevel at; "...vi fortjener i det minste 100 prosent politisk representasjon i bystyret."²⁷¹ Leopoldo Alafita bekrefter dette og hevder at concertaciones i perioden før uavhengiggjøringen av valgdomstolene var spesielt utbredt for å løse valgkonfliktene i Veracruz.²⁷² I følge han ble konfliktene løst ved å ta procenter fra sofavælgerne og å gi den til politiske opposisjonen. Den triksingen med valgresultatene sørget for at opposisjonen, i enkelte kommuner, fikk den politiske representasjonen de rettmessig hadde krav på.

²⁶⁸ Eisenstadt, "Mexico's postelectoral concertaciones", 228-230.

²⁶⁹ Eisenstadt, "Mexico's postelectoral concertaciones", 229-230.

²⁷⁰ Eisenstadt, *Cortejando a la democracia en México*, 211.

²⁷¹ "...merecemos por lo menos 100 escaños de representación proporcional. Eisenstadt, *Cortejando a la democracia en México*. 211

²⁷² Intervjue med Leopoldo Alafita, 19/04 2007.

Etter uavhengiggjøringen av valginstusjonene på 90-tallet hevder Eisenstadt at den politiske opposisjonen skiftet strategi for å løse valgkonfliktene. De begynte da å henvende seg til valgdomstolene for å løse valgkonfliktene.²⁷³ I stedet for å bekjempe valgfusket med demonstrasjoner og uformelle forhandlinger begynte de å presentere formelle anklager om valgfusk overfor de nye uavhengige valgdomstolene.

Når partiene i økende grad begynte å benytte seg av valgdomstolene var dette et tegn på at det var i ferd med å skje mentale forandringer så vel som institusjonelle. Med dette mener jeg at under reformeringen valginstusjonene på 90-tallet var det i ferd med å bre seg en oppfatning om at sammensetningen av kommune- og bystyrene skulle reflektere hva folket bestemte ved valgurnene, og ikke hva partiene mobiliserte i gatene og ved forhandlingsbordet. Det ble med andre ord ble det sett på som udemokratisk å forhandle og presse frem avtaler gjennom demonstrasjoner og concertaciones. Valgresultatene skulle med andre ord reflektere hvor mange stemmer partiet mobiliserte, og ikke ved demonstrasjoner etter valgene.

Valgkonflikter etter valgformen 1994

Valglovgivningen i Veracruz gikk i samme retning som den føderale og andre delstater i Mexico. Etter valgformen i 1994 ble det opprettet en politisk uavhengig delstatlig valgdomstol som skulle godkjenne de lokale valgene i Veracruz. Opprettelsen av den delstatlige valgdomstolen var et forsøk på å kopiere den føderale valgdomstolen (Tribunal Electoral del poder Judicial de la Federación) som ble opprettet det samme året.

Demonstrasjoner og andre forsøk på å inngå uformelle forhandlinger skulle dermed være historie. Valgfusk og mindre uregelmessigheter skulle vurderes av valgdomstolen som basert på formelle anklager fra de politiske partiene, kunne korrigere valgresultatene, og utrope en ny vinner.

Valgdomstolen var politisk uavhengig i den forstand at den besto av fem uavhengige jurister.²⁷⁴ De kunne ikke ha, eller hatt, partipolitisk tilknytning verken på nasjonalt,

²⁷³ Eisenstadt, "Mexico's postelectoral concertaciones", 238-248.

²⁷⁴ Código de elecciones y derechos de los ciudadanos y las organizaciones políticas del estado libre y soberano de Veracruz-Llave. Xalapa 1997.

delstatlige, eller lokalt nivå. Disse juristene ble valgt av de politiske partiene som gjennom flere møter, kom til enighet om hvilke personer som var kvalifiserte.²⁷⁵

Fra og med valget i 1997 ble partiene enige om at hvis et parti ikke var enig i den delstatlige valgdomstolens avgjørelse angående valgfusket i en kommune, kunne partiet føre saken videre til den til den føderale høyesterettsvalgdomstolen.²⁷⁶

Til tross for denne uavhengiggjøringen vil jeg vise at partiene ikke stolte på valgdomstolen Veracruz. Mine data fra valgkonfliktene i Veracruz tyder på at demonstrasjonene og forsøkene på å inngå uformelle forhandlinger vedvarte. Partiene forsøkte å presse hverandre, og valgdomstolen til å inngå uoffisielle forhandlinger over valgresultatene. Tendensen var at partimedlemmene ute i kommunene organiserte spontane demonstrasjoner med en gang valgresultatene ble offentliggjort.

Dette var tilfellet etter valget i 1994 da PRD mobiliserte demonstrasjoner i totalt 40 kommuner, deriblant Acultzingo, San Andrés Tuxtla og Nogales der de okkuperte rådhusene.²⁷⁷ I San Andrés Tuxtla var situasjonen så anspent at politiet ble tilkalt for å bevokte flere sentrale bygninger i byen

Demonstrasjonene kunne også få et mer voldelig utfall slik som i San Juan Evangelista der PRD ikke begrenset seg til å okkupere rådhus og bygninger, men gikk også til regelrett angrep på den lokale valgkommisjonen. I 1997 okkuperte 250 partimedlemmer valginstusjonens kontorer samtidig som de blokkerte gatene med brennende bildekk.²⁷⁸ Under okkupasjonen av valgkontorene stjal de valgurnene, og en valgfunksjonær ble påført skader da flere perredistas angrep ham. Årsaken til aggresjonen var at perredistene hevdet de hadde tapt som en følge av at den lokale valgkommisjonen hadde manipulert valgresultatet under opptellingen. De samme episodene gjentok seg i kommunen etter valget i 2000, da partiet nok en gang okkuperte kontorene til valgkommisjonen på bakgrunn av lignende anklager.²⁷⁹

²⁷⁵ Código de elecciones y derechos de los ciudadanos y las organizaciones políticas del estado libre y soberano de Veracruz-Llave. Xalapa 1997.

²⁷⁶ Código de elecciones y derechos de los ciudadanos y las organizaciones políticas del estado libre y soberano de Veracruz-Llave. Xalapa 1997.

²⁷⁷ Diario de Xalapa, *Podrían hacer el PAN y PRD protestas en Nogales y Acultzingo*. 18/11 1994.

²⁷⁸ Política, *CEE: Zafarranchos al final, pero las tendencias no se movieron*. 23/10. 1997.

²⁷⁹ Diario de Xalapa, *Debe aplicarse la ley en San Juan Evangelista: Yáñez*. 04/09. 2000.

PRD`s interne partidisciplin

Hendelsene nevnt ovenfor gjør det fristende å betrakte PRD`s demonstrasjoner i Veracruz i lys av Todd Eisenstadts beskrivelse av partiets demonstrasjoner under PRI-hegemoniet. Han viser at PRD`s demonstrasjoner som regel var spontane og aggressive.²⁸⁰ Mens PAN gav beskjed til de offentlig ansatte om at de skulle okkupere bygningen, slik at de hadde mulighet til å komme seg ut, stormet PRD bygningene uten forvarsel. Avisenes beskrivelser av konfliktene i San Juan Evangelista viser at man ikke kan se noen endring i valgadferden til PRD i perioden 1994-2000. De spontane og til tider voldelige demonstrasjonene vedvarte selv om delstaten hadde uavhengiggjort valgdomstolen.

Nå må man spørre seg hvordan det var mulig at partiet reagerte på valgresultatene med spontane og voldelige demonstrasjoner. Riktignok, som jeg viste i forrige kapittel, var valgdagen i flere kommuner preget av valgfusk, men etter uavhengiggjøringen av valgdomstolen skulle man gå ut i fra at de ville henvende seg til valgdomstolen for å løse valgkonfliktene. En mulig forklaring finner man i Todd Eisenstadt beskrivelse av spenningsforholdet mellom partiledelsen i PRD og partimedlemmene. Han viser til at flere av partiets demonstrasjoner før demokratiseringen var organisert av de lokale partimedlemmene som handlet uten partiledelsens tillatelse:

”Det var som om det eksisterte et PRD i Mexico by med satellitt kontorer i noen delstater med partiorganisasjoner, slik som i Michoacán og Veracruz, og en rekke steder (der sosiale bevegelser tilegner seg partiets fane, uten en gang å informere perredista byråkratiet) som forsøkte å nå sine egne mål.”²⁸¹

Den samme tendensen ser man også i Veracruz i perioden 1994-2000 til tross for at valgdomstolene var uavhengige. Selv om Eisenstadt hevder at de demonstrerte uten å informere den nasjonale partiledelsen, tyder mine data på at de heller ikke informert den delstatlige partiledelsen. Etter at de lokale partimedlemmene demonstrerte i San Juan Evangelista sendte den sentrale partiledelsen ut en beskjed til pressen der de beklaget partimedlemmenes oppførset. Partiet ville forlate de okkuperte kontorene, og at valgmaterialiet

²⁸⁰ Eisenstadt, *Cortejando a la democracia en México*, 370.

²⁸¹ Era como si existiera un PRD en el Distrito Federal con oficinas satelitales en algunos estados con organizaciones partidarias, como en Michoacán y Veracruz, y una serie puestos de avanzada (en donde movimientos sociales se apropiaban del estandarte del partido- en ocasiones sin siquiera consultar a la burocracia “perredistas”) que buscaban alcanzar sus propios fines. Eisenstadt, *Cortejando a la democracia en México*, 370

(valgurnene) skulle leveres tilbake til valginstitusjonene.²⁸² Også partiets representant i Consejo General beklaget partimedlemmenes oppførsel. Riktignok var han enig i at det hadde forekommet flere uregelmessigheter på valgdagen, men samtidig uttalte han at partimedlemmene ikke ville oppnå noe med slike demonstrasjoner.²⁸³

Partiledelsens beklagelse kan tyde på at de faktisk ikke hadde kontroll over partimedlemmene i kommunene. Som vi så under nominasjonsprosessen var ikke partiet i stand til å kontrollere de interne kandidatkonfliktene. I ukene etter valgene så det ut til at partiledelsen heller ikke klarte å forhindre partimedlemmene i å demonstrere. En mulig forklaring på dette kan være, som Levitsky og Freidenberg har vist, er at grasrot- bevegelsene i partiene i Latin- Amerika er av uformell karakter.²⁸⁴ Partimedlemmene er verken skapt eller integrert i det sentrale partibyråkratiet. De oppstår isteden på kanten av partibyråkratiet, ofte uten dennes tillatelse, eller uten at partiledelsen faktisk vet at de er medlemmer. Dette fører til at de handler uavhengig av partiledelsen og i flere tilfeller, slik som i San Juan Evangelista, uten den tillatelse.

PAN

PRD var ikke det eneste partiet som mobiliserte demonstrasjoner i perioden 1994-2000. I 1997 førte misnøyen med valgene til at representanter fra PAN stormet partikontorene til PRI. De brent det ned, og uttalte til pressen at deres nederlag i kommunevalget kom som en følge av utbredt valgfusk.²⁸⁵ I Ixtaczoquitlán i 2000 stormet de også kontorene til valgkommisjonen.²⁸⁶ Politiet og valgfunksjonærene som hadde oppholdt seg inne i kontorene klarte så vidt å forhandle seg ut av bygningen før panistene raserte kontoret.²⁸⁷

De samme demonstrasjonene gjentok seg i andre kommuner. I Ayahualulco okkuperte 500 partimedlemmer fra PAN kontorene til distriktsvalginstitusjonen. De brente opp valgurnene, avvæpnet ni politimenn, og banket opp valgkommisjonærene.²⁸⁸ Det samme året ble det også rapportert om demonstrasjoner i Totutla, Hidalgotitlán, Atzalan, Nogales, Xalapa, Castillo de

²⁸² Política, *CEE: Zafarranchos al final, pero las tendencias no se movieron*. 23/10 1997.

²⁸³ Política, *CEE: Zafarranchos al final, pero las tendencias no se movieron*. 23/10 1997.

²⁸⁴ Levitsky og Freidenberg, "Informal institutions and party organization in Latin America", 178-201.

²⁸⁵ Diario de Xalapa, *Podrían hacer el PAN y PRD protestas en Nogales y Acultzingo*. 18/11 1994.

²⁸⁶ Política, *Panistas forzan oficinas electorales y abren paquetes de boletas*. 11/09. 2000.

²⁸⁷ Política, *Panistas forzan oficinas electorales y abren paquetes de boletas*. 11/09 2000.

²⁸⁸ Diario de Xalapa, *Toman comisiones municipales electorales*. 07/09 2000.

Teayo, Ayahualulco, Atlahuilco, Camerino Z. Mendoza y Hueyapan de Ocampo.²⁸⁹ I Atzalan, Llamatlán, Cosoloeacaque, Hidalgotitlán og Oluta fikk valgkommisjonen så vidt tid til å offentliggjøre valgresultatene før kontorene ble okkupert og valgmaterialiet ble brent. I Atzalan svært anspent og situasjonen roet seg ikke før representanter fra den Consejo General ankom lokalet for å foreta en omtelling av stemmene.²⁹⁰ Resultatet av omtellingen ble den samme, og til PAN's frustrasjon ble PRI ble nok en gang utropt som valgets vinner. Politiet fryktet for at situasjonen skulle bli voldelig, og representantene fra valginstusjonen ble eskortert ut av byen i sikkerhet av flere politibiler.²⁹¹

Hendelsene jeg har beskrevet ovenfor bryter med det bildet man får av PAN når man leser tidligere litteratur som omhandler partiet. For det første har Freidenberg og Levisky fremstilt PAN som et parti med høy grad av partidisciplin og et høyt utviklet partibyråkrati.²⁹² En skulle dermed anta at partimedlemmene ute i regionene ville føye seg etter partiledelsenes uttalelser og respektere resultatene. For det andre har Eisenstadt fremstilt demonstrasjonene til PAN som teatraliske som sjelden skadet materiell eller personer²⁹³ Dessuten hevder han at PAN var det partiet som var dyktigst til å bekjempe valgfusket gjennom valgdomstolene. Som vi har sett var ikke dette tilfellet i Veracruz i perioden 1994-2000 der partienes første reaksjon var å mobilisere demonstrasjoner som skadet både materiell og personer. En kan med andre ord se den samme tendensen i PAN som i PRD.

På en annen side skal man heller ikke utelukke at demonstrasjonene var planlagt i samarbeid med den delstatlige partiledelsen. Selv om den delstatlige partieliten delvis hadde forpliktet seg til å protestere på valgene via valgdomstolen, skal man ikke utelukke at de samtidig gav klarsignal til partimedlemmene ute kommunene om at de kunne mobilisere demonstrasjoner.

Priístenes siste forsøk på å motsette seg valgresultatene

Heller ikke PRI klarte å unngå at flere av deres partimedlemmer okkuperte gater og bygninger. Selv om guvernøren uttalte til pressen etter valget i 1994 at partiet ville akseptere nederlagene protesterte priístene i flere kommuner.²⁹⁴ Dette var tilfellet i Veracruz el puerto i

²⁸⁹ Diario de Xalapa, *Toman comisiones municipales electorales*. 0/09. 2000.

²⁹⁰ Diario de Xalapa, *Cuentan voto por voto*. 07/09 2000.

²⁹¹ Diario de Xalapa, *PRI*, 116; *PAN*, 43; *PRD*, 29, y *el PT* 9. 10/09 2000.

²⁹² Freidenberg og Levitsky, "Informal institutions and party organization", 185.

²⁹³ Eisenstadt, *Cortejando a la democracia en México*, 370.

²⁹⁴ Diario de Xalapa, *Elecciones transparentes: Chirinos*. 14/11 1994.

1994 der PRI's ordfører kandidat utropte seg selv til vinneren av valget allerede før resultatet ble offentliggjort. Etter valget viste det seg at han hadde tapte valget i el puerto med 5270 stemmer.²⁹⁵ PAN's ordfører kandidat, Roberto Buenos Campos, feiret valget med å danse på taket av en lastebil. Han uttalte til pressen at hans politiske karriere bare var midlertidig, og at han etter endt ordførerperiode ville vende tilbake til musikken.²⁹⁶ PRI's kandidat derimot, nektet å godta nederlaget. Han hevdet at PAN's valgkampanje hadde vært ulovlig finansiert, og at de i tillegg hadde vært registrert en rekke uregelmessigheter ved valgurnene på valgdagen.²⁹⁷

Oscar Soto viser i sitt studie fra kommunevalget i 1994 at det oppsto en rekke tilsvarende hendelser i andre kommuner i delstaten. I Orizaba- regionen viste 7000 priíster sin misnøye med valgresultatene ved å demonstrere i gatene.²⁹⁸ Demonstrantene hevdet at PRI var den rettmessige vinneren av valget, og at de ikke kunne vende ryggen til velgerne ved å akseptere at de hadde bli frastjålet en seier ved ulovlige metoder;

”Vi ville ikke vende ryggen til folket og priístene som stemte på vårt parti. Ingen kan øve vold mot denne prosessen som var fredelig og beleven, slik vi ønsker den skal være. Vi spilte rent og innenfor lovverket, men nå etter alle uregelmessighetene skal vi forsvare oss med de midlene valgloven gir oss.”²⁹⁹

Her ser man at PRI legitimerte demonstrasjonene med å skylde på at de tapte flere kommuner i Orizaba- regionen på grunn av valgfusk, men protestene blir selvmotsigende tatt i betraktning at partiledelsen uttalte at valgene var rene og demokratiske.³⁰⁰ Som vi så i forrige kapittel hadde PRI's guvernør brukt enhver anledning på valgdagen å understreke at valgene var rene. Hvorfor protesterte de da? Oscar Soto hevder at skuffelsen over å ha tapt 60 kommuner til opposisjonen var vanskelig å akseptere for priístene.³⁰¹ Mobiliseringer etter

²⁹⁵ Resultados Electorales 1994. Xalap 1994

²⁹⁶ Soto, 1994: *Elecciones municipales en Veracruz*, 82

²⁹⁷ Soto, 1994: *Elecciones municipales en Veracruz*, 82

²⁹⁸ Diario de Xalapa, *Militantes del PRI realizaron una manifestación en protesta*. 17/11 1994.

²⁹⁹ no vamos a dar espalda al pueblo y a los priístas que votaron por nuestro partido. Nadie puede violentar este proceso que fue pacífico y de civilidad, quisimos que así fuera, jugamos con limpieza y dentro de la ley, pero ahora de las irregularidades nos vamos a defender con los recursos que nos otorgan las mismas leyes electorales. Diario de Xalapa, *Militantes del PRI realizaron una manifestación en protesta*. 17/11 1994.

³⁰⁰ Diario de Xalapa, *Admite PRI derrotas electorales*. 15/11 1994.

³⁰¹ Soto, 1994: *Elecciones municipales en Veracruz*, 82.

valget var deres siste forsøk på nekte opposisjonen politisk innflytelse.³⁰² Anklager om valgfusk var da bare et virkemiddel for å legitimere at de nektet å godta valgresultatene.

På en annen side blir det feil å fremstille priístenes demonstrasjoner som et resultatet av at de simpelthen nektet å anerkjenne nederlagene. Som vi senere skal se hadde PRI sterke beviser på at det hadde forekommet valgfusk ved flere valgurner i Ixtaczoquitlan i 1997. Det blir derfor feil å utelukkende fremstille perredistenes og panistenes anklager om valgfusk for legitime, og priístenes anklager for grunnløse.

Kritikk mot partienes demonstrasjoner

Kritikerne av de aggressive demonstrasjonen pekte på at partiene burde benytte seg av den delstatlige valgdomstolen for å løse valgkonfliktene. Valgobservatørorganisasjonen, *Veracruzanos por la Democracia*, Inocencio Yáñez Vicencio, hevdet at forhandlinger etter valget ville være å ignorere hva folket hadde bestemt ved valgurnene.³⁰³ Han mente at partiene burde henvende seg til den nye valgdomstolen, og legge fra seg den gamle politiske kulturen som handlet om utpressinger og forhandlinger.³⁰⁴ Han ba derfor alle politisk partier om å akseptere triumfer og nederlag ved valgurnene. Ingen kunne vinne et valg ved å vise sin styrke etter valget når de egentlig burde ha vist den på valgdagen.³⁰⁵

Også kirken kommenterte de voldelige demonstrasjonene som oppsto etter offentliggjøringen av valgresultatene. Etter valget i 1997 kom biskopen i Xalapa med den samme oppfordring til de politiske partiene. "Valgets tapere må innta en voksen og sivilisert holdning, og vente på neste mulighet"³⁰⁶I følge han ville det være et stort steg i riktig retning for demokratiet i Veracruz hvis alle respekterte hva folket hadde bestemt ved valgurnene.³⁰⁷

Partiene kritiserte også hverandre. Som vi har sett mobiliserte samtlige partier demonstrasjoner etter valgene men det hindret dem ikke i å kritisere hverandre for ikke å respektere valginstusjonene og valgresultatene. Dette var tilfellet etter valget i 1997 der PAN's representant i Consejo General kritiserte PRD for å være et hinder for demokratiet. Han uttalte til pressen:

³⁰² Soto, 1994: *Elecciones municipales en Veracruz*, 82.

³⁰³ Diario de Xalapa, *No debe haber negociaciones poselectorales*, afirma Yáñez. 17/11 1994.

³⁰⁴ Diario de Xalapa, *No debe haber negociaciones poselectorales*, afirma Yáñez. 17/11 1994.

³⁰⁵ Diario de Xalapa, *No debe haber negociaciones poselectorales*, afirma Yáñez. 17/11 1994.

³⁰⁶ Y a los perdedores, a asumir una actitud madura y civilizada en todo caso, esperar otra oportunidad. Diario de Xalapa, *Actitud madura a perdedores*, pide Obeso. 20/10 1997.

³⁰⁷ Diario de Xalapa, *No debe haber negociaciones poselectorales*, afirma Yáñez. 17/11 1994.

”Anerkjenn valgresultatene for respekten til samfunnet, som har gjort sin del for å bygge demokratiet i løpet av valgperiode.”³⁰⁸

Det interessante med uttalelsene fra partiene, kirken og de politiske uavhengige kommisjonærene i Consejo General er at de oppfordret hverandre til å respektere valginstusjonene og valgresultatene. En kan med andre ord se at demokratiseringsprosessen hadde førte til en viss mentalitetsendring. Som vi har sett uttalte kritikerne av partiene demonstrasjoner at de burde legge fra seg den kulturen som handlet om demonstrasjoner, utpressinger, og uoffisielle forhandlinger. De burde med andre ord protestere på valgresultatene ved å henvende seg til valgdomstolene. Når partiledelsen i de politiske partiene også så seg nødt til beklage sine demonstrasjoner, kan man tolke slike uttalelser som en indikator på at de hadde problemer med å legitimere demonstrasjonene.

Innsamling av bevis til valgdomstolene

Når den første reaksjonen var å demonstrere, var den neste reaksjonen å ta med seg bevismaterialet til valgdomstolen. Partiene forbeholdt seg retten til å demonstrere, men viste også til at de allerede var i gang med å utarbeide bevismaterialet som skulle leveres til den delstatlige valgdomstolen. I Las Choapas i 1994 uttalte PT`s kandidater at de ville legge inn en klage mot valgresultatet ettersom deres kandidat tapte med knapp margin.³⁰⁹ Som jeg viste i forrige kapittel var valget i Las Choapas preget av valgfusk, og PT hevdet at deres bevismateriale var så sterkt at valgdomstolen måtte annullere valget.³¹⁰ PRD uttalte det samme året i San Andrés Tuxtla at de ville prøve saken sin for den delstatlige valgdomstolen. Partiet hadde så omfattende og sterkt bevismateriale at valgdomstolen var nødt til å ta hensyn til deres klager. Dette gjentok seg etter valget i 1997 da partiledelsen uttalte at de ville fremlegge bevis om valgfusk fra 10 kommuner.³¹¹ Etter valget i 2000 leverte partiet anklager om valgfusk fra totalt 40 kommuner, deriblant Fortín de las Flores hvor partiet hadde blitt frastjålet en seier etter en lovstridig omtelling.³¹²

³⁰⁸ acaten los resultados electorales por respeto a la sociedad, la cual ha hecho su parte en la construcción de la democracia durante la jornada electoral. *Política, CEE: Zafarranchos al final, pero las tendencias no se movieron.* 23/10 1997.

³⁰⁹ *Política, Elecciones con más "Cochambre": PT Acusa Fraude.* 13/11 1994.

³¹⁰ *Política, Elecciones con más "Cochambre": PT Acusa Fraude.* 13/11 1994.

³¹¹ *Diario de Xalapa, Reclama en PRD 10 municipios más.* 21/10 1997.

³¹² *Política, Movilización para defender los triunfos del PRD: Mantilla.* 19/09 2000.

De la mye tid og arbeid i innsamlingen, og fremleggelsen av bevismaterialet til valgdomstolen. Bevismaterialet ble bearbeidet i samarbeid med advokater, som allerede på valgdagen begynte å arbeide med observasjonene fra valgurnene. Bevisene måtte leveres sammen med utfyllende rapporter, som pekte på hvilke paragrafer i valgloven som var brutt, og ved hvilke valgurner valgfusket hadde funnet sted. Det var heller ikke uvanlig at bevisene ble levert sammen med bilder av personer de hevdet kjøpte stemmer eller truet valgfunksjonærene. I Fortín de las Flores hadde PRD til og med en videotape som dokumenterte at priíster hadde vært inne i rommet der alle valgurnene ble oppbevart. Når en leser anklagene fra de politiske partiene fra de tre valgene i 1994-1997 og 2000 ser man at bevismaterialet fra 2000 er lang mer omfattende og detaljert utfylt enn de som ble skrevet i 1994. Todd Eisenstadt nevner også denne perfektjoneringen av bevismaterialet. Partiene, spesielt PRD, fikk med årene god trening i å skrive formelle anklager og flere personer i partiet ble eksperter i valgjuks.³¹³

Denne perfektjoneringen kan bety at partiene trodde det var mulig å renvaskе valgene gjennom. En skulle dermed tro at partiene faktisk hadde tillitt til den nye valgdomstolen, men som jeg nå vil vise var det en tendens til at demonstrasjonene og protestene fra de politiske partiene blusset opp igjen, mens de ventet på valgdomstolens avgjørelse.

Press mot valgdomstolene

Valgdomstolens avgjørelse kunne ofte ta 2-3 uker, men ventetiden var på ingen måte preget av partiene satt i ro, og ventet på dens avgjørelse. Partiene brukte isteden tiden til å utøve ulike typer press mot valgdomstolen som et forsøk på å påvirke dens avgjørelse. Etter valget i 2000 var delstatens hovedstad, Xalapa, arena for flere store demonstrasjoner som protesterte mot valgfusket. Etter at de politiske partiene leverte bevismaterialet hadde flere tusen medlemmer fra PAN og PRD gått sammen om en demonstrasjon. De krevde at valgene i hele delstaten måtte bli renvasket.³¹⁴ De forflyttet seg senere til valgdomstolen hvor de oppholdt seg thelt frem til de endelige avgjørelsen av valgene.

Partiene truet også med at de ville få store konsekvenser hvis valgdomstolen ikke renvasket valgene i delstaten.³¹⁵ PRD truet valgdomstolen med større og mer omfattende

³¹³ Eisenstadt, *Cortejando a la democracia en México*, 119.

³¹⁴ Diario de Xalapa, *Ola de protestas poselectorales*. 20/09 2000.

³¹⁵ Diario de Xalapa, *Conflictos postelectorales generalizados: PAN*. 20/09 2000.

demonstrasjoner som ville vare i flere måneder hvis valgdomstolens ikke gav dem medhold.³¹⁶ De hevdet at de også ville flytte demonstrasjonen til Mexico City der de ville be den nyvalgte presidenten, Vincente Fox, om å intervenere. De trakk spesielt frem to kommuner, Fortín de las Flores og Coatzacoalcos som kommuner der PRI hadde begått det verste valgfusket i delstatens historie. I følge PRD ville være en katastrofe for demokratiet hvis ikke valgdomstolen gav dem de kommunene de hadde krav på.³¹⁷

Også PAN truet med å blande inn de føderale myndigheten hvis valgene ikke ble rensvasket. Den delstatlige ledelsen i PAN uttalte til pressen at de hadde levert kopier av bevismaterialet til den nyvalgte presidenten som om nødvendig ville gripe inn for å rensvaske valgene.³¹⁸

PRI, på sin side advarte på det sterkeste mot at den nyvalgte presidenten skulle blande seg inn i valgprosessen i Veracruz. Carlos Brito Gomez, en av lederne for PRI i Veracruz uttalte til pressen at presidenten ikke burde blande seg inn i valgene. I følge han ville det være et tilbakeskritt for demokratiet i Veracruz. Dette fordi delstaten hadde egne regler for hvordan valgkonflikter skulle løses.³¹⁹ Partiene burde derfor ha tillitt til den delstatlige valgdomstolen som ved tidligere valg hadde vist at det var en uavhengig institusjon. Carlos Brito Gomez refererte her til at valgdomstolen hadde annullerte fire kommunevalg i 1994 og 1997, noe som var et bevis på at den var en uavhengig institusjon.

”Vi i partienes ledelse vet utmerket vell at hvis det er mistanker om uregelmessigheter under valget, må det legges frem bevis for de rette instansene, i dette tilfellet valgdomstolen, organet som skal løse denne type saker.”³²⁰

Carlos Brito Gomez hadde rett i at valgdomstolen var institusjonen som skulle løse slike konflikter. Det var også liten grunn til å protestere på valgdomstolens uavhengighet når samtlige de politiske partier hadde kommet til enighet om hvilke jurister som skulle være medlemmer av den. Det er derfor mer sannsynlig at truslene var et forsøk på påvirke valgdomstolens avgjørelser. PT advarte om at demonstrasjonene og truslene var et forsøk på å

³¹⁶ Diario de Xalapa, *Conflictos postelectorales generalizados: PAN*. 20/09 2000.

³¹⁷ Diario de Xalapa, *Conflictos postelectorales generalizados: PAN*. 20/09 2000.

³¹⁸ Diario de Xalapa, *Conflictos postelectorales generalizados: PAN*. 20/09 2000.

³¹⁹ Diario de Xalapa, *Carlos Brito a panistas*. 22/09 2000.

³²⁰ Las dirigencias de los partidos sabemos perfectamente, que de existir presunción de irregularidades durante los comicios, deberán presentarse las pruebas ante las instancias correspondientes, en este caso ante el Tribunal Estatal de Elecciones, que es el órgano que tendrá que resolver al respecto. Diario de Xalapa, *Carlos Brito a panistas*. 22/09 2000.

gjøre valgdomstolen til en institusjon, der partiene seg i mellom forhandlet seg i mellom over valgresultatene.³²¹ Valgdomstolen som forhandlingsarena innebar at partiene forhandlet seg imellom om kommunene, og deretter gva beskjed til valgdomstolen om hvilke kommuner valgene skulle annulleres. Valgdomstolen ble dermed en nikkedukke for de politiske partiene, som fortsatt foretrakk å løse konfliktene ved demonstrasjoner og uoffisielle forhandlinger. Hvorvidt dette virkelig var tilfellet blir vanskelig å svare på, men man kan heller ikke utelukke det. Bare det faktum at pressen etter valget i Xalapa i 2000 fryktet at valgdomstolene skulle bli forhandlingsarena mellom partiene kan være en indikator på at det hadde skjedd ved tidligere valg.³²²

Valgdomstolens medlemmer på sin side, uttalte at de ikke ville gi etter for press i fra demonstrantene. Presidenten for TEE, Andrés Salomón Rodríguez uttalte til pressen at de ikke ville gi etter for press. Verken fra demonstrasjoner eller andre trusler. Han forsikret om at TEE ville følge loven for å bedømme bevis materialet.³²³ Han svarte også kritikerne som anklaget valgdomstolens medlemmer for å være priíster. Han og de andre medlemmene av valgdomstolen kunne forsikre partiene og velgerne om at deres eneste interesse var å følge valgloven.³²⁴ Partiene kunne derfor fortsette med demonstrasjonene så lenge de ville, men samtidig forsikret i han innbyggerne i Veracruz om at valgdomstolens avgjørelse ville være uavhengig.

Valgdomstolens avgjørelse

Til hvert av de tre valgene i perioden 1994-2000 leverte partiene et stort antall formelle anklager til valgdomstolen, men bare et fåtall av dem fikk medhold. I 1994 mottok valgdomstolen over 100 formelle anklager, noe som førte til at valgdomstolen annullerte seieren til PRI i to kommuner.³²⁵ I Las Chopas ble seieren gitt til Partido del Trabajo (PT) og i Acultzingo ble PRD utropt som vinneren. Det samme gjentok seg til valget i 1997. Valgdomstolen mottok valgdomstolen 87 formelle anklager, hvorav bare to fikk medhold i valgdomstolen.³²⁶

³²¹ Diario de Xalapa, *No se permitirá negociación al margen de la ley*. 04/10 2000.

³²² Diario de Xalapa, *No se permitirá negociación al margen de la ley*. 04/10 2000.

³²³ Diario de Xalapa, *Presiones no influirán: Andrés Salomón*. 20/09 2000.

³²⁴ Diario de Xalapa, *No se debe dudar de los magistrados electorales*. 26/09 2000.

³²⁵ Memoria del proceso electoral de Veracruz. Xalapa 1994.

³²⁶ Memoria del proceso electoral municipal. Xalapa 1997.

Valgdomstolen annullerte valgene i de kommunene hvor partiene bevist at valgfusket faktisk hadde påvirket utfallet av valget. Dette var som oftest i kommuner hvor det var få stemmer som skilte vinneren fra nummer to. I 1994 i Las Choapas fikk PT 5972 stemmer mot PRI's 6031 stemmer.³²⁷ Etter at valgdomstolen hadde vurdert partienes formelle anklager ble resultatet; PT 5850 stemmer mot PRI 5656.³²⁸

Valgdomstolen kunne også erklære de formelle anklagene for å være delvis begrunnede, men samtidig var ikke valgfusket så omfattende at det hadde påvirket utfallet av valget. I 1997 ble 6 av 87 formelle anklager erklært delvis begrunnede (parcialmente fundados), men samtidig var det ikke nok til å annullere valget. Dette var tilfellet i San Andrés Tuxtla i 1994 hvor det var nesten 3000 stemmer som skilte PRI som vant over det nest største partiet PRD.³²⁹ PRI hadde uansett vunnet med så mange stemmer at valgfusket, i følge valgdomstolen, var ubetydelig.

PRI fikk også delvis medhold i at det hadde forekommet flere uregelmessigheter i Ixtaczoquitlan.³³⁰ Valgresultatet fra kommunen ble dermed korrigert, og 230 stemmer som hadde gått til PAN ble annullert.³³¹ Denne korrigeringen ble uansett utbetydelig i den store sammenheng på grunn av at PAN hadde vunnet valget med 9334 stemmer mens PRI fikk 6385.³³²

Hva skjedde så i de kommunene hvor partiene nektet å godta valgdomstolen avgjørelse? Dette var tilfellet i det svært så omstridte valget i Fortín de las Flores hvor PRD ble frastjålet en seier etter en meget omstridt omtelling. Til tross for det sterke bevismaterialet fikk ikke PRD medhold av den delstatlige valgdomstolen. Partiet førte da saken videre til den føderale valgdomstolen som gav partiet medhold. Etter at PRD fikk medhold fra den føderale valgdomstolen ble valget annullert og PRD vant med 4212 mot PRI som fikk 4180 stemmer.³³³ Den føderale valgdomstolen falt en knusende dom over valget:

³²⁷ R1/127/063/8/994

³²⁸ R1/127/063/8/994

³²⁹ Memora del proceso electoral municipal 1997. Xalapa 1997.

³³⁰ R1/038/87/2/97

³³¹ R1/038/87/2/97

³³² R1/038/87/2/97

³³³ Etter første opptelling fikk PRI; 4180 og PRD; 4147. Sup-JRC-503/2000

”For å oppsummere, den påviste handlingen utført av den kommunale valgkommisjonen i Fortín de las Flores i Veracruz Llave, framstår som **notorisk ulovlig**. De gjennomførte en ny telling av de nevnte valgurnene, noe som er i strid med regelverket, slike det er uttrykt i artikkel 227 i lov om rettighetene til borgerne og de politiske partiene i den frie og uavhengige delstaten Veracruz.”³³⁴

Allikevel var tilfellet Fortín de las Flores et unntak. Det var den eneste kommunen i perioden 1994-2000 hvor den føderale valgdomstolen overstyrte den delstatlige valgdomstolen. I de kommunene hvor de formelle anklagene ikke førte frem, kunne demonstrasjonene vedvare i uker og måneder etter at valget var over. Den mest omtalte episoden i perioden var i San Andrés Tuxtla i 1994, hvor valgdomstolen bare gav partiet delvis medhold i de formelle anklagene. PRD nektet å godta valgdomstolens avgjørelse og demonstrasjonen blusset opp igjen. Valgkonflikten utviklet seg til et kaos. Fire måneder etter vedvarte demonstrasjonene og anklagene om valgfusk.³³⁵ Demonstrasjonene endte med en konfrontasjon mellom demonstrantene og politiet der perredister ble fjernet fra bygningen de hadde omringet. Sammenstøtet førte til at en partirepresentant ble drept og en britisk journalist som hadde tatt bilder av konfrontasjonen ble bortført og torturert over flere dager.³³⁶

I 1994 oppsto en lignende konflikt i Alto Lucero hvor PRI- sympatisører nektet å godta nederlaget. De hadde levert beviser til den delstatlige valgdomstolen, men de ble funnet ubegrunnede. Denne avgjørelse nektet de å godta og de mobiliserte derfor til en stor demonstrasjon. José Humbertus, en representant fra PT, uttalte til pressen at de ikke kunne godta valget på grunn valgfusket.³³⁷ Han hevdet at den delstatlige regjeringen ikke var interessert i å løse konflikten og, at han ville derfor flytte demonstrasjonen Mexico City for å få valget renvasket.³³⁸ De kom aldri så langt fordi demonstrantene ble møtt av bevæpnet politi som tvang dem til å avslutte demonstrasjonen.³³⁹

Valgkonfliktene i San Andrés Tuxtla og Alto Lucero i 1994 var begge dramatiske, men de eskalerte aldri i tilsvarende grad som i valgkonflikten i nabolstatene Tabasco det samme

³³⁴En consecuencia, la conducta desplegada por la comisión municipal electoral de Fortín de la Flores, Veracruz Llave deviene **notoriamente ilegal**, al realizar el nuevo escrutinio y computo de dichas casillas en contravención a lo ordenado por el artículo 227 del Código de Elecciones y Derechos de los Ciudadanos y la Organizaciones Políticas de Estado Libre y soberano de Veracruz- Llave. Sup-JRC-503/2000

³³⁵ Soto, 1994: *Elecciones municipales en Veracruz*, 84.

³³⁶ Soto, 1994: *Elecciones municipales en Veracruz*, 84.

³³⁷ Política, *Alto Lucero, en pie de lucha*. 28/11 1994.

³³⁸ Política, *Alto Lucero, en pie de lucha*. 28/11 1994.

³³⁹ Política, *Alto Lucero, en pie de lucha*. 28/11 1994.

årett. Oscar Soto har en interessant forklaring på dette. Han hevder at valgkonflikten i Veracruz aldri eskalerte i like stor grad som i Tabasco fordi partiene løste konfliktene seg i mellom med uformelle forhandlinger.³⁴⁰ Hvis så var tilfellet viser forhandlingen valgkonflikter fortsatt ble løst ved uformelle forhandlinger, og at valgdomstolen var. Todd Eisenstadt viser også at det så sent som i 1994 ble inngått concertaciones i Tlaxcala. Konfliktene mellom partiene førte til at det ble utnevnt to ordførere i kommunen, en fra PRD og en fra PRI.³⁴¹

Hvorfor demonstrerte partiene?

Veracruz hadde opprettet en uavhengig valgdomstol som skulle forhindre at ukene etter valgene ble en arena der partiene mobiliserte demonstrasjoner og forhandlet om representasjonen i kommunestyrene. Til tross for dette vedvarte demonstrasjonene, og usikkerheten angående det endelige utfallet av valgene. Da må man spørre seg hvordan det var mulig at uavhengiggjøringen av valginstitusjonene bare delvis førte til at partiene henvendte seg til den delstatlige valgdomstolen? For å besvare dette spørsmålet blir det nødvendig å se på hva som var årsaken til at concertaciones oppsto.

Som jeg viste i innledningen av dette kapitlet var de uformelle forhandlingene opprinnelig en strategi som opposisjonen brukte for å kreve den politiske representasjonen de rettmessig hadde krav på. Det som legitimerte denne utpressings- og forhandlingsstrategien var at PRI kontrollerte de formelle institusjonene (valgdomstolene) fram til 1994. Ethvert forsøk på å løse valgkonfliktene via valgdomstolene var da nytteløst. Opposisjonspartiene så dermed at de hadde større muligheter til å få den politiske representasjonene de hadde krav på gjennom å presse PRI til forhandlingsbordet ved å mobilisere store demonstrasjoner. Slutten på de uformelle forhandlingene kom demokratiseringsprosessen førte til at partiene så at de kunne renvaske valgene gjennom de uavhengige valgdomstolene. Som et bevis på dette trekker Eisenstadt frem det store antallet formelle anklager partiene leverte til valgdomstolen, og det faktum at valgdomstolene annullerte flere valg.³⁴² Denne nedgangen i valgkonflikter, og det faktum at partiene i større grad henvendte seg til valgdomstolene tolker Helmke og Levitsky som et tegn på at man kan forklare valgkulturen ut i fra hvor sterke og uavhengige

³⁴⁰ Soto, *1994: Elecciones municipales en Veracruz*. S 84

³⁴¹ Eisenstadt, *Cortejando a la democracia en México*, 211

³⁴² Eisenstadt, *Cortejando a la democracia en México*, 42.

valgdomstolene var.³⁴³ Deres poeng er at i tilfellet Mexico oppsto de uformelle institusjonene (demonstrasjoner og forhandlinger over valgresultatene) fordi de formelle institusjonene (valgdomstolene) var for svake d.v.s kontrollert av PRI. Når partiene på midten av 90-tallet begynte å levere formelle anklager til valgdomstolen, som markerte begynnelsen på slutten på concertaciones, var dette et resultat av at demokratiseringen hadde uavhengiggjort valgdomstolene. Helmke og Levitsky trekker med andre ord paralleller mellom opprinnelsen og levedyktigheten til concertaciones, og hvor uavhengige valginstitusjonene var.

Helmkes og Levitskys forklaring kan til en viss grad også forklare mine data fra valgkonfliktene i Veracruz i perioden i 1994-2000. Partiene begynte i økende grad å levere formelle anklager til den formelle valgdomstolen. Allikevel er det flere problemer med denne forklaringen. For det første viser mine data fra Veracruz at demonstrasjoner fortsatt preget ukene etter valgene. For det andre tyder vel også partienes kommentarer i etterkant av valgene på at de langt i fra følte seg trygge på at valgdomstolen var uavhengig. Når sentrale ledere i partiene truet med å få presidenten til å rydde opp i de lokale valgene var det et tegn på at de ikke stolte på den delstatlige valgdomstolen. Etablering av uavhengige valgdomstoler var altså ikke nok til å hindre at partiene skapte uro og vold i ukene etter at valgresultatene ble offentliggjort. Poenget mitt er at jeg i motsetning til Helmke og Levitsky ikke ser en drastisk endring i valgkulturen etter at valginstitusjonene var uavhengiggjort. Riktignok leverte partiene enorme mengder med formelle anklager til valgdomstolen, men demonstrasjonene og usikkerheten angående utfallet av valgene preget fortsatt partienes strategier for å løse valgkonfliktene. Dette kan bety at valgreformene i 1994 som uavhengiggjorde valgdomstolene ikke styrket dens troverdighet blant aktøren i de politiske partiene.

Denne mistilliten til valginstitusjonene og usikkerheten angående utfallet av valgene var ikke bare et fenomen som preget de lokale valgene i Veracruz, men også de lokale valgene i andre delstater. For å illustrere mitt poeng om at uavhengigheten til valgdomstolene ikke var avgjørende for å forstå hvordan partiene ville protestere på valgene ville jeg sammenligne to delstater i Mexico, Tabasco og Guanajuato, som må kunne karakteriseres som to motpoler hva angår uavhengiggjøringen av valginstitusjonene.

³⁴³ Helmke og Levitsky, *Informal institutions and democracy*, 14.

Tabasco hadde lenge vært en av de største priist bastionene i Mexico. Til guvernørvalget i 1994 seilte PRI's kandidat Roberto Madrazo og PRD's Lopez Manuel Obrador opp som favorittene.³⁴⁴ Det var spådd ett jevnt valg, og det endte med at Roberto Madrazo vant med knapp margin. PRD leverte etter valget et betydelig antall formelle anklager til den delstatlige valgdomstolen etter mistanker om valgfusk i 20% av valgurnene.³⁴⁵ Obrador uttalte at de ville kjempe for å renske valget gjennom rettssystemet. Samtidig mobiliserte han samtidig partimedlemmene til en stor demonstrasjon som senere forflyttet seg til Mexico City. Motivet bak demonstrasjonene var å tvinge de føderale myndighetene til å intervensere i de lokale valgene og annullere guvernørvalget, slik at Manuel Lopez Obrador kunne bli kåret til den rettmessige vinneren av valget.³⁴⁶ Nå bør det nevnes at det som legitimerte PRDs-demonstrasjoner var at PRI faktisk kontrollerte valgdomstolene i Tabasco hvilket gjør at Manuel Lopez Obrador ikke hadde noe annet valg enn å beordre partimedlemmene ut i gatene. Så langt ser man altså at Helmes og Levitsky forklaring angående forholdet mellom de formelle og uformelle institusjonene forklarer hvorfor PRD mobiliserte i Tabasco.

Guanajautos nyere valghistorie derimot, skilte seg fra Tabasco. I 1991 ble Carlos Plasencia Medina fra PAN valgt som guvernør i delstaten. I 1994 fikk delstaten en valginstusjon som var fullstendig uavhengig dvs. at de politiske partiene ikke en gang hadde stemmerett.³⁴⁷ Allikevel kunne ikke uavhengiggjøringen av valginstusjonene forhindre at de lokale valgene i 1995 ble et kaos. For å fatte meg i korthet holder det å si at alle partiene anklaget hverandre for valgfusk. Det gikk spesielt hardt for seg i Salamanca der PAN's ordfører kandidat og hans tilhenger ble anklaget for å ha tent på rådhuset etter at valgresultatene ble offentliggjort.³⁴⁸ PRD stolte heller ikke på valginstusjonene og mobiliserte demonstrasjoner i totalt syv kommuner og i tre av dem kidnappet de priistenes ordfører kandidater som hadde vunnet.³⁴⁹ Samtidig anklaget priister PAN's guvernør for å være innblandet i organiseringen av valgene.³⁵⁰ Igjen ser man altså at utfallet av valget var preget av usikkerhet. Guvernøren bekrefter dette inntykket når han uttalte til proceso at han ikke kunne utelukke at valgene ble

³⁴⁴ Eisenstadt, "Electoral Federalism or abdication of presidential authority?", 281-285.

³⁴⁵ Todd Eisenstadt, "Electoral Federalism or abdication of presidential authority? Gubernatorial elections in Tabasco." I Wayne Cornelius, *Subnational politics and democratization in Mexico*, 283.

³⁴⁶ Eisenstadt, "Electoral Federalism or abdication of presidential authority?", 281-285.

³⁴⁷ Luis Miguel Rionda, "Las elecciones de la crisis: Guanajuato 1995" (Universidad de Guanajuato)

³⁴⁸ Proceso. Guanajuato: *Finalmente de las elecciones no salio incólume el panista medina placencia*. 09/011995.

³⁴⁹ Proceso. Guanajuato: *Finalmente de las elecciones no salio incólume el panista medina placencia*. 09/011995.

³⁵⁰ Proceso. Guanajuato: *Finalmente de las elecciones no salio incólume el panista medina placencia*. 09/011995.

løst av forhandlinger, selv om flere formelle anklager var opp til behandling i valgdomstolen.

351

Felles for disse delstatene er at partiene legitimerte demonstrasjonene med at de ikke stolte på valgdomstolen, dette til tross for at valgdomstolen i Guanajuato var uavhengigjort. Da er spørsmålet hvorfor stolte ikke partiene på valgdomstolene? En mulig forklaring er at PRI i flere tiår hadde kontrollert valgdomstolen og at det derfor eksisterte en notorisk mistillit til valgene. Partiene i Veracruz og andre delstater hadde aldri opplevd valg som ikke var organisert, kontrollert og overvåket av PRI. Valginstitusjonene ble også reformert flere ganger under PRI- hegemoniet, men ingen av dem hadde løst det største hinderet for rene og demokratiske valg i Mexico, nemlig det faktum av PRI i realiteten kontrollerte valgene. Når de føderale og lokale valgene ble uavhengige etter en serie valgreformert på føderalt og lokalt nivå på 90-tallet, er det sannsynlig at partiene fortsatt tvilte på hvorvidt dette virkelig var tilfellet. Poenget her er at valginstitusjonene, uavhengige eller ikke, ikke har tillit hos de politiske partiene.

Denne mistilliten angående valgdomstolenes uavhengighet kan være årsakene til at partiene forbeholdt seg retten til å demonstrere og tvinge frem uformelle forhandlinger. Med andre ord ser det ut til at demokratiseringen av valginstitusjonene førte til partiene forsøkte å spille på to hester samtidig. Den første gikk ut på å levere bevismateriale til valgdomstolene og den andre var å mobilisere demonstrasjoner som kunne fremtvinge uformelle forhandlinger over valgresultatene.

Årsaken til denne strategien kan ha vært at de faktisk så at det gav resultater å presse frem uformell forhandlinger. Med mine kilder er det vanskelig å dokumentere hvorvidt partienes demonstrasjoner faktisk førte til uoffisielle forhandlinger, men Oscar Soto hevder at det etter kommunevalget i 1994 ble inngått forhandlinger i minst to kommuner.³⁵² Hvorvidt det uformelle forhandlinger ble gjennomført ved valgene i 1997 og 2000 har jeg ingen data på, men det kan ikke utelukkes. Som nevnt tidligere det flere som i etterkant av valget i 2000 i Veracruz fryktet at valgresultatene nok en gang skulle bli avgjort i uformelle forhandlinger mellom partiene. Dette kan tyde på at uformelle forhandlinger hadde bestemte utfallet av

³⁵¹ Proceso. Guanajuato: *Finalmente de las elecciones no salio incólume el panista medina placencia.* 09/011995.

³⁵² Soto, 1994: *Elecciones municipales en Veracruz*, 34

valgene i flere kommuner ved valget i 1997. Det samme gjelder for Guanajuato der guvernøren ikke kunne utelukket at flere av valgkonfliktene ville bli løst ved forhandlinger. Når disse demonstrasjonene gjentok seg til valg etter valg er det også et tegn på at partiene faktisk mente at det hadde en hensikt å demonstrere. Ukene under offentliggjøringen av valgresultatene fortøner seg dermed nok en gang som en arena, i samme grad som nominasjonsprosessen og valgdagene, der aktører i de politiske partiene forsøkte å få politisk innflytelse gjennom uformelle institusjoner.

Skal man tro valgkommisjonær Leopoldo Alafita var det også enkelte kommuner hvor partiene ikke leverte bevismateriale og bare konsentrerte seg om å protestere på valgene ved å demonstrere i gatene.³⁵³ Han var av den oppfatning at anklagene om valgfusk først og fremst av et resultat av at de egentlig ikke aksepterte nederlagene ved valgurnene. I følge han hadde ikke partienes mobiliseringer rot i virkeligheten. Selv om det hadde forekommet valgfusk, var det ikke i nærheten av å være så omfattende som de politiske skulle ha det til. Som uavhengig valgkommisjonær fra 1995-2000 hadde han sett at partiene kunne protestere på valgresultatene særdeles svakt grunnlag. I enkelte kommuner var anklagene om valgfusk kun basert på ubetydelig hendelser slik som for eksempel at en valgurne hadde åpnet for sent, eller at valgfunksjonærene ble tilbudt mat, og at dette da kunne tolkes som et forsøk på kjøp av stemmer.

Dette blir også bekreftet av uttalelsene til valgobservatørorganisasjonene som flere partier forsøkte å vinne valgene ved å vinne vise sin styrke i gatene enn å vinne ved valgurnene.³⁵⁴ Oscar Artur Castro Soto er inne på den samme forklaringen når han beskriver protestene fra PRI i Orizaba-regionene etter at de ble klart at partiet hadde mistet flere sentrale kommuner til opposisjonen.³⁵⁵ Han hevder at demonstrasjonene der PRI ytret sin misnøye med valgfusket egentlig var et forsøk på å nekte opposisjonen politisk innflytelse i kommunene. Det sentrale poenger her er at partiene, enten det hadde forekommer valgfusk eller ikke, utnyttet den manglende tilliten til valgene og valginstitusjonene ved å nekte å anerkjenne valgresultatene.

³⁵³ Intervjue Leopoldo Alafita Méndez,

³⁵⁴ Diario de Xalapa, *Presiones no influirán: Andrés Salomón*. 20/09 2000.

³⁵⁵ Soto. 1994: *Elecciones municipales en Veracruz*, 82.

5. Epilog

Som vi har sett var det et gjennomgående trekk ved valgprosessen i Veracruz i perioden 1994-2000 at demokratiseringen i liten grad påvirket de sentrale fasene av den. Tvert i mot vedvarte det uformelle og autoritære nominasjonssystemet, og det ble mer utbredt i PAN og PRD, enn det hadde vært tidligere. Den samme tendensen gjentok seg på valgdagen da de nye valginstusjonene i liten grad klarte å forhindre valgfusket. Den eneste fasen av valgprosessen hvor man kan se at demokratiseringen endret aktørenes strategier var i dagene og ukene etter at valgresultatene ble offentliggjort. Det enorme antallet formelle anklager som partiene leverte til valgdomstolen kan være et tegn på at de faktisk begynte benytte seg av den uavhengige delstatlige valgdomstolen. Allikevel må man være forsiktig med å overdrive betydningen av disse. Riktignok annullerte valgdomstolen totalt seks kommunevalg i perioden 1994-2000, men usikkerheten angående det endelig utfallet av valgene preget fortsatt de politiske partiene. De forsøkte derfor å presse frem uformelle forhandlinger med demonstrasjoner og andre former for trusler.

Denne oppgaven har vist at demokratiseringen ikke har endret aktørenes strategier ved de lokale valgene i Mexico. I innledningen presenterte jeg to teorier som har vært avgjørende for å forstå hva som var årsaken til at PRI gav fra seg kontrollen over valginstusjonene på føderalt nivå. De samme teoriene gir både en forklaring på hvordan demokratiseringsprosessen starter, og hvorvidt demokratiet vil vedvare. Da blir det interessant å se, med utgangspunkt i mine kilder, og demokratiseringsteoriene til Lipset og Mainwaring, om man kan se hvilken retning de lokale valgene i Mexico vil bevege seg i.

I all hovedsak går Lipset sin moderniseringsteori ut på at en velstående økonomi muliggjør et høyere nivå av lese- og skriveferdighet, utdanning, og urbanisering.³⁵⁶ Denne moderniseringen fører til en nedgang i sysselsatte innenfor jordbruket, men framvekst av arbeiderklassen og middelklassen. De to siste gruppene krever politisk innflytelse, og med et høyere utdanningsnivå er de rustet til å organisere seg og fremme sine saker. I tillegg innebærer økonomisk vekst at ressursene blir fordelt på flere samfunnsgrupper, noe som igjen bidrar til at de blir mer økonomisk og politisk uavhengige.

³⁵⁶ Lipset, "Some social requisites of democracy", 69-105.

Moderniseringsteorien er nyttig for å forstå hvordan den økonomiske utviklingen i delstatene i nord var en forutsetning for at PAN både nasjonalt og lokalt maktet å utfordre PRI ved valgurnene. Det var i nord-Mexico partiet vant de første kommunene og senere de første guvernørvalgene.

Nå kan det tenkes at denne teorien kan forklare hvorfor valgprosessene i delstatene i sør som er mer rurale og fattige, er mer preget av autoritære symptomer. I Tabasco, Yucatán, Oaxaca og Chiapas motarbeidet PRI guvernørene demokratiseringen ved å nekte å gi fra seg fra seg kontrollen over de delstatlige valginstusjonene.³⁵⁷ Bakgrunnen for PRI-guvernørenes kontroll over delstatene var at de mobiliserte massiv støtte fra de rurale og fattige kommunene som i seg selv var nok til å sikre flertallet av kommunene og flertallet i den delstatlige kongressen. Årsaken til denne massive mobiliseringen var at partiet kontrollerte velgerne gjennom noe som lignet på et klientistisk nettverk. Caciques, partirepresentanter, og til en viss grad også de korporative organisasjonene, var i stand til å kjøpe eller presse befolkningen til å stemme på PRI. En forutsetning for dette klientistiske nettverket er den fattige befolkningens enorme mangler, ikke bare økonomisk men også fraværet av politisk og sosial bevissthet. En indikator på at disse forholdene var avhengige av de sosioøkonomiske forholdene er at PRI kontrollerte kommunene i periferien mens opposisjonspartiene PRD og PAN kontrollerte de urbane storbyene.³⁵⁸

Valginstitusjonene i Veracruz derimot, viste langt i fra tilsvarende autoritære trekk som sine nabodelstater. De politiske partiene i delstaten hadde kommet til enighet om hvilke regler som skulle gjelde for utskifting av de folkevalgte. I valgreformene som kom i 1994 presiserte blant annet at all form for press mot velgerne var forbudt.³⁵⁹ Allikevel var det et problem, som vi har sett, at i de rurale og fattige kommunene ble befolkningen utsatt for kjøp og press både før og under valgdagen.

Da melder det seg et spørsmål: Er det sannsynlig at en større grad av økonomisk utvikling i disse delstatene vil føre til en oppsmuldring av de autoritære mekanismene som preger

³⁵⁷ Einsentadt, "Electoral federalism and abdication of presidential authority", 269-295. Gibseon, "Subnational Authoritarianism". Arias, "La paradoja de la democratización nacional y local en México"

³⁵⁸ Gibseon, "Subnational Authoritarianism", 24.

³⁵⁹ Código de elecciones y derechos de los ciudadanos y las organizaciones políticas del estado libre y soberano de Veracruz-Llave. Xalapa 1997.

valgene i sør? En skal ikke utelukke det ettersom en høyere grad av økonomisk utvikling kan føre til at en større del av den befolkningen blir økonomisk uavhengig. En nedgang i sysselsatte i jordbruket, og en mer uavhengig sosioøkonomisk befolkning innebærer at selve fundamentet i det klientistiske nettverket vil gå i oppløsning. I mer autoritære delstater vil PRI dermed miste flertallet i de delstatlige kongressene og dermed også kontrollen over valglovgivningen. I Veracruz vil en tilsvarende tendens simpelthen bety at de fattige og rurale regionene i mindre grad vil bli preget av press mot velgerne. Det kan i det hele tatt føre til en mer demokratisk kultur som i sin tur kan forhindre at valgfunksjonærer forsømmer reglene og prosedyrene ved valgurnene.

Allikevel, selv om en modernisering vil bidra til en mer økonomisk, politisk og sosial uavhengig befolkning, er det flere ting som tyder på at det ikke nødvendigvis vil resultere i en mer demokratisk valgprosess. Med dette tenker jeg på at min analyse fra valgene i Veracruz tyder på at aktørene rett og slett ikke har interesse av å følge de demokratiske spillereglene og de formelle reglene. Lipsets teori forklarer med andre ord hva som gjorde det mulig for de politiske aktørene å motarbeide demokratiseringen, men den forklarer ikke hvorfor de gjorde det.

For å kunne se i hvilken retning de lokale valgene i Mexico beveger seg er det derfor nødvendig å se mer på aktørene. Dette leder meg da over til Hagopians og Mainwarings og teori om at demokratiet avhenger av aktørene og hvorvidt disse finner det hensiktmessig å opprette, eller følge de demokratiske spillereglene.³⁶⁰ Etter deres oppfatning oppstår demokrati når de politiske lederne mener de har en egen interesse i å fremme demokratiet. PRI valgte å demokratisere valginstusjonene fordi de faktisk fant det hensiktmessig, i og med at de trodde at de kunne vinne over opposisjonene ved rene og rettferdige valg. Resultatet ble som kjent opprettelsen av den politisk uavhengige valginstusjonen IFE, noe som igjen var en av forutsetningene for at PAN vant presidentvalget i 2000.

Hvis det virkelig er slik at aktørene på nasjonalt nivå hadde interesse av å følge valglovene, viser mine data fra Veracruz at de lokale aktørene i partiene ikke hadde den samme interessen.

³⁶⁰ Hagopian og Mainwaring, *The third wave of democratization*, 1-13.

Er sannsynlig at aktørene på lokalt nivå med tiden vil følge etter den nasjonale utviklingen? Ville det for eksempel være fornuftig å la de lokale valgene burde bli organisert av IFE ettersom de lokale valgene, som vi har sett i denne oppgaven, har gått i sin egen retning?³⁶¹ Nå vil jeg påstå at fremtidsutsikten for at det skulle skje er heller dystre. Gibseon har vist at føderale myndigheter frykter å blande seg inn i lokale affærer.³⁶² Denne frykten for å konfrontere regionene er ikke bare et resultat av frykten for å komme på kant med delstatene, men også fordi de lokale aktørene nyter av at de også har en stor grad av innflytelse over den nasjonale lovgivningen. Denne innflytelsen kommer i form av eks-guvernører i senatet som til enhver tid sørger for å blokkere lover forsøker å begrense deres tidligere delstaters autonomi.³⁶³ Motivet bak eks guvernørens favorisering av delstatene er deres forbindelser med guvernørene, og at de er lovet politiske stillinger i delstatene etter endt periode i senatet. Dessuten har guvernørene også betydelig innflytelse på den nasjonale arena på grunn av at de kontrollerer den delstatlige nominasjonsprosessen av delegatene som skal representere delstaten i den nasjonale kongressen. Dermed blir disse delegatene deres forbindelse mellom guvernørene og nasjonale kongressen. Tatt disse forholdene i betraktning er det lite som tyder på at mer autoritære delstatene i Mexico som Tabasco i nærmeste fremtid vil bevege seg i retning av de føderale valgene.

Dessuten viser min analyse av valgene i Veracruz et annet interessant fenomen med de lokale valgene. Det var ikke bare aktører i PRI som motarbeidet demokratiseringen, men også aktørene i den politiske opposisjonen. Det ser ut til at samtlige politiske partier av ulike årsaker og motiver simpelthen ikke hadde lyst til å følge de formelle reglene som de selv har vært med på å opprette. Verken PRI eller opposisjonspartiene representerte et slags demokratisk ideal som først og fremst var interessert i å følge de demokratiske spillereglene. Dette er interessant fordi i Veracruz, i motsetning til de mer autoritære delstatene Tabasco og Oaxaca hadde de politiske partiene kommet til enighet om hvilke regler som skulle gjelde for utskiftingen av de politiske representantene. Denne oppgaven har vist at både PAN og PRD ikke markerte et klart og definert skille med den autoritære fortiden som PRI representerte. Jeg referer her til at begge partiene ser ut til å ha adoptert den autoritære kulturen som de tidligere kritiserte PRI for. Dette kommer for eksempel til syne under nominasjonsprosessen

³⁶¹ Sierra, *La reforma congelada*,

³⁶² Gibseon, "Subnational authoritarianism", 11-12.

³⁶³ Gibseon, "Subnational authoritarianism", 15-17.

der alle partiene fulgte et mer autoritært og uformelt mønster under nominasjonsprosessene, og at også de ble anklaget valgfusk.

Det neste spørsmålet blir da om aktørenes strategier på valgdagen og ukene etter valgresultatene var slags overgangsfase. Med overgangsfase mener jeg at de valgte å benytte seg av valgfusk og uformelle forhandlinger simpelthen fordi de ikke stolte på valginstusjonene. Kan det da være mulig at de politiske partiene vil følge de valginstusjonenes regler hvis valginstusjonene får tid på seg til å vise sin uavhengighet? Det kan selvsagt ikke utelukkes, men det avhenger også av at valginstusjonene fatter beslutninger som fører til at partiene innser at mer tradisjonelle og uformelle strategier ikke fører frem. Sett i lys av valgfusk, og mistankene om at partiene hadde inngått uformelle forhandlinger over valgresultatene, er det lite som tyder på at de politiske partiene i nærmeste fremtid vil følge de formelle instusjonene og reglene. Dette medfører at de lokale politiske aktørene i Veracruz ser at det fortsatt er mulig å oppnå politisk innflytelse gjennom mer som valgfusk, korrupsjon og utpressinger. Så lenge de kan oppnå politiske gevinster gjennom slike kanaler, er det lite trolig at den valgkulturen som preget valgprosessene i Veracruz vil ende med det første.

Dette leder meg over til denne oppgavens metodiske begrensninger. Oppgaven har i hovedsak vært en deskriptiv beskrivelse av valgprosessene i Veracruz i perioden 1994-2000 som har basert seg på kilder fra aviser og rettsdokumenter fra valgdomstolene. Kildene har vært nyttige for å se hvordan aktører i de politiske partiene motarbeidet demokratiseringsprosessen. Dette gjaldt ikke bare i forhold til lovene og reglene som ble opprettet av valginstusjonene, men også i forbindelse med de reglene som ble opprettet internt i partiene. Med mine kilder har valgprosessene derfor fremstått som en prosess styrt av aktørenes trang til å oppnå politisk innflytelse med uformelle og delvis ulovlige midler. Et videre studie av valgprosessene ved lokale valg i Mexico, bør i større grad benytte seg av kilder som kan forklare hva som driver de subnasjonale aktørene. For å få svar på dette tror jeg at man burde benytte seg av intervjuer av de involverte aktørene i de politiske partiene. Et slikt studie kan gi svar på hvorfor partieliten foretrakk å velge kandidater med uformelle og autoritære dedazos, og hvorfor de tilsynelatende ikke hadde skrupler mot å bryte, eller unngå valglovene. Samtidig skal man heller ikke utelukke at de politiske aktørene i Veracruz så på slike virkemidler som en del av valgsillet, og at det derfor var legitimt. Det er i det hele tatt behov for flere studier som omhandler problematikken rundt demokratiseringen ved lokale valg i Mexico.

6. Litteraturliste

Primærkilder

Uttrykte:

Tribunal Electoral Estatal. Acultzingo. Exp. No. R1/010/006/4/994

Tribunal Electoral Estatal. Catemaco. Exp. No. R1/029/034/4/94

Tribunal Electoral Estatal. Chinconquiaco. Exp. No. R1/123/059/994

Tribunal Electoral Estatal. Las Choapas. Exp. No. R1/127/063/8/994

Tribunal Electoral Estatal. San Andrés Tuxtla. Exp. No R1/085/142/4/994

Tribunal Electoral Estatal. Acayucan. Exp. No R1/04/3/3/97

Tribunal Electoral Estatal. Huatusco. Exp. No R1/01/73/97

Tribunal Electoral Estatal. Ixtaczoquitlan. Exp. No R1/038/87/2/97

Tribunal Electoral Estatal. Astacinga. Exp. No R1/154/05/020/2000

Tribunal Electoral Estatal. Coatzacoalcos. Exp. No R1/086/03/041/2000

Tribunal Electoral Estatal. Fortín de las Flores. Exp No R1/087/03/070/2000

Tribunal Electoral Estatal. Ixhuatlan de Madero. Exp. No R1/152/03/082/2000

Tribunal Electoral Estatal. San Andrés Tuxtla. Exp. No R1/101/03/142/2000

Tribunal Electoral Estatal. Zongolica. Exp. No R1/156/01/16/2000

Tribunal Electoral Federal del Poder Judicial. Fortín de las Flores. Sup-JRC-503/2000

Trykte:

Comisión Electoral Estatal de Veracruz. Código de elecciones y derechos de los ciudadanos y las organizaciones políticas del estado libre y soberano de Veracruz-llave.

Comisión Electoral Estatal. El proceso electoral municipal en Veracruz: 1994. Síntesis y opiniones de los comisionados ciudadanos.

Comisión Electoral Estatal.El proceso electoral municipal en Veracruz: 1994 Anexo concentrado de resultados.

Comisión Electoral Estatal. Memoria del proceso electoral municipal 1997

Comisión Electoral Estatal.Memoria del proceso electoral municipal 1997

Comisión Electoral Estatal.La reforma democrática; una crónica veracruzana.

Comisión Electoral Estatal.Memoria elecciones 2000

Aviser

Diario de Xalapa 15/09 1994-19/11 1994.

Diario de Xalapa 1997. 03/09- 30/10 1997

Diario de Xalapa 03/09 2000.- 26/10 2000.

Política 23/09 1994-18/11 1994.

Política 03/09 1997- 30/10 1997.

Política 03/08 2000- 25/09 2000.

Proceso CD-ROM 1988-2000.

Intervjuer

Leopoldo Alafita. Representant i Comisión Electoral Estatal fra 1995-2000 som politisk uavhengig valgkommissjonær. Dato for intervjuet: 19/04 2007

José Gonzáles Sierra. Representant i Comisión Electoral Estatal fra 1994-1995 som politisk uavhengig valgkommissjonær. Dato for intervjuet: 17/04 2007.

Octavio Hernández Lara. Leder for valgobservatørorganisasjonen, Alianza Cívica Veracruzana. Dato for intervjuet: 19/04 2007.

Sekundærlitteratur

Alonso, Jorge. "Micropolítica Electoral". I Casanova, Pablo Casanova. *Las elecciones en México: Evoluciones y perspectivas*. 3. Utg. México: Siglo veintiuno editores, 1993.

Arias, Rita Moch. "La paradoja de la democratización nacional y local en México". Cambridge University, 2002.

Ayala, Alvaro Arreola. "Elecciones Municipales." Casanoca, Pablo Casanova. *Las elecciones en México. Evoluciones y perspectivas*. 3. Utg. México. Siglo veintiuno editores, 1993.

Barberán, José. Cuauhtémoc Cárdenas, Adriana Lopez Mojardín og Jorge Zavala. *Radiografía del fraude. Análisis de los datos oficiales del 6 de julio*. México: Nuestro tiempo, 1988.

Beatriz, Magaloni. "The demise of Mexico's one-party dominant regime: Elite Choices and the masses in the establishment of democracy". I Frances, Hagopian og Scott P. Mainwaring. *The third wave of democratization in Latin America: Advances and setbacks*. Cambridge: Cambridge university press, 2005.

Becerra, Ricardo. Pedro Salazar og José Woldeberg. *La mecánica del cambio político en México. Elecciones, partidos y reformas*. 3. Utg. Mexico: Cal y arena, 2005.

Bruhn, Kathleen. *Taking on Goliath: The emergence of a new left party and the struggle for democracy i Mexico*. Pennsylvania: The Pennsylvania state university press, 1997.

Cady, Frederic. "Filling the power void: Candidate selection changes in the Partido Revolucionario Institucional (PRI) in Mexico". University of Texas, 2005.

Casanova, Pablo Gonzáles. *La democracia en México*. 3. Utg. México: Ediciones Era, 1967.

Cornelius, Craig. *Politics in Mexico: An introduction and overview*. San Diego, Center for US- Mexican Studies, 1988.

Castro Soto, Oscar Arturo. *1994: Elecciones municipales en Veracruz. Retos de la oposición*. Xalapa: Centro de Servicios Municipales Heriberto Jara A.C, 1995.

Collier, Ruth Berins. *The contradictory alliance. State-labour relations and regime change in Mexico*. Princeton: Princeton university press, 1992.

Cornelius, Wayne, Todd Eisenstadt og Jane Hindley. *Subantional politics and democratization in Mexico*. San Diego: University of California, 1999.

Dardé, Carlos. "Fraud and passivity of the electorate in Spain, 1975.1923". I Posado-Caró. Eduardo. *Elections before democracy: The history of elections in Europe and Latin America*. London: Macmillan, 1996.

Domínguez Canseco, Francisco. *Tezonapa 1988. Historia de una disputa por el poder municipal*. Xalapa: Centro de sevicios municipales Heriberto Jara A.C, 1993.

Eisenstadt, Todd. *Cortejando a la democracia en México: Estrategias partidarias e instituciones electorales*. México: El colegio de México, 2004.

Fuglestad, Finn. *Latin Amerika og Karibien historie*. 4. Utg. Oslo: Cappelen, 2001.

Gibseon. Edgard L. "Subnational Authoritarianism: Territorial strategies of political control in democratic regimes." Northwestern University, 2004.

Hagopian, Frances. Mainwaring, Scott P. *The third Wave of democratization in Latin America: Advances and setbacks*. New York: Cambridge university press, 2005.

Helmke, Gretchen og Steven Levitsky. *Informal institutions and democracy*. Baltimore: The John Hopkins University Press, 2006.

Hernández Rodríguez, Rogelio. The renovation of old institutions: State governors and the political transition in Mexico. *Latin American politics and society*, 45, nr. 5 (vinter 2003): 97-127. Miami: Coral Gables, 2003.

Krauze, Enrique. *La presidencia imperial. Ascenso y caída del sistema Político Mexicano (1940-1996)*. 7. Utg. Mexico. Fabula 2002.

Huntington, Samuel P. *The third Wave: Democratization in the Lat Twentieth Century*. Norman: University of Oklahoma Press, 1991.

Langstone, Joy. "Why rules matter: Changes in candidate selection in Mexico`s PRI" I *Journal of Latin American Studies*, 33, no. 3 (august 2001), 485-511. Cambridge: Cambridge University Press, 2001.

Langstone, Joy og Alberto Diaz-Cayeros. "The consequences of competition: Gubernatorial nominations and candidate quality in Mexico, 1994-2000." Stanford University, 2004.

Meyer, Jean. *La revolución Mexicana*. México: Tiempo de tus Quets, 2004.

Molina, Iván og Fabrice Lehoucq. "Political competition and electoral fraud: A Latin American case study." *Journal of interdisciplinary history*. 30, Nr. 2, (høst 1999): 199-234.

Muñoz Patraca, Victor Manuel. *Partido Revolucionario Institucional 1946-2000*. México. Siglo veintiuno editores, 2006.

Myrold, Sissel. "Oppsmuldring av det "perfekte diktatur": En case-studie av politisk endring henimot demokrati i Mexico." Hovedfagsoppgave i statsvitenskap. Trondheim: NTNU, 2001.

Nassif, Alberto Aziz. *Los ciclos de la democracia. Gobierno y elecciones en Chihuahua*. México: CIESAS, 2001.

Obrador López, Andrés Manuell. *Tabasco víctima del fraude electoral*. México, Nuestro tiempo. 1990.

Olverto J, Olvera Rivera. *Veracruz*. I Alberto. Gómez Tagle, Silvia. *1994: las elecciones en los estados*. México: La jornada ediciones, 1995.

Olvera Rivera, Alberto J. “Consejeros ciudadanos y democracia electoral”. *Diario de Xalapa*. 25/04 1997

Olvera Rivera, Alberto J. “Reforma Electoral Incompleta y violencia política.” I *Diario de Xalapa*, 14/03 1997.

Olvera Rivera, Alberto J. “Los retos de la oposición”. I *Diario de Xalapa* 22/09 1996

Olvera Rivera, Alberto J. “De consejeros ciudadanos y reformas políticas en Veracruz”. I *Diario de Xalapa*. 02/02 1996.

Olvera Rivera, Alberto J. “La coordinadora Cívica Veracruzana una nueva cultura política”. I *Diario de Xalapa*. 12/02 1993.

Olvera Rivera, Alberto J. “Veracruz: la urgente reforma democrática”. I *Diario de Xalapa* 18/02 1994.

Olvera Rivera, Alberto J. “Problemas de la observación electoral en Veracruz”. I *Diario de Xalapa* 22/07 1994.

Olvera Rivera, Alberto J. “La cara oculta del 21 de agosto”. I *Diario de Xalapa*. 2/09 1994.

Pennar Karen, Smith Geri, Brandy Rose, Lindorff og Rossant. *Is democracy bad for growth?* *Business Week*, June 7, 1993

Rionda, Luis Miguel ” Las elecciones de la crisis: Guanajauto 1995” Universidad de Guanajauto.

Seymor M. Lipset. Some social requisites of democracy. *American Political Science review*, no. 53, 1959: 69-105. Cambridge: Cambridge University Press, 1959.